

THOMSEN

SOM VI KENDER HAM

Redigeret af Søren E. Jensen og Stefan Lamhauge Hansen

VINDROSE / FØNIX

Thomsen som vi kender ham

Thomsen som vi kender ham

*Festskrift i anledning af
Søren Ulrik Thomsens
50-års dag*

Redigeret af Søren E. Jensen og
Stefan Lamhauge Hansen

Vindrose/Fønix

Thomsen som vi kender ham

© 2006 de enkelte bidragydere, Forlaget Vindrose og Tidsskriftet Fønix

Omslag: Knud Odde, f. 1955

Udgivet af Forlaget Vindrose, Valbygaardsvej 33, 2500 Valby og

Tidsskriftet Fønix, Købmagergade 44-46, 1150 København K

Printed in Denmark

Bogen er sat med Palatino

og trykt hos Narayana Press, Gylling

ISBN 87-7456-712-8

1. udgave, 1. oplag 2006

www.vindrose.dk

www.tidsskriftfoenix.dk

Indhold

Forord

- Jokum Rohde, f. 1970 * Sælg din kærlighed 9
- Marie Højholt, f. 1969 * Paven af 80'erne 16
- Niels Lyngsø, f. 1968 * Skælvare og skænkestuer 22
- Nicolaj Stochholm, f. 1966 * Helios 26
- Søren E. Jensen, f. 1965 * Søren E. Thomsen 27
- Neal Ashley Conrad, f. 1963 * Gestus til sprækkerne 39
- Pia Juul, f. 1962 * Håndklædet i ringen 47
- Billedark:
- Peter Ravn, f. 1955 * Poet i profil, Holbergsgade 1981
- Claus Carstensen, f. 1957 * Tre tegninger
1. *Hvide, nøgne og gennemsigtige (7)*
 2. *Hvide, nøgne og gennemsigtige (1)*
 3. *Born in water and raised on borders*
- Annemette Larsen, f. 1957 * Knapgitter
- Nina Sten-Knudsen, f. 1957 * To tegninger
- Dorte Dahlin, f. 1955 * Detalje fra udsmykning på Den Grønne Plads, Hirtshals
- Synne Ribbjerg, f. 1958 * Hymne til Søren Ulrik Thomsens 50-årsdag 49
- T.S. Høeg, f. 1957 * Stick to your SUThommygun 51
- Frederik Stjernfelt, f. 1957 * Formularen 57
- Nils Gunder Hansen, f. 1956 * Min og Thomsens generation 61
- Klaus Lynggaard, f. 1956 * En ven i nødden 71
- Jens-Martin Eriksen, f. 1955 * Dansktoppens evige solskinsdage 84
- Jørn Erslev Andersen, f. 1953 * Klassikkens hjemfaldenhed 88
- Lars H.U.G., f. 1953 * S.U.T.S BILLEDBOG 94
- Erik Skyum-Nielsen, f. 1952 * To påskebryg og et gangstativ 102

Pia Tafdrup, f. 1952 * 5 Haiku 110

Bent Vinn Nielsen, f. 1951 * Man bør nære Mistillid til Folk der
kun kan goutere den gode Musik og ikke den daarlige 111

Elo Nielsen, f. 1947 * Den store stemme 115

Suzanne Brøgger, f. 1944 * From og fræk 120

Jørgen I. Jensen, f. 1944 * En tredje historie 127

Klaus Høeck, f. 1938 * til søren 137

Jørgen Leth, f. 1937 * Det er ikke altid indlysende 138

Ole Jensen, f. 1937 * Religøs først ... og kristen så 146

Forord

En af de få genrer, der ikke fik en på goddagen i firsernes første halvdel, var det akademiske festskrift.

Det har to årsager: Den ene er, at 80'er-debutanterne sandsynligvis ikke var bekendt med, at noget sådant overhovedet fandtes; den anden er, at hvis de havde vidst det, ville de ikke vide hvem, de skulle hylde. I dag er det anderledes, for skønt den genrestormende „bevægelse“ – kald den hvad De vil, thi den har ikke noget navn – udklækkede en lang række blivende talenter, hvoraf ikke så få er repræsenteret i nærværende udgivelse, så hersker der dog konsensus om, at det er Søren Ulrik Thomsen, der blev „firsernes pave“, som det hedder i et af de følgende bidrag.

Derfor er det også mere end i sin gode orden, at den nu halvtredsårige Thomsen hermed får sit eget festskrift. Ikke kun har hans forfatterskab tilstrækkelig pondus til at danne afsæt for udgivelsen; hans personlige omgangskreds er også et helt lille akademi på tværs af alder og genrer. Og det betyder, at man på de følgende sider vil støde på såvel digte, noveller, afhandlinger, tegninger som breve og erindringer. Havde det været praktisk muligt, ville der også have været en skulptur eller to.

Udgivelsen er en joint venture mellem Søren Ulrik Thomsens forlag gennem alle dage, *Vindrose*, og det teologiske tidsskrift, *Fønix*, hvad der rummer sin egen logik: Det er nu – omend modviligt i visse kredse – erkendt, at Thomsen opererer i spændingsfeltet mellem kunst og teologi. At det er et område, som (endnu) ikke bærer sin egen selvfølgelighed, er bogen her med til at bekræfte: Man fornemmer stadig et skel mellem de teologiske bidrag og de mere

verdslige, hvilket groft sagt viser sig ved, at de teologiske artikler er alvorstunge; de verdslige er sjove.

Vi beklager, men sådan er det (stadig), og det kan man konkludere på, som man vil. Den præstelige del af redaktørparret ville gerne begrunde denne tingenes tilstand med et Piet Hein-gruk. – Den anden halvdel mente, at man kunne vise det mere elegant gennem to af Thomsens elskede dansktopsange, nemlig hhv. Grethe Ingmanns „Sol, sol kom igen“ og Gustav Wincklers „Gem et lille smil til det bliver gråvej“. Den første er smilende og glad, skønt den principielt afsynges i det grå; den anden er mørk og alvorlig til trods for at budskabet afleveres, mens solen skinner.

Den tredje mulighed – at dele sol og vind lige mellem kunst og teologi, som var vores oprindelig håb – er tiden tilsyneladende ikke moden til.

Det kan ændre sig, når Søren Ulrik Thomsen runder de tres og dermed også har den biologiske alder til en udgivelse som denne (men han går dog allerede med stok). Så må han få et festskrift til.

Redaktionen

Sælg din kærlighed

Jokum Rohde

„In the city of dreadful night, it isn't the horse that matters:
it is the pale rider.“

– ALEXANDER TROCCHI

Jeg sad og så ind i et par sydhavnskasser, da telefonen ringede. Der var ingen andre til stede end Jeanette og mig, så jeg gik hen og tog røret. Åhh nej, lød det inde i mit hoved. Ikke igen.

- Det er inspektør Thomsen her.
- Ja?
- Sidder stadig og gemmer dig?
- Ja.
- De har fundet en lille pige til.
- Hvorhenne?
- Aborreparken. Kommer du over?
- Ja.

Han lagde på. Så fortsatte det altså. Det var den femte lille pige i år. Jeanette slog med håret, snøftede og sank, som underklassen har for vane når de skal stykke en hel sætning sammen, og spurgte så med sin rustne mandestemme:

- Nå, hvad ville han så?
- Han ville ha', jeg skulle kigge over. De har fundet ...

Bag ved Jeanette var der en masse små piger, der bare havde fået voksenkroppe, uden at man af den grund burde behandle dem, som de blev behandlet på de skærme dér.

- Vi ses, Jeanette. Tak for kaffen.
- Ja, vi ses, skat. Pas nu på dig selv. Ikke ligesom sidste gang, vel?

Udenfor sneede det. Istedgade var helt sort af sjaap og mennesker. Mit hjerte slog i takt med de røde lys hele vejen ned ad Vesterbrogade. Klokken var hen ad tre, og mørket var ved at falde på. Der var ikke nogen grund til at skynde sig, den lille pige gik ingen steder.

Mylderet af politivogne, hunde og strissere begyndte allerede oppe ved Vesterport Station. Jeg sev gennem afspærringen med et diskret nik til kommissær Saga og fulgte strømmen af uniformer ind i den lille sunkne park. En gartner i noget grønt arbejdstøj stod og græd, mens fire betjente forsøgte at notere ned, hvad han fortalte dem gennem sine hulk og sine tårer. Lommelygtekegler hvirvlede rundt i sneen, og ovenover cirklede et par fede overlæssede helikoptere og bidrog herved til den forvirring og drømmeagtige sorg, inspektør Thomsens styrker altid opererede i.

Jeg puffede mig vej ind gennem et krat af brede hårde skuldre og så hende nu. Hun hang fra et ensomt bladløst træ oppe i en af de øverste grene. Morderen må have været en abe for at bære hende helt derop.

Til venstre for træet stod Thomsen med ryggen til, støttende sig til sin brasilianske stok. Det gøs i mig, idet han vendte sig mod mig. Hans krøllede ansigt var nærmest sortlilla, øjnene halvblinde og gullige, og smilet, der bredte sig i Ravnsborggadetæpperne af grå hud og blodsprængte knopper, var sort og ondt.

– Nahh, hvad synes du? spurgte han som det første.

– Hun er død, ingen tvivl om det.

– Ja, vel er hun død. Men hvem gjorde det? Er det den samme, tror du?

– Selvfølgelig er det det. Sidste gang hang hun i den jødiske kirkegård i Møllegade. Gangen før i den russiske ambassadehave, og ... ja, hvis jeg ellers husker korrekt, startede det hele i et af Amalienborgs kongelige parkanlæg.

– Du glemmer nr. 2.

– Ja, hvor var det nu?

– Fugleøen i Frederiksberg Have, tilgængelig på sommerens dage. Omend vi så skulle have ventet mange jordomdrejninger, før

vi kunne stage os frem til hende i en lille båd for to. Hva'? Hva'?

Nu fulgte hans hæslelige vulgære brøllatter, der endog fik helikopterne til at lette en smule op mod stjernerne.

– Så mønsteret fortsætter, afbrød jeg ham. – Ikke sandt?

– Jo. De hængte pigers have, eller Havernes hængte pige, alt efter hvor man lægger trykket. De er lige gamle, lige yndige og alle åstederne er alment utilgængelige, glemte og smukke. Edens Have, måske?

– Eller bare et sted hvor man ikke bliver generet af hverken blottere eller betjente.

– Kom, lad os gå en tur. Jeg har noget, jeg må fortælle dig. Det vedrører ... nå ja, det kan du jo høre om og drage ... dine egne slutninger, ja?

– Hvad skal vi gøre med tøsen, boss? spurgte en af hans sædvanlige udefra ansatte voldsmand.

– Skær hende ned og skær hende op. Hvad tror du, Karla? Den toksikologiske, den patologiske og vidneudsagnsrapporten færdige til i morgen tidlig klokken seks. Kom med.

Inspektør Thomsen tog mig under armen og ledte mig ned ad nogle kældertrapper, ind gennem et gammelt underjordisk vandværk og op igen bag den kridhvide Palads biograf. Han prustede og stønnede, stokken slog desperat ned i skidt og frosten efter et fast sted, den kunne bære sin dødvægt videre. Nej, dette var ikke den heroiske inspektør Thomsen, som folk læste om i mine bøger. Dette var den gamle, forvrængede og ucharmerende inspektør Thomsen, hvis opklaringsrate styrtede asymptotisk nedad mod det absolutte nul, hvis afhøringsmetoder grænsede til hekseproces, og hvis fuldstændige disinteresse i landets lov og ret var kendt af kun et fåtal af involverede, kredsen af lovbrydere og levemænd, hægtet sammen af skyld og skuffebeviser, der kunne sende os alle bag tremmer, hvis bare én eneste af os begyndte at tvivle. Så vi tvivlede ikke. Men mordene fortsatte.

Hvem var morderen? Jeg kiggede mig omkring på vesterbrogaden. Det kunne være dem alle sammen. Nej, det er forkert. Det kunne ikke være de gamle herrer, hvordan fanden skulle de kunne klatre op i et træ i Aborreparken med en død pige over skulderen?

Og hvordan kom de ind i de parker og haver? De kunne umuligt have nøgler til ALLE de forbudte steder, altså måtte de kravle over murværk, hegn, pigtråd, igen bærende på et lille lig. Det måtte være en mand, en stærk mand, adræt. Medmindre det var en morder med forstand på hejseværk, rebtransport eller noget lignende.

Intet var gjort ved de små piger ud over kvælningen. Der var aldrig spor af hverken gift eller misbrug af nogen art, tilsyneladende havde ingen af ofrene kæmpet for deres liv i selve dødsøjeblikket. Sådan som jeg forestillede mig mordene – og det gjorde jeg ofte – så var det som en omsorgsfuld omfavnelser mellem morder og offer, der blot endte i død i stedet for tårer og tilgivelse. Der var intet familie- eller klassemønster bag de døde piger, de kom fra forstæder såvel som city, herskabslejligheder såvel som studiehummere, hvor en enlig studerende mor stadig sad og græd tårer ned i Drogdengades dyb.

Tilbage var haverne, vinterparkerne og ligenes uplettede hvide klæder, det lange sorte hår og deres perfekt sminkede ansigter, mascara, øjenvipper og rouge. Og hængning efter døden var indtrådt, gerne i en ond storm fra nord.

Inspektøren prustede og stønnede ved min side. Et skridt, et støn, den hårde lyd af stok mod sten eller frostlag, nyt skridt, et direkte smertensstøn, så nyt skridt, undertiden fulgt af latter eller suk, så tavshed og nyt slag med stokken.

Alle troede nedslidningen af inspektøren var en naturlig følge af at være en litterær legende i levende live, en legende skabt af Thomsen-bogserien hovedsageligt skrevet af undertegnede, omend jeg dog havde taget kraftigt fri i de sidste seksten bind. Åboulevardoverfaldet havde for tyve år siden sparket sig vej til tops i det skandinaviske bogsalg, og efterfølgeren Den glemte passager havde slået fast, at en ny type krimi fandt sted i København, en krimitype bundet fast til en levende eksisterende figur, hvis personlige succes derfor var forudsætningen for fortsættelsen af serien. Og Thomsen skuffede aldrig. Radioforfatterens rædselsnat, Treschkow-mordene og Astoriaspøgelset var bøger skrevet simultant med, at de foregik, volden, mordene og ulykkerne såvel som opklaringen, tvivlen og ængstelsen. Et naturligt pres på skikkelsen ved min side,

det er selvsagt, men det var ikke dette mord- og forbrydelses-tryk, der havde ældet og ødelagt hans før så agile fremtoning. Det var håndspålæggelsen, denne religiøse og overtroiske dimension jeg endnu ikke havde turdet røbe for Thomsen-læserne, og som nu på ottende år havde udskudt min egentlige tilbagevenden til bøgerne og skubbet mig op på førstesalen hos Jeanette, og den særlige hjernevask hendes fag og univers tilbød.

Thomsen kunne – og fordi det var virkeligt og skete så sandt og naturligt som noget mekanisk forsøg udi fysikkens verden, var det så svært at forstå i hvert fald for mig – rent faktisk ved håndspålægelse suge ondskab ud af mennesker. Det var derfor han gik med handsker.

Jeg tænkte tilbage til den første gang, jeg havde været vidne til denne håndspålægelse. Det var under en rutineafhøring af en kassebedrøver, hvis privatliv viste sig at indeholde forbrydelser og hemmeligheder større og langt mere grufulde og utænkelige, end de sølle 40 til 50 tusinde han var mistænkt for at have unddraget det lille tombolafirma, hvor han var ansat. Dybt inde i dette transseksuelle mysterium, hvis forbindelser gik over have, landegrænser og, ja, de kendte etiske grænser lige så vel, rejste inspektør Thomsen sig for hen ved ti år siden og klemte sin hånd ned over staklens fede, svedne ansigt. Og dér skete det. Noget sort væske begyndte at løbe gennem Thomsens udstående blodårer, fra hånden op gennem armen og ind i selve torsoen, mens den fedladne menneskemishandler brølede af fryd og jubel. Anfaldet fulgte kort efter, vildelse, fråde, bevidstløshed og dernæst den skræmmende trancetale, hvor en mærkelig kælder blev beskrevet af Thomsen, den samme kælder hver gang dette skete. Og den samme skikkelse der stod dér i skæret fra den nøgne pære.

Dette var årsagen til ødelæggelsen af Thomsens fysik, ansigt, generelle fremtræden og måske moral. Og nej, jeg havde aldrig ladet ham røre mig. Særligt ikke siden rygtet var opstået sidste år. Rygtet om at han havde dystet mod Djævelen i en kælder i Marskensgade efter flere års desperat triangulering af hvilket sted, det var han så foran sig i sin særlige somnambule tilstand efter ondskabsfortæringen: kælderrum nummer 76 dybt inde i en lang, mørk kælder-

bebyggelse under den enorme Marskengadekarré. Nogle sagde, at Djævelen havde vundet og efterladt et gulligt skær i hans ene blinde øje, samt en vilje til ondskab og mere ondskab, andre sagde at Thomsen havde vundet, omend med samme resultat til følge, øjets farve dog en chancestær, der ikke skyldtes det okkulte.

Og hvad troede jeg, hans kronikør og kriminalinstigator? Jeg ventede stadig på svar, og jeg håbede hver gang, vi gik disse triste lange ture gennem Vesterbro, at han ville fortælle mig om det. Men det var endnu ikke sket. Der var stadig kun bilerne, vrage, bygningerne og vinterhimlen tung af skyer og sne. Vi standsede foran et vindue i Saxogade. Bag gitteret lå tre videofilm med sammenløbende titler: Naked they walk – without any shame – like moths drawn to a flame – the men with no name – towards their Master.

Jeg kiggede væk og så over mod de blakkede røde ruder, bag hvilke Jeanette og natmændene nu befandt sig. Inspektør Thomsen trak mig videre med sin sortbehandskede hånd.

– Åhh, Jokum Rohde, sagde han nu, hvorfor er din bogsamling fuld af tårer?

Hvorefter stokken ved et uheld skred væk under ham, og han selv skvattede ud i Istedgaderendestenen, hvor en drøj fyraftenslinje 10 i samme nu trykkede hans hoved fladt, blod, øjne og hjerne mast ud i skidtsneen og stumperne af nedhvæsedes smøger.

Jeg lod som ingenting og gik videre, mens folk begyndte at råbe og skrige. Det her vedkom ikke mig. Der var ikke flere bøger at skrive, det hele var ovre nu. Og det eneste, der er at tilføje om inspektøren, er, at pigemordene nu holdt op langt om længe.

Den følgende vinter vendte jeg tilbage til Jeanette efter en længere indlæggelse. Hun var glad for at se mig, tror jeg. Men jeg var stadigvæk ikke mig selv. Før folk rigtig begyndte at stimle sammen ved baren, ringede jeg til min mor dér oppe fra førstesalen på Istedgade. Efter to minutters samtale råbte jeg så højt, at jeg smagte blod bagest i munden. Efter ti minutter kunne jeg næsten ikke se ud af øjnene for bar raseri, min stemme var væk, tilbage var kun hyl og skrig, og efter et kvarter flåede jeg telefonen ud af væggen og smadrede den ned ad den stejle vindeltrappe ned til butikken. For at få

lidt ro blandt galningene gav Jeanette en glad fadøl på klubbens regning. Efter hun trådte ned fra bardisken igen, og jeg selv satte mig foran mit halvtomme glas, slog hun lidt genert med sit lange fedtede hår og smilte til mig.

– Sælg din kærlighed, vrissede jeg.

Hun nikkede og så væk.

Paven af 80'erne

Marie Højholt

Jeg var engang fan af Billy Idol. Min første single var „Catch my fall“, – og når Billy sang „if I should stumble“, var der ikke nogen jeg hellere ville gribes af! Det var den periode hvor mit værelse stadig var lyserødt, men mit hår blev sortere og kortere og stivere. Dengang jeg ridsede børnemagt-tegn i min arkitektlampe.

Det er mange idoler siden.

Ud over de obligatoriske og lidt fjerne forbilleder, fx Ghandi, har jeg stadig, så mange år ældre, mine nære stjerner i behold og de har lige siden min voksensproglige opvågnen været anført af Søren Ulrik. Helt fremme ved siden af Steffen Brandt og et par andre. Ja, ved siden af, jeg håber, I kan være der.

Men i '85, da jeg ærlig talt var mere fan af Billy Idol, havde jeg mine første rigtige oplevelser med Søren Ulrik, ung som jeg var, med pivåbent sind og skråsikker tale.

Jeg skulle skrive det, jeg husker som en *kodylt* stor opgave i niende klasse, og jeg valgte storsnudet at tegne en grovskitse af 80'erdigtningen som sådan, med særligt fokus på Pia Tafdrup, Michael Strunge og så selvfølgelig Søren Ulrik Thomsen.

Jeg husker det, som om jeg var komplet uhæmmet og uforstyrret af det faktum, at jeg intet vidste om emnet.

Men nu var jeg jo Per Højholts yngste datter, og derfor mente jeg nok, at jeg var et sandhedsvidne på feltet. Måske jeg også har tænkt, at min far kunne give en hånd med.

Jeg vidste fra den hjemlige diskurs, at Søren Ulrik var en stor ko-met, og jeg vidste også, at min far særlig godt kunne lide ham. Helt

sikkert fordi han er et godt og interessant menneske, der kan lide te, men selvfølgelig også fordi han var min fars dygtigste og mest nærtstående beundrer og lærling, og gamle Højholt havde menneskeligt nok et svagt punkt for storfans.

Når Søren Ulrik ringede, og jeg kaldte på min far og sagde, hvem det var, undrede det mig altid, at han hverken bandede eller sukkede eller skar ansigter, som han plejede, når nogen ville ham noget. Fx. også når han hørte motorstøj på grusvejen.

Jeg husker ikke længere om opgaven blev andet end storsnudet. Jeg husker dog, at jeg argumenterede for, at vi skulle læse mere 80'er lyrik i klassen (jeg har formodentlig sagt „folkeskolen“, dengang var jeg ikke ræd for at tale på vegne af enhver institution), særligt Strunge, – jeg tror, at hans mindre komplicerede, ungdommeligt lidende univers appellerede mere håndgribeligt til mig i den fase, der var mere tung og ren symbolik her, mere neon og stål og glas, – det kunne ordentlig gasse op under verdenssmerten uden at stille så mange krav.

Lyrik var jo ligesom en del af mit liv, dels fordi jeg ikke kunne undgå at høre og med tiden heller ikke at læse det, men naturligvis også fordi mit hjem var præget af en sproglig overfølsomhed, som jeg har haft kløe af lige siden. Og så ved jeg jo alt om, hvad et digterliv byder sin omverden, det siger sig selv. At digtere altid drikker grapetonic, når de er ude og på arbejde. At de tit er hjemme (og på arbejde). At de altid har balloner på sig. At de har et blødt punkt for stærke køretøjer. At de går med kæp i skoven. At de er dårlige til at lave mad, fordi de ikke interesserer sig for det. Ligesom med tøjindkøb.

Den egentlige digtning – produkt som proces – var jeg mange år om at begribe, og jeg var håbløst længe om bare at få læst min egen fars samlede produktion. (Nu lyver jeg igen: Jeg sprang noget over i Auricula – there you have it!).

Jeg kan alt for tydeligt huske den første gang, jeg blev bevidst om

de slagsider, det kan have at være barn af en forfatter. (Når jeg hilste på min onkel Kaj, sagde han altid: „Nå, der er du, din lille fedtede digterunge“).

I det, der må have været min præpubertære fase, var jeg med Per i Bogense til et eller andet stort uden- og indendørs lyrikarrangement, jeg husker hverken hvornår eller hvem der ellers var med, fx kan Søren Ulrik fint have været der, jeg rekrutterede som sagt mine forbilleder i lavere luftlag dengang.

Vi var en lille bylt store børn, der hang på vores deltagende forældre, mere eller mindre frivilligt. Jeg var meget spændt på at se nogle kendte og derfor gennemstod jeg også flere oplæsninger end min alder bød mig at magte. Som timerne gik, begyndte jeg at lude noget, – tælle mønsterne i mine lommer, smugkigge efter de andre børn, jeg tror faktisk vi himlede ret meget med øjnene. Men som alle piger ved, så får man ret hurtigt ondt i den øverste del af øjenhulerne af at himle for meget, så vi begyndte at trække ud i friarea-lerne for at, ja, hvad fanden hed mon „hænge ud“ dengang?

Vi gjorde nar, gjorde vi, – det er så nemt at gøre nar af oplæsere, kunstnere, det er i det hele taget utrolig nemt at gøre nar, når man er ung. Det er vel i det hele taget bare nemt at grine og gøre nar.

På et tidspunkt skulle min egen far så læse op. Vi har vel holdt en pause i hånerierne, for vi var i hvert fald på pletten, da han indtog rummet, formodentlig i ternet skjorte, cowboybukser og pullover.

Jeg husker alt for klart, hvordan jeg stod i et stort loftsrum, lige ved siden af trappen, og så min far på scenen. Glemte var al hån og spot. Jeg var stolt, var jeg. Han læste og læste, stærkt animeret, og folk så ud, som om de kunne lide det. Nogle grinede endda af og til. Så kom det:

„Goddaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaatjiih!“

Åh nej, hvad fanden er nu dét, tænkte jeg og så mig omkring. Min far i sit es:

„(...) men det er fandeme heller ikke helt nemt at være topfisse blandt de her lemmedaskere“.

Jeg var lammet af skam. Stille, stille gled jeg ned ad trappen, og ud i luften. Hvor skulle jeg gå hen? Mine kinder brændte og luften

hjalp for lidt. Flere hundrede mennesker havde lige hørt min far sige topfisse! Jeg skulle bare ad helvede til væk derfra. De andre børn jeg hang ud med, kom listende ned ad trappen, halvkvalte af grin. „Haharrrr, fisse!“, kunne jeg høre dem stønne.

„Det er fandeme ikke sjovt. Prøv lige at tænk hvis det var din far?“, forsøgte jeg.

„Det ville da være pisseskægt!“, sagde den ene.

„Ja, hvor det ville!!?“, sagde den anden.

„Fisse ...“, sagde den ene og sparkede til en sten, som hun så efter.

Vi gik rundt en tid og glimtede i gaderne og efter en katarsis af pomfritter, flipperspil og Mike Oldfield's „Moonlight Shadow“ på en grillbar, kunne jeg se den store topfisse-forfatter i øjnene igen. Men fra den dag kunne jeg ikke snuppe det digt.

Da City Slang blev indspillet af Lars Hug (hed han dengang), var min konfirmandpermanent stadig synlig i de yderste spidser, men efter et par år var jeg gammel nok til virkelig at skamhøre den. Jeg skrev selvfølgelig også et rigtig dårligt digt om den.

Det begyndte sådan her:

„S.U.T. får mig op, når jeg er nede!“

– Jeg vil skåne verden for resten, men bare pointere at Søren Ulrik har spædet godt til vandstanden i min ungdoms følelseshav. I digtene fra City Slang havde jeg mine første erkendte oplevelser med sproglig skønhed, sandhed, storhed, ægthed, – kæmpestore emotionelle regneark foldede sig ud for mig. Blandingen af dét og Lars Hugs helt utæmmede, sære, småhysteriske og nuvel, punkede affyring af digtene, gav det lige den dimension af lidelse, rastløshed og krampe, som vi var ude efter at få sat i scene for os dengang. Og selvom jeg var meget, meget ung og selvom man ikke bare kan sige „sandhed“ og „skønhed“, så er det nogle helt, helt gangbare sager, som meget godt rammer de fornemmelser jeg har haft, når jeg senere har gnavet mig igennem værker fra Søren Ulrik Thomsens bord.

City Slang på min reol er min mest slidte digtsamling, men jeg har den også kun i den gnattede fotokopi, jeg tog af det blue-print

af samlingen, som min far vel havde i kraft af sin status som kometens overlærer. Så havde jeg den før andre, og det var vigtigt dengang.

I foråret '89 var jeg til en forestilling med Hotel Pro Forma på rådhuset i Århus sammen med min far. Vi var lige ankommet, og Per gik hen og hilste på Søren Ulrik. Jeg blev præsenteret som det, jeg var, og slap vist rimeligt fra en hilsen, selvom jeg trods mine nu knap tyve år nærmest var i trance: Han havde sort læderjakke på, sorte skindbukser, sorte støvler, seler ... tror jeg. Det havde jeg også. Mine kinder summede og mit selv stod ret: Her var paven af 80'erne, og vi havde krafted'ne det samme tøj på!

Søren Ulrik havde leveret tekster til forestillingen, som helt spektakulært skulle ses fra oven og ned gennem trappeskakten i kontorafsnittet, og digte som „Søster jeg så dig“ blev sunget og oplæst i klar oppustelig lænestol. Jeg havde aldrig set eller hørt noget lignende, vinklerne var svimlende bedrageriske og lyden mærkelig og æterisk. Men først og fremmest det hér voldsomme, hvirvlende sprog, der fuldstændig kom bag på mig, „skruptudsens seje gang gennem styrtregn“. Faktisk kom jeg til nogle store erkendelser den dag (erkendelserne var ligesom større dengang, eller de lugtede i hvert fald bedre): at sproget er en superkraft, en kæmpesjus, en kæp, en pind, en splint.

Jeg har efterhånden vænnet mig til at hilse på Søren Ulrik. I mange år syntes jeg, det var superblæret at han kunne genkende mig, at jeg ikke behøvede at sige, hvem jeg var, når jeg ved enhver lejlighed kom masende for at hilse på ham.

Og mens jeg alligevel lufter ud i kammeret, kommer jeg i tanke om, hvor mange gange jeg har haft Søren Ulrik Thomsen med på tur.

Jeg har læst „Nye digte“ i togkupeer, både fordi jeg kunne lide det og også fordi der kom en tid, hvor der var større flash-værdi i at sidde med den end med Information. Der var ligesom altid et sted i den samling, hvor jeg kunne glide ind, hvor jeg kunne knalde en

klapstol op i skyggen af en frase, der sagde det hele meget bedre end jeg selv kunne.

I starten af 90'erne opførte jeg et af mine yndlingsdigte „En hård dag i samfundet“ i en firemands lydinstallation på en øve-weekend for korsangere. Slå den. Det var naturligvis noget med nogle tiktak-lyde og den slags, hårdt krummet i klicheen, sikkert ikke særlig kønt, men folk hørte *godt* nok efter, for teksten var der jo med hele sin slentrende skønhed.

Og sådan har der altid været et digt til tiden, et lejlighedsdigt, et der greb nuet, ikk' oss, et der gned den purunge sjæl med hårene og den aldrende også mod ...

I 2004 døde min far. Søren Ulriks tale ved begravelsen var hengiven og respektfuld, ligesom deres indbyrdes forhold var. Søren Ulrik var et af de få mennesker uden for familien, der fik lov at besøge Per de sidste år af hans liv, hvor hans overskud til socialt samvær svandt yderligere.

Siden da har kulturministeriets lyrikkardinaler sendt nogle gevaldige røgsignaler fra elfenbenstårnet, man har jo nærmest ikke kunnet se sin hånd for sig.

Jeg har engang læst på Nordisk Institut i Århus i et helt år, så det er ikke uden en vis vægt at jeg her stemmer i med min personlige kanonisering: Billy Idol klarede den ikke. Trods stoffer og stilsift holdt han ikke sin placering ud af 80'erne. Derfor udnævner jeg hermed Søren Ulrik til ny topfisse. Hvordan denne værdighed så kan kombineres med jobbet som pave, med alle dets kyskhedsløfter, det må han selv administrere. Og det er jeg ikke i tvivl om, at han kan.

Tillykke! Jeg vil fejre dagen med seler på.

Skælvere og skænkestuer

Niels Lyngsø

Sære kristne trossamfund er ikke det første jeg tænker på når jeg vågner om morgenen. Derfor er mit kendskab til kvækere så perifert at jeg indtil for nylig havde glemt hvad jeg vidste engang, nemlig at ordet er en håndfast fordanskning af *quakers*, „skælvere“. – At der findes en særligt dirrende fraktion kaldet *shaking quakers*, har jeg til gengæld aldrig vidst. Ikke før Søren Ulrik fortalte mig det.

I oktober 2005 skulle jeg på et refugeeophold i Hudson River Valley, et par timers kørsel nord for New York City, og Søren Ulrik var fuld af forslag til hvad jeg kunne se derovre. Foruden ahorntræernes buldrende farvebrand, Emily Dickinsons hjem i Amherst og Stephen Kings revir oppe i Maine, var det altså denne ejendommelige sekt han fremhævede. Og et kort øjeblik overvejede jeg næsten at aflægge de rystende skælvere i *up state* New York et besøg, så smittende var hans skælmske begejstring i telefonen.

Ganske som andre samler på frimærker eller fossiler, samler Søren Ulrik på kristne trossamfund. Og som alle sande samlere kan han umiddelbart placere ethvert af sine samlere objekter, både historisk og i en systematik. Når han selv har været ude at rejse og man spørger ham om hvad han har oplevet i Island, Estland eller USA, nævner han altid kirker som noget af det første; for uanset hvor i verden han er, opsøger han det stedlige gudshus for ved selvsyn at opleve hvilken afart af kristentroen der dyrkes her.

Selv dyrker Søren Ulrik sin egen lutherske afart; men intet kunne ligge ham mere fjernt end at forsøge at omvende en vantro som mig til den tro der er hans. Begreber som syndsbevidsthed, tilgivelse og troens nådegave interesserer ham på et filosofisk niveau hvor ugrundelige og teologisk ukyndige personer sagtens kan snakke med.

For det meste går vi når vi snakker – timelange aftenture gennem det indre København, ud over Østerbro eller Frederiksberg. Nogle gange bilder jeg mig ind at turen afspejler samtalen der både kan bevæge sig i lange lige stræk som Sølvgade eller Sortedams Dosering, og ad alle mulige snørklede om- og genveje. Vi skal ingen steder hen, men det er abeskønt at gå (som Per Højholt cirka sagde), og når jeg kommer hjem igen og lister ind i lejligheden til den sovende familie, har jeg næsten glemt hvor vi gik. Men jeg ved at vi var forbi både gudstro, psykoanalyse og politik, jeg ved vi endnu en gang var omkring poesien, og så kan jeg mærke den der herlige summen i kroppen der kommer når man er blevet godt gennemrukket af latter.

Dét bliver man sammen med Søren Ulrik, for han er fuld af skæve anekdoter og skamløse brandere – for eksempel betegner han sig selv som et „umailende væsen“ fordi han ikke har nogen internetopkobling. På et tidspunkt udvekslede vi omskrivninger af „at brække sig“ („at tale flydende svensk“, „at være ude og tale i den store telefon“ osv.), og i det hele taget samler Søren Ulrik på alskens sprogbrokker: Han kan huske et hav af træffende replikker andre folk har fyret af (med en samlers omhu sørger han altid for at nævne ophavsmanden), og så har han et forbløffende talent for at imitere stemmer: Jørgen Leth, Dan Turèll, Claus Carstensen ... Med sit vid og sit spil-levende fjæs kunne han faktisk være blevet en ret god stand-up'er hvis ikke poesien havde lokket ham på afveje.

Også når snakken bevæger sig i mere alvorlige retninger, går Søren Ulrik efter den prægnante frasering. Jeg er sikker på jeg ikke er den eneste der har oplevet hvordan han undervejs i en samtale finder eller finpudser en af de spidsformuleringer man senere kan støde på i hans essays. Blandt de sprogbrokker han har stablet op i hjerneboksen, er der også en betragtelig samling af citater fra litteraturen – ikke kun vers, også prosa. Det kan være en malende personbeskrivelse hos Chandler eller Pontoppidan, eller en smældende strofe af Jacobsen eller Kingo.

For Kingos vedkommende er det ikke kun velkendte salmevers

han kan citere, men også møgsjofle digte og ætsende smædevers. Kingo er én af Søren Ulriks absolutte yndlingsforfattere, og det tror jeg blandt andet skyldes at han hos den store barokdigter ser en præcis artikulation af en dobbeltheds han kender fra sig selv – en dobbelthed der er så selvfølgelig at kun de mest fordomsfulde ateister ikke kan se den: Bare fordi man tror på Gud, behøver man jo ikke være nogen hellighat; side om side med den rene tro må man også stå ved – og i et vist omfang give efter for – sin lyst til at vælte sig i snavset, alt det forgængelige og forfængelige. Som der står i *Det skabtes vaklen* om de gamle mænd: „de vil ha medaljer, de vil ha fiske/ og de vil ha ret“. Når det gælder Søren Ulrik (der holder meget af tanken om at være en gammel mand) kan man føje „etnisk dansk grisemad og skummende fadøl“ til listen.

Det kommer vi heller ikke udenom på gåturene gennem byen hvor vi foruden Livet og Døden og Kunsten og Kærligheden også altid lige må forbi Søhesten, Vinstuen Bastholm, Holsteins Bodega eller et af de andre gamle københavnerværtshuse som Søren Ulrik har et forbløffende godt kendskab til – skumle skænkestuer der på et facadeskilt kan fremsætte det foruroligende løfte at „så længe der drikkes, lukker vi ikke“. Det er mærkelige, eksotiske steder hvor jeg aldrig selv ville finde på at komme, steder med fedtede ølbrikker på de mørke borde, jukeboks i hjørnet og meget solide stamgæster.

Noget af det herlige ved Søren Ulrik er at lige så meget gnist og gejst han har når man snakker med ham, lige så utilbøjelig er han til at missionere for sin egen overbevisning, hvad enten det gælder gudstro, politik eller litteratur. Vi har nogle ret dybtgående uenigheder, blandt andet om poetikalske spørgsmål, men det er saglige uenigheder som aldrig har ført til personlig konflikt.

Når jeg nævner det, er det fordi det ifølge en udbredt forestilling om litterær arvefølge burde være sådan at jeg som „halvfemserdigter“ gjorde oprør mod „firserdigteren“ Søren Ulrik: Enhver ny generation skal som bekendt begå kollektivt fadermord på den foregående (og dernæst kaste sig ud i et internt slagsmål om hvem der skal arve gården).

At jeg aldrig har følt trang til at begå dét mord, tror jeg hænger sammen med en afgørende ændring i „arvefølgeloven“: Efter

firserdigterne kom der ikke en ny markant generation; „halvfemserdigterne“ var aldrig en samlet gruppe, men en håndfuld ret forskelligeartede forfattere. Og selv om enkelte af mine jævnaldrende myrder derudad (og ihærdigt har forsøgt at få gang i det interne generationsslagsmål), er det som om den gamle enstrengede generationskæde hvor „slægt skal følge slægters gang“, er blevet sprængt eller spredt. Ligesom inden for mode og musik er det også i litteraturen blevet sværere at udpege en dominerende strømning i det stadigt mere forgrenede delta af retro-dit og neo-dat og de mest uventede krydsninger. Derfor er det blevet vanskeligere at orientere sig i slægtsforholdene (papfædre, halvbrødre, løjerlige fætre) – men det er også blevet mindre vigtigt. Vi er her jo alle sammen, hver med *sin* gakkede gangart.

Og jeg er simpelthen så glad for at jeg af og til kan gå en tur med Søren Ulrik. Med ham kan man få dén kvalificerede og fordomsfri samtale om litteratur (og alt mulig andet) som man nogle gange kan savne i den offentlige debat.

*

Da jeg kom hjem fra mit refugieophold i Hudson River Valley, var der nogle voldsomme omvæltninger i mit liv – et ordentligt jordskælv der rystede mig i en sådan grad at man skulle tro jeg var en *shaking quaker*. En af dem der virkelig stillede op da det så sortest ud, var Søren Ulrik; med sin ro og sin rummelighed fik han min verden til at vakle lidt mindre (og heldigvis er dét der ramlede sammen, nu ved at blive stablet op igen).

Endnu en ting jeg indtil for nylig ikke vidste om kvækere, er at ordet oprindeligt var et øgenavn som skælverne efterhånden tog til sig. Deres eget, officielle navn var og er stadig „Vennernes Samfund“, og det lyder jo som noget man godt kunne tænke sig at være del af – ja, som noget man *er* del af når man er så heldig at have Søren Ulrik som ven. Måske er vi i virkeligheden kvækere. Rystende.

Helios

Nicolaj Stochholm

Alt er forandret: solen er her
drysset ned i min brændeovn
Diomedes ligger ofret på de
kølige sten, jeg sidder og har
kørt huset som et lokomotiv
gennem natten eller som en
glødende nål gennem nåden
hvor gulvet følger med og fri-
gør sig hylende udpantet med
det græske flyttefirma der jo
flytter alt overalt, væggene
er kalkede vinger som hæver
sig over det indestængte nu,
vi rejser os og fortsætter ud
gennem gryets knuste hånd

Søren E. Thomsen

Søren E. Jensen

Blandt de mindre desperate ord som ungdomsoprørets generation satte på deres efterkommere, da de viste sig at agere på en måde, der ikke passede ind i 68'ernes selvforståelse, var begrebet „narcissisme“.

Ordet er i dag næsten helt forsvundet i takt med, at praksis har taget over, men allerede da firserne tog deres begyndelse, var det ikke grebet helt ud af luften.

I julen 1980 sad jeg i Esbjerg og ikke blot nærlyttede men også nærlæste den eneste julegave, som jeg havde ønsket mig dét år, lp'en „Under en sort sol“ med Sods, og skønt coveret bestemt ikke var overforsynet med oplysninger, så var der dog en detalje, som bragte mig stor trøst, nemlig at teksten til „Marble Station“ byggede på et digt af en vis Søren Ulrik Thomsen.

„Aha!“ tænkte jeg, men for at forstå den oplevelse må man vide, at jeg var femten år gammel og allerede draget af punkmiljøet i København og det i en grad, at jeg som en konsekvens, der kan skræmme mig den dag i dag, havde udskiftet min barndoms jyske dialekt med en noget nær perfekt københavnsk ditto med det resultat, at mit sprog endnu har en tone, som i grunden ikke er min, og som aldrig vil blive det, for det vil være endnu mere skræmmende, hvis jeg som fyrrårig familiefar pludselig begyndte at tale jysk igen.

Det skal vi ikke dvæle ved; som sagt blev jeg lykkelig over, at Søren Ulrik Thomsen var nævnt på en punkplade, og det var navnet i sig selv, der gjorde mig glad: Ikke Zøren Uha Tomorrow, eller hvad man ellers kaldte sig dengang, men et helt igennem organisk

dansk navn, der tilmed lignede mit eget. Så fremmed var den verden, som jeg snart skulle tage del i, altså heller ikke, for hvis den kunne rumme en Søren Ulrik Thomsen, måtte der også være plads til en Søren Elbæk Jensen.

To år senere stod jeg blandt publikum i Saltlageret og følte mig aldeles hjemme og så alligevel ikke: Det var musikken, jeg forstod, men desværre var og er jeg så grundlæggende umusikalsk, at talentet allerede havde vist sig ikke at række til den letteste af alle genrer, punken, og det endda på det letteste af alle instrumenter, bassen. Det gik bedre med at skrive, men den litterære firserscene sagde mig ikke en pind, eller rettere: den smule, jeg havde stiftet bekendtskab med, brød jeg mig overhovedet ikke om. Skurken var her David Henrik Fried, hvis digtsamling „Hot Spot“ jeg havde vundet i en lyrikkonkurrence på Faxehus Efterskole, og de digte syntes jeg var decideret dårlige. Det var de også. Desuden kunne man ikke undgå at støde på Michael Strunge, men han irriterede mig med al sin punkofile korrekthed. Derfra var der ikke langt til en ungdommelig generalisering, der lød, at når der ikke var noget ved David Henrik Fried og Michael Strunge, så var der sikkert heller ikke noget ved de andre, og dermed forblev Søren Ulrik Thomsen ulæst, mens firserne endnu stod på. Senere skulle jeg i den grad få indhentet det forsømte.

Der blev taget tilløb, da Lars Hug udgav City Slang, og det var ikke dårligt, men det var heller ikke helt godt, hvilket vil sige, at det ikke var lige så godt som Kliché-pladerne. Alligevel kunne jeg godt høre, at Søren Ulrik Thomsens tekster havde noget på sig, men de ramte mig endnu ikke rent. Mellem os sagt tvivlede jeg på, om de kunne stå for sig selv; en hypotese, der blev forstærket af, at jeg hørte Søren Ulrik Thomsen læse sine digte op i en radioudsendelse i forbindelse med pladeudgivelsen, hvad der fik mig til at proklamere, at det var muligt, at denne Søren Ulrik Thomsen var en god digter, men læse op, det kunne han dæleme ikke.

Den påstand har jeg senere brugt mange år på at dementere, lige indtil jeg i år 2005 sad i et radiostudie og fejrede firsernes 25-

års fødselsdag i form af en montage, der byggede på arkivklip fra Dengang.

Der var nok at tage af. Ingen skal komme og sige – og Søren Ulrik Thomsen har da heller aldrig sagt det – at undergrunden var underbelyst, tværtimod vidner alene omfanget af arkivmateriale om, at man i firsernes begyndelse blot behøvede at skrive et ganske lille digt og sørge for, at ord som „plastik“ og „nat“ indgik, så var der også en medarbejder fra radioens kulturredaktion parat med en mikrofon, og det kan retrospektivt undre, thi for det første var alt bestemt ikke lige godt – og det skønt David Henrik Fried ikke er repræsenteret i arkivet – for det andet var udtrykket, i hvert fald det radiofoniske, grundlæggende stereotypet. Under produktionen af udsendelsen talte jeg således med en af firsernes store repræsentanter, Klaus Lynggaard, som skyldte mig en artikel, og jeg lokkede ham med, at hvis han gik til tastaturet, så skulle han nok også komme med i min firsermontage med alt hvad det medførte af rare gramexpenge.

Det syntes Lynggaard lød som en rigtig god handel (som ikke blev dårligere for hans vedkommende af, at han nok kom i radioen men aldrig fik skrevet artiklen), og han nævnte en udsendelse, som „eddermame var firsertypisk“, nemlig et lyrikkvarter hvor Lynggaard læste sine digte op over musik af Joy Division, David Bowie og Brian Eno. Det gode var, at Lynggaardudsendelsen passede ind i helheden; det dårlige var, at jeg med min kræmmerhandel måtte skrotte et klip med enten Michael Strunge, Søren Ulrik Thomsen, Michael Valeur eller Bo Green Jensen, som også læste deres digte op over musik af Joy Division, David Bowie og Brian Eno.

Musikalsk set var den periode, som Søren Ulrik Thomsen senere smukt gav betegnelsen „Det blå rum“, således ikke større, end den sagtens kunne være på et C-60 kassettebånd (og så ville der endda være god plads, for når hele B-siden af Bowie's „Low“ var med, behøvede man sådan set ikke meget andet).

Det var den ene overraskelse, jeg fik, da jeg sad i studiet og fortabte mig i al den gamle asfaltlyrik, nemlig at firserne i dag overhovedet ikke virkede overraskende, slet ikke endda.

Den anden overraskelse var, at den unge Søren Ulrik Thomsen rent faktisk ikke var nogen god oplæser. Rytmen er ganske vist til stede fra første færd (og kan vel heller ikke være andet; det er lidt af en kunst at læse et Thomsen-digt urytmisk op), men den sproglige melodi er mildt sagt monoton; adjektiver, verber og substantiver bliver holdt i nøjagtig samme tone, og skønt jeg godt er klar over, at det er en helt bevidst tidehvervsk oplæsningsstrategi – et muntert swung på et uskyldigt adverbium kunne jo, uha!, opfattes som digterens egen tolkning af sit digt – så er det ikke desto mindre trist at høre på og det på den dårlige måde.

Alligevel er der noget sympatisk ved monotonien, som ikke bare gælder Søren Ulrik Thomsen men hele firserbevægelsen: Ved så at sige at begynde ved *point zero* – hvor man hverken tillod sig selv eller blev tilladt de mindste svinkeærinder – havde man så megen des større mulighed for at vise sin mangfoldighed, da det var overstået. På den måde adskiller firserne sig nok engang fra tresserne: I sidstnævnte tilfælde findes næsten alt det interessante, mens tiden endnu stod på, hvorpå det mandede ud i mere og – navnlig – mindre interessante bifloder; i førstnævnte tilfælde er der ærlig talt ikke meget fra datidens samtid, der i dag holder vand, hvorimod mange repræsentanter fra dengang efterlods foldede sig ud som nogen sommerfugl. Kierkegaards fladtrådte ord om, at man lever forlæns og forstår baglæns, gælder i den grad om firserne.

Men tilbage til Lars Hugs „City Slang“, som jeg som sagt mente var god uden dog at være rigtig god. Blandt forbeholdene var et andet argument: Pladen var for tidstypisk. Sådan kan man jo slet ikke omtale et værk længere, da vi i dag i den grad hylder det atypiske, hvor alle skal tænke i skæve vinkler og have en ny og anderledes tilgang til tingene med det resultat, at der slet ikke er nogen mainstream tilbage. Det behøver jeg imidlertid ikke gå dybere ind i, da Frederik Stjernfelt og Søren Ulrik Thomsen allerede har skrevet en hel bog om det. Men i firserne – da vi alle endnu var individualister på nogenlunde samme måde – kunne man godt tale om en tidsånd, og da Lars Hugs City Slang-plade udkom, var begrebet ved at blive problematisk.

Det skete i efteråret 1984, og allerede året efter måtte man „træde tilbage fra denne historie, så at sige 'anonymisere' sig selv, blive en mand på gaden som alle andre, og påny tage livtag med eksistentialerne“, som Søren Ulrik Thomsen senere beskrev 1985 i essayet „Farvel til Det blå rum“.

Men hvor de sande firser i årtiets første halvdel står nogenlunde klart bøjet i neon, så er den efterfølgende udkrystallisering straks langt sværere at beskrive, for det er først her, at man begynder at ane nye horisonter efter års ihærdigt arbejde med at nedbryde halvfjerdsenerationens revolutionære barrikader. Hvad der kom til syne, da røgen lagde sig, har intet til fælles bortset fra det ene, at man nu opsøgte værdier, som i mange år havde været betragtet som værdiløse, hvad enten det så var en countrysang, en regulær prosabog eller en salme.

Selv bidrog Søren Ulrik Thomsen til det „gigantiske afdansningsbal“ med poetikken „Mit Lys Brænder“, og i dag ved vi, at det er en sætning på bogens sidste side, lige før noteapparatet og Henrik S. Holcks linje „findselvpåenmådeatværetilpå“, der peger fremad: „Således er det alene troen, der får de hidtil beskrevne poetiske former til i energiske opspring at transformeres i og som en stadigt ubeskriveligere tilblivelse.“

Jeg læste stadig ikke Søren Ulrik Thomsen, da poetikken udkom i 1985, men jeg var da nået så langt, at jeg læste om ham, og jeg ved med sikkerhed, at skønt man gennem en enorm medieblæst forsøgte at puste Thomsens lys ud, så indgik teologien ikke i skytset; ikke fordi kritikerne givetvis gerne havde benyttet det senere skældsord „prædikant“ om og mod Søren Ulrik Thomsen, men fordi teologien endnu i midten af firserne havde så lille en plads i den almene, intellektuelle husholdning, at man ganske enkelt ikke skænkede den en tanke.

Men noget var i gære: Som sagt søgte man efter firsernes kollektive nedbrydning på hver sin måde mod det uopdyrkede, og det var givetvis grunden til, at jeg i 1985 bestemte mig for at læse teologi til trods for, at jeg ikke havde de ringeste forudsætninger for faget. Da jeg mange år senere læste Søren Ulrik Thomsens note

2 i „Kritik af den negative opbyggelighed“, hvor han gennemgår sin ikke-kirkelige opvækst, var det som at læse min egen barndoms ikke-klerikale cv. Præcis som Thomsen er jeg nemlig „slet ikke vokset op i noget kirkeligt miljø“, og også jeg undlod som 14-årig at lade mig konfirmere, fordi jeg var kommunist. Forskellen er alene, at i mit barndomshjem sprang man Ingemanns aftensange over, men bestemt ikke „Cæsars de sjofle“.

Når teologien trak skyldtes det derfor ikke noget kald andet end et ekko fra firserne, og det har den dag i dag betydning. Endnu får ingen mig fra at hylde kirkens kølighed, tværtimod så jeg den i dag gerne afløst af en regulær kulde, og det er givetvis et statement, der stammer fra firserne.

Derfor kom det heller ikke bag på mig som stud.theol., at der lå religiøse lag i Thomsens „Nye digte“ fra 1987. Jeg købte ganske vist ikke samlingen, da den udkom, men jeg hørte ham læse op fra den i Studenterkredsen i Vartov, og det var ganske og aldeles betagende, ligesom det var tilfældet med den efterfølgende diskussion, hvor Anne Braad og Thomsen gik i kødet på hinanden, sådan som de sidenhen ofte skulle gøre det. Hvad de skændtes om, er jeg imidlertid ikke i stand til at referere, for jeg forstod stadig ikke et klap.

Men mødet betød dog, at jeg tog mit syn på Søren Ulrik Thomsen som forfatter op til revision, og da den samlede paperback-udgave af „City Slang“ og „Ukendt under den samme måne“ netop var udkommet, havde jeg alle grunde til at gå kronologisk til værks og tilmed spare penge, da den lille, grå bog til 68 kroner var meget billigere end den langt tyndere „Nye digte“ (vi taler om konkret papirvægt her), der kostede noget nær det dobbelte.

Trods mange tiltag blev det dog stadig ikke rigtigt til noget. Digtene blev ganske vist læst, men jeg syntes ikke, at jeg helt forstod dem. Det gjorde jeg heller ikke.

Det skulle blive en togtur i 1988, der ændrede alt. I ugen forinden havde jeg været på et håbløst tombolajob i det jyske med min studieven, Stefan Lamhauge Hansen, hvad der havde kostet os mange penge og meget lidt søvn, og derfor var jeg ikke meget værd, da jeg en lørdag eftermiddag lagde mig ind i en heldigvis tom kupé. Af

læsestof havde jeg ikke andet end Thomsens trælse digte, som jeg dermed gav en chance til.

Mine damer og herrer. Tænd for computeren og find tekstbehandlingsprogrammet frem; skriv et superlativ og tryk på shift F7 og brug hele sriben af synonymmer, for det der skete var fantastisk. Jeg har aldrig fattet udtrykket „omvendelse“, men det er det ord, vi må have gang i, for hvad jeg forstum kun forstod stykkevis, begreb jeg nu i sin helhed. Glem alle ovenstående indvendinger, thi vi havde ikke passeret mange jernbanesveller før Søren Ulrik Thomsens digte og togets dunken flettede sig ind i hinanden med et resultat, der bragte mig i en eufori, som det tog mig år at komme ud af igen. Helt landet er jeg vel aldrig siden.

Det var specielt „City Slang“, der sad hvor den skulle – samlingen ramte mig i både sjæl, legeme og intellekt og det på én og samme gang – og jeg vidste også, hvorfor det var sådan: I en radioudsendelse havde Søren Ulrik Thomsen sagt, at digtene „var gået frem“, hvilket dækkede over, at han havde digtet dem på endeløse vandringer rundtomkring i København, og denne metode havde påvirket digtenes rytme. I samme udsendelse sagde Lars Hug, at han for alvor havde fået digtene ind på kroppen, da han lå i en togkupe på vej mod Berlin, præcis ligesom jeg nu lå i en kupe på vej fra Århus til København. Hvis man skulle fange „City Slang“ i sin helhed, krævede det altså, at man kørte i tog (idet man ikke kan læse digte gående; det ser i hvert fald dumt ud), og den tese lancerede jeg mange år senere – da Thomsen i mellemtiden var blevet til Søren Ulrik – for poeten selv, hvortil han svarede, at kommende udgaver måske burde forsynes med den forbrugeroplysning på omslaget, at værket „med fordel kunne indtages liggende i et polsk nattoget“.

Fra og med togturen ændrede mit forhold til Søren Ulrik Thomsen sig fra den distancerede beundring til den flammende begejstring, og da jeg stadig læste teologi og rygtet om de religiøse strømninger i hans digte hurtigt havde spredt sig i de kirkelige kredse, fik jeg ham også tit at se til teologiske seminarer og sognemøder rundt om i de københavnske kirker, hvor publikum – i modsætning til

stadionarrangementerne ude på KUA – ofte var så lille, at jeg ikke alene sagtens kunne se Søren Ulrik Thomsen; han kunne heller ikke undgå at se mig, og det bevirkede, at vi efterhånden kom på høflig hilsefod, når vi stødte på hinanden i de københavnske gader.

En anden forskel fra KUA-andagterne var, at de kirkelige og teologiske møder som regel var aldeles blottet for højtidelighed. „Og nu skal vi byde velkommen til Søren Thomsen, der skriver digte,“ kunne en præsentation lyde, men denne jovialitet brød jeg mig nu heller ikke om. For nylig så jeg en pubertetspige, der dybt flov og med blikket stift stirrende ned i jorden fulgte sine lystige forældre, der vadede af sted med hver sit sæt vandrestave, og nogenlunde sådan havde jeg det også, når jeg rundt om i de københavnske menighedssale var vidne til kultursammenstødet mellem den endnu halvunge firserdigter og den danske folkekirke. Fra tid til anden havde jeg lyst til at svinge med min gamle, slidte Sodsplade for at markere, at jeg skam også havde den del af bagagen med mig, men jeg gjorde det heldigvis aldrig.

Ved de rendyrkede teologiske arrangementer – hvor niveauet men også bølgerne var højere – sad jeg også ofte med røde kinder. Slaget handlede altid om, hvorvidt Thomsens digte var religiøse eller ej, og fronterne var trukket klart op: På den ene side stod Søren Ulrik Thomsen, der konsekvent hævdede, at hans digte var moderne; hvis man ville tolke dem religiøst, måtte man være klar over, at det kun var en mulighed blandt mange. På den anden side sad præsterne og teologerne, der mente, at Thomsen var kommet hjem til Gud. Selv sad jeg med et ben i hver lejr, for enhver – måske lige undtagen Thomsen selv – måtte kunne se, at der var mere religiøsitet – ja, lad os bare nævne fyordet: kristendom – i „Hjemfalden“ end det gjorde sig gældende i „Ukendt under den samme måne“. Omvendt var det for mig at se lige så væsentligt, at digtene vedblev at have et klart firserbeat, der ikke var helt så kirkevenligt som enkelte, isolerede udsagn.

Det var navnlig et digt fra „Nye digte“, der ofte blev diskuteret, det enkle: „Træerne vokser ikke ind i himlen./ Men de vokser ud i luften, som vi ånder,/ og ned i jorden til de døde,/ som vi savner.

Og det er alt nok.“ Dét digt ville mange præster gerne sætte i musik og gøre til en salme, men det var den modernistiske digter overhovedet ikke begejstret for. At omdanne digtet til en salme ville betyde, at én tolkning havde vundet over alle andre. Thomsen nævnte, at trykket på digtets sidste linje jo også kunne ligge på „alt“ – det er *alt* nok – med det resultat, at linjen pludselig betød, at det var alt for meget, hvad der ikke var megen lovsang i.

Det var måske en lige lovlig søgt udlægning, lyrikeren dér nåede frem til af sit eget digt, men ikke desto mindre var jeg enig med ham; ikke fordi jeg brød mig om fortolkningen, men fordi jeg endnu mindre brød mig om de hellige noksagter, som jeg sad sammen med, og som var ved at tage mit teenageidol – ham med Marble Station – fra mig. De kunne beholde deres salmer, kunne de.

I maj 1989 skete der så det, at min far pludselig døde, og da jeg allerede havde fået et tilstrækkeligt indblik i folkekirken til ikke at stole på den, bestemte jeg mig for at stå for begravelsen selv. Men da jeg skulle opbygge tjenesten kunne jeg godt mærke, at det var en svær opgave, jeg havde sat mig selv på. Alle de tillærte teorier om den rigtige opdeling af kirkelige tekster i kirken og alle verdslige udenfor holdt ikke stik, da det kom til stykket. Jeg læste i evangelierne, men ordene forblev døde på papiret, hvad der ikke var noget at sige til. Jeg kommer som sagt fra et ikke-kirkeligt hjem, og det var helt umuligt i løbet af få dage – og så endda post mortem – at gøre min far til en kirkens mand. Midt i det hele faldt jeg så over Thomsens træ-digt, og nu var det alt nok med hans tolkning fra sidste år; det digt skulle bruges ved begravelsen og blev det, sådan som jeg nu erfarer, at også T.S. Høeg og Thomas Ortved senere brugte digtet ved deres fædres begravelse.

Dermed har det vist sig, at det faktisk var de gejstlige, der havde ret i deres tolkning af digtet, for som Per Højholt ville have sagt det: Praksis har sejret! Men det betyder igen, at man nok skal være mere forsigtig, end Søren Ulrik Thomsen selv er, når han i „Kritik af den negative opbyggelighed“ sarkastisk nævner, at kirkefremmede forlanger John Mogensen's „Mennesker blir spist i Polynesien“ ved en begravelse, for han er selv – givetvis ufrivilligt, men alligevel – le-

verandør til det danske folk af verdslig poesi, der ikke desto mindre har en eminent evne til at begå sig i kirkeligt regi, og skønt jeg i dag – hvor jeg har et mere selvfølgeligt forhold til de bibelske tekster og til salmebogen – nok ikke ville bruge et Thomsen-digt i kirken, så ville jeg være lidt af en hykler, hvis jeg med min kirkevanthed forbød andre at gøre det. Derfor mener jeg heller ikke, at Søren Ulrik Thomsen har ret, når han i samme essay i et noget hastigt afsnit om den angiveligt problematiske, moderne salme når frem til, at vi lige så godt kan „holde op med at bekymre os om ‘problemet’ med de manglende nutidssalmer (...) så meget des mindre som vi netop i den danske kirke har en salmeskat så vidunderlig, at den nok skal holde et par århundreder endnu“.

Ingen (måske bortset fra udkonkurrerede, moderne salmedigtere) vil være uenig med Thomsens store ord om den danske salmeskat, ligesom de fleste sikkert vil mene, at de klassiske salmer nok skal overleve både os selv og vore efterkommere. Problemet – uden gåseøjne – med de manglende nutidssalmer er efter min mening, at de som al god kunst først åbenbarer deres kvaliteter gennem brug, og denne brug gøres notorisk kun af de få, sådan som det – igen – gør sig gældende for al god kunst. Det skal man ikke beklage, vi kan ikke gå rundt og være elitære hele banden, men problemet – det helt store og absolut uden gåseøjne – med lige præcis salmer er, at alle på et tidspunkt får brug for dem, nemlig ved det som mange præster patetisk kalder „livets grænsesituationer“, dvs. dåb og begravelse. Og her står ikke bare Gudfader, Søn og Helligånd men også særdeles store følelser på spil, og det er givetvis også derfor, at grænsesituationerne er ritualiserede og har været det siden Ruder Konges tid. Men et ritual kræver genkendelighed, og den genkendelighed får de fleste bare ikke af Kingos, Brorsons og Grundtvigs salmer, hvis vi ser bort fra *Hits of the Blitz*. Men da det næppe er nogen god idé at synge julesalmer ved en begravelse, kan man så vidt jeg kan se kun løse problemet på én af tre måder: Enten ved at genindføre salmesangen i skolen (hvad jeg ikke tror på) eller ved at skrive gode moderne salmer (hvad jeg på linje med Søren Ulrik Thomsen for indeværende ikke mener kan lade sig gøre) eller også bruge, hvad vi har i det daglige – John Mogensen, Kim Larsen

og Søren Ulriks digte – og så ellers trøste os med, at de i en kirkelig kontekst får en helt anden betydning, end når man hører dem i Giro 413.

Sig mig, er jeg ikke ved at rode mig ud i en polemik med min ungdoms helt? Såmænd er jeg så; da „Kritik af den negative opbygge-
lighed“ udkom 25 år efter „Under en sort sol“, måtte jeg for første gang erkende, at jeg ikke bare kunne lukrere på storenavnebrors intellektuelle opdagelser. Langt det meste var og er jeg enig i, men til forskel fra tidligere vidste jeg også på forhånd, at jeg var det, men værre endnu: der var også steder, hvor Søren Ulrik Thomsen tillod sig den luksus at skrive noget, som i bedste fald kan diskuteres; eksempelvis bogens bedst skrevne passage, der er så elegant, at jeg havde lyst til at byde min kone op til dans, da jeg læste den, men som ikke desto mindre – rent indholdsmæssigt – er temmelig tvivlsom. Det er passagen, hvor Thomsen beskriver sin idealkirke, der ligger uforanderlig midt på Nørrebrogade, mens alt omkring den ændrer sig. Det er et dejligt billede, men problemet er, at teksten faktisk bliver endnu bedre, hvis man udskifter „kirke“ med „tobakskiosk“: „Og dér, midt i det hele og som det eneste, der aldrig vil forandres, ligger tobakskiosken, som den altid har gjort og altid vil gøre, og i denne kiosk foregår nøjagtig det samme, som der altid har gjort og altid vil gøre, år ud og år ind til tidernes ende.“ Ikke sandt? Det er virkelig poetisk, men på Det teologiske Fakultet ville den næppe gå til kandidateksamen.

Lad imidlertid gå med disse skærmydsler; dem beklager jeg ikke, for som salig Leif Grane vedblev at påpege helt frem til sin afskedsforelæsning, så er det teologiens drivkraft, at vi strides.

Derimod går det mig sandt at sige på, når Thomsen arrigt langer ud efter de toneangivende musikkendere fra firserne, som han beskylder for „en negation med dobbelt skrue“ i og med at „nørderne“ pludselig supplerede hyldesten af obskure undergrundsbands til også at gælde den rene og skinbarlige mainstream. Jamen kære, forhenværende, unge ven (bemærk adjektivernes rækkefølge, det er vigtigt); har du ikke gjort nøjagtig det samme som litterær feinschmecker? Husker du fodnote 3 i „En dans på gloser“, hvor du

anklager studenterne for manglende æstetisk jugement, hvorpå du efter alle kæphestene – Baudelaire, Apollinaire, Borges, Celan m. fl. – fremhæver Tove Ditlevsen? Hvor stor fortvivlelse for ikke direkte at sige tåre på kind tror du ikke, at den fodnote har fremkaldt hos ikke så få, sortklædte litteraturstudiner? Mange, tror jeg, mange har grædt, men jeg takker nu alligevel.

Det var dén fodnote, der fik mig til at læse Tove Ditlevsen.

Gestus til sprækkerne

Neal Ashley Conrad

Hvor end jeg rejser hen, til andre lande, rundt i Danmark eller jeg rejser på stedet i stolen i mit amagerkanske domicil er jeg i kontakt med Søren Ulrik Thomsens digte. Det kan ikke være anderledes, når man som jeg har brugt lovlig mange år af halvfemserne i selskab med Thomsens digte. Intetanende om hvad det ville føre med sig, tog jeg heltmodigt det ene læsestræk efter det andet, alt imens årstider skiftede, folk fik børn, blev gift og skilt og verden trængte sig på. Jeg skiftede adresse og flyttede ind i Thomsens bøger og for iblandt op og ned ad digtenes gange som en hund i et fremmed hus, der leder efter en udgang. Men jeg har først og sidst nydt at dyrke hele det analytiske arbejde med digtene, fordi de aldrig blev dårligere af det, og fordi de altid lod sig læse igen – længe efter – mange nye betydninger og vinkler rigere. Digtsamlingerne står ramponerede ved siden af Sørenes havregrynspakke på hylden, men jeg behøver ikke længere slå op – digtlinjer dukker op af sig selv og blander sig med alt mulig andet. Efter en lang og tiltrængt pause fra forfatterskabet har digtene for alvor skiftet karakter. Nu toner de frem som en blanding af katalysatorer og erfaringsdepoter. De lukker op for tider og tilstande og paradoksale situationer, der både kalder på nye refleksioner og skaber forbindelse med alle mulige ting og stemmer. Ikke at forglemme Dylan Thomas': *When I was a man you could call a man/ And the black cross of the holy house,/ (Sighed the old ram rod, dying of welcome),/ Brandy and ripe in my bright, bass prime,/ No springtailed tom in the red hot town/ With every simmering woman his mouse/ But a hillocky bull in the swelter/ Of summer come in his greet good time/ To the sultry, biding herds, I said,/ Oh, time enough when the blood creeps cold,/ And I lie down but to sleep in bed,/ For my*

sulking, skulking, coal black soul! Samtaler finder sted på mange planer i mit hoved nu, mens det rykker i skyggerne fra i går og de tusinde blinde pletter, jeg er, fanget ind af skriftens skygger, mens Turèll langsomt burner op for et live-show i feed-back: *Der er skygger over alle de veje vi har gået ad, og de skygger er os, og ingen andre end os kan sé dem ... Måske kan skyggerne besværges væk, måske findes der magiske forbandelser som rummer styrke nok til at opløse dem til den luft de lever af og findes i ... Hvis ikke er vi fordømt til at fortsætte som skygger, til at blive ved som materialisationer af vor egen fortids film. Det er dem, skyggerne, eller os; og det hårdeste i kampen er at skyggerne også er os. Vi må simpelt hen myrde os selv i live, og det er den enkleste form for den komplicerede daglige mentale genfødsel. Hvordan står det til med dén!? Jeg skal ikke gøre mig klog, men afkoder tegn og signaler og tager ordene til mig på denne snurrende drejescene af en februarnat i totusinde og seks hvor alt står stille, da jeg sætter nålen i den af mine tusinder af skiver, der bedst formår at genskabe nærværet med *the afterglow of the eighties* og dermed med stemninger og oplevelser fra de specifikke, svundne år og den særegne intense poetiske stemning, jeg erfarede, da jeg læste *Nye digte* på udgivelsesdagen d. 2. november 1987, og min verden blev åbnet til alle sider godt tyve år før globaliseringen blev et hverdagsblik på tingene, med digte der ydmygt holdt sig tilbage og i stedet lod læsningen eksplodere i perspektiver så omfattende, at jeg aldrig helt bliver i stand til at beskrive dem, selvom jeg siden virkelig gav den alt hvad den kunne trække og ikke fortryder en eneste anstrengelse desangående, for alt hvad jeg i den sammenhæng tænker og føler er *taknemmelighed* over at have gjort det, over at have skrevet min bog om de digte og mange andre digte fra samme poets hånd, der holdt alt *in bloom! in bloom!* omkring mig. Dét nummer, jeg satte på gram-mofonen, da jeg kom hjem, efter at have delt de første læseoplevelser af *Nye digte* samt avisernes modtagelse sammen med en med-studerende, var åbnings- og titelnummeret til Van Morrisons spirituelle højder, hvor han – som Søren skrev i anmeldelsen af pladen i Information – udfolder et *stemmens drama*: „A Sense Of Wonder“ duver frem med en let molklang, snart løftet af guitar, hvorefter slentrende, hængende toner og et organ af en stemme bryder igen-*

nem *I walked in my greatcoat/ Down through the days of leaves. No before after, yes after before./ We were shining our light into the days of blooming wonder.* Smidt af i efteråret løfter jeg pickuppen og konstaterer, at det lige har regnet. I den tid jeg har været væk i lyttelykkens bagland, indgivet den særeste snert af under, har byen skiftet kulør, og da jeg ser op er tagene dækket af mos og antennerne ligner følehorn, idet jeg spørger til sangens blomstrende under og digtet på mit bord: Hvad er det? Hvad er det for et sted jeg er kommet til? Så almindeligt, så veldefineret og dog så nyt, så ufatteligt og uhåndgribeligt i sit omfang? *Didn't I come to give you a sense of wonder,* spørger Van the Man, mens jeg on and on and on drejer med pladen rundt i min grønne stol, og så er det for alvor oktober og bilerne kører i havnen og olietønder ligger smidt og cigaretpakker flyver og alle taxachaufførers bånd løber ud, mens den nøgne buttede dame, jeg skimter bag persiennen, langsomt gør sig klar til natten ude eller inde, og tog river sig løs bag baggårdene, jeg cyklede forbi, da jeg var 18, som nu er afspærrede og overvågede reservater for de frygtsomme og de fiseformemme med afsporet had til naboen, hvor selv den tydeligste lyd af et tog tager sig ud som en kulisse bag kulisserne af forskelsløst liv forklædt som betydning med nok i posen, i banken, i låget, så oktober kan være oktober, men ikke her, for her er det Oktober, der begynder og finder ned, finder ind og står og lyner og tusinde hvide lygters vidunderlige klarhed kulminerer, mens jeg skutter mig i parken, og neon lyner fra lejligheder, og jeg forvandles til et fucking trist digt i telefonen til en pige, der bare er et foto og bor i et andet land, som er lige her jo, jo og hvor var du i går, hvor var de levende, de levende, levende som et digt, der flår huden af, levende som et samleje jeg aldrig mere behøver drømme om, levende som et digt der aldrig kan kaldes hjem til et sted, der ikke findes, men er, og det er her oktober drøner under os alle med linjer så skærende, så hårde, så ranke, så stejle, så smidige, så stolte, så vilde med sig selv, at det halve kan være nok, hvis ikke formen var gåden og gåden formen, mens sprækkerne forbliver sprækker. Men hvad har formen med sprækkerne at gøre? Måske kommer det vigtigste derfra. O smala spricka mellan gott och ont, ja, Ekelöf holder øje for os, som Søren gør på sin måde i og med sine

digte. Uden for vinduet er København et parcelhuskvarter på højkant. Og du vender dig om på trappen, Søren, efter at have besøgt mig på en varm sommerdag på Nørrebro, og jeg står i korte bukser, en halv afsats over dig, idet jeg slagfærdigt, optimistisk siger: „Er det ikke dejligt, det er sommer?“, og du svarer: „Hvor er det rædselsfuldt – giv mig den første efterårsstorm op ad gaden!“ Og hvad skal jeg stille op med alle de fantastiske samtaler, vi har haft? Gemme på dem, ja, men hvad med alt det, vi aldrig fik talt om? Hvad med dagen og vejen og verden? Hvad med det, der *ikke* kørte? Jeg spørger tit mig selv, som enhver må gøre på *sin* måde, hvad blev der af drømmene og begæret, der hærger enhver, der vil ind? Kafka skriver, at den der søger finder ikke, den der ikke søger, bliver fundet, og så er det rundt i dromen, for digtet vil os ingenting, så hvorfor læse det og læse det og skrive om det og se det flygte hver morgen, se det spæne fra nattens sidste punktum, se drømmen kvalt i en opgang, høre stemmer fra en anden tid: Hør toget fra det tabte, håndskriften der kradser digtet i vildelse. Er digtet i kroppen? Ingen kan få det ud, jeg forstår det ikke, så du forstår det sikkert heller ikke, men hvad hvis det slet ikke skal forstås? Hvis der intet er at forstå, men alt at møde? Så er der alt at se og leve med og gå på indkøb med, elske med, tale om, drømme om og længes så bimlende besat efter, higende efter præcis dét digtet siger, nemlig at der er kærester til hjælp, men intet lindrer, for det er ikke kærlighedens sted, det er mellemtidens, mellemregningernes, mellemraddernes, mellemtankernes, mellemlederstillingernes selvhypende svirre-
sted, hvor alt går i ét og itu, og jeg bliver tre, så hvem skal jeg være, og hvornår skal der blive tid til at opleve det hele, og hvordan skal jeg både kunne læse digtet, fange det, skrive om det og leve den indsigt, det giver? Og hvad så med dig, digter? Og er der ikke lige lovlig mange, der tager for let på det?

Hvorfor er det altid de samme få bøger, de samme vidunderlige linjer, jeg aldrig mere behøver at læse, for *I can hear your heart-beat*, de kører by heart, off the record. Trawlerne, mørklagte, tyste, hænger på havet, og du gør mig til rum og naturen, havet, himlen trækker vejret gennem alderens korridor, mens du hilser søsteren, skrydende som en båd med hat som gestus til digterdigteren J.P.

Jacobsens vers, der bølger, og jeg ligger med hår som vers og hæn-
derne i vinden og Nick Cave bekendtgør: *Everything's dissolving,
babe, according to plan the sky is on fire, the dead are heaped across the
land I went to bed last night and my moral code got jammed I woke up this
morning with a Frappuccino in my hand.* Jeg er fireogtyve og gynger på
et grågrønt hav af Thomsen og Proust, der lyser op i disse linjer,
dette morads, denne anden måde at sige tingene på, når tingene
skal siges som de er, og sandheden ikke er overladt til mig, men til
de unge. Men hvad med de tunge? Og hvad med minderne, erin-
dringen og Proust, der siger *vi kan ikke genkalde vore minder fra de
sidste tredive år; men de omstrømmer hele vor personlighed; hvorfor så
standse ved tredive år, hvorfor så ikke føre dette tidligere liv tilbage ud over
fødslen?* I det øjeblik, jeg ikke kender en hel afdeling af de erindringer, der
er bag mig, og ikke har evnen til at kalde dem til mig, hvem tør da påstå, at
der i denne mig ukendte masse ikke er nogle, der går langt tilbage ud over
mit menneskelige liv? Hvis jeg i mig og om mig kan have så mange min-
der, som jeg ikke erindrer, kan denne glemsel (i det mindste reel glemsel,
siden jeg ikke har evne til at se noget) måske strække sig tilbage til et liv,
jeg har levet i et andet menneskes legeme, ja, på en anden planet. En og
samme glemsel udsletter alt. Men hvad betyder da denne sjælens udødelig-
hed, som (...) var en realitet. Det væsen, jeg bliver til efter min død, har
ikke flere grunde til at mindes det menneske, jeg har været siden min fød-
sel, end mit nuværende menneske til at mindes, hvad jeg har været før min
fødsel. Altid den samme søgen, den samme dislokerede flakken om-
kring i tekster og sange og digte og samtaler, altid denne flugt
tilbage til de samme steder, samme stemmer, samme splittede vækst
og forstillelse med *One that laughs one that cries/ One says hello one
says goodbye/ One does things I don't understand/ Makes me feel like half,*
mens jeg bakker min blå Ford ud, et utrygt sted mellem Spring-
steen og Shakespeare, 43 år, to børn, *struck me kinda funny funny yea
indeed how at the end of every hard earned day you can find some reason
to believe* mens man samtidig ved, at det er forførelse & begær &
besættelse & visions of cody & sprogets bevidste spontane strøm
med Charles Brevets besidderiske mandebliks rytme, ja, rytme i
Jack Kerouacs stemme: *I could complain about the honey in a woman's
cunt, or sing a song about how you can suffocate on steam in a closed tun-*

nel; or spit at ruby lips that frame and flesh the inward the desire to nothing but get fucked, which is the look on a good woman's face, Jack. ... it were you and me, under a roof, dar, love, heart, the moon with same saddened biceptual, bisexual condomidance would erupt her blue lights to our souls and you, you angel, your wrist makes me hungry, your every tiny womanhood part of you and all over you is and it is woman, I couldn't resist you in church, I'd lick your snowy belly anywhere, in front of every crowds, any time, on the cross, in Golgatha, on a snowpile, on a picket fence, I'd bring you \$57.90 a week base pay and let you suck me off by the washing machine when the long red sun sinks like a john in the red western pacific, oh you lovely ashen-eyed lovely of the sols, you woman, you gorgeous heart, you smalleared perfect doe, you rabbit, you fuck you, I want to grab your thighs with my two hands and spread them forcibly and I want you to just lie back and watch me, watch me, you can watch me all you want and I can watch you all I want, perfect understanding, no more Rimbauds, no more toiletries, poetries, just like you always, wanted to be, from the beginning to now the start, just like always hunny baby, so it will be, and is the rain still moonsawing in the poor void? Og vi mødes, Søren, tilfældigt en eftermiddag foran ejendomsmægleren Home og taler og bliver afbrudt af en dame, der kommer cyklende og standser fordi hun har læst et af dine essays i avisen, og du henvendt til mig, der er på vej videre siger, „du skal lige vente, jeg har lige en fodnote“. Og altid må vi spørge, hvor kommer stilen med manden fra, når nu manden er stilen, og stilen er manden, som de siger på fransk, og dér rykker Turèll med sin erkendelse af, at vi alle er forbundne i skriften *Altid*, tror jeg, (har jeg) haft dén fornemmelse af min stemme som en undergrunds jernbanestation hvor stemmers spor mødes. Det er måske dér, Manjana er startet for mig. Ligesom jeg lige hør lige nu, ikke ved om jeg hellere vil skrive end læse Kerouac, fordi det bliver det samme, på én måde, og naturligvis noget andet på en anden måde. My fingers crawling on your manuscript. Det der er skrevet i kroppen. Du har ikke sagt et ord der ikke var mit, ingen har sagt et ord der ikke var mit, jeg har ikke sagt et ord der i nogen forstand var mit. Ginsbergs skrift, der sidder langt inde i mig, som din gør det. De er selvfølgelig så hverken din eller Ginsbergs, men skriftens, skriftens skrift, som sidder alle vegne i enhver. Men hvor i kroppen er skriften placeret? Og hvad med digtet? Og

hvad er forskellen og hvad betyder den, når det kommer til stykket og det gælder sandheden? *At erkende sandheden som sandhed men samtidig som fejltagelse; at leve med modsætningerne uden at acceptere dem, at føle alt på alle måder og sluttelig ikke være andet end forståelsen af alt.* Tak, for kaffe! Eller te, hvis vi ser sørenulriksk på tingene. Jeg blev bare så glad og samtidig skræmt fra vid og sans, da jeg blev gjort opmærksom på ovenstående citat af Fernando Pessoa. Det stod med ganske lille skrift under et tegneseriebillede på Jean Nouvels udstilling på Louisiana sidste sommer, og jeg kan godt lide at man skulle helt tæt på for at læse de linjer, og når man gjorde det, følte man sig som komplet idiot, fordi det i sagens kerne afspejlede enhvers søgen efter det endelige svar på alting, som selvfølgelig ikke findes. Men sprækkernes digtere helmer ikke, og dem er der mange af, så der er ingen grund til bekymring. Men set i relation til sprækken, uvidenheden og bevidstheden, hvilken rolle har digteren så, hvis vi spørger Henrik Bjelke: *Digteren er måske i en vis forstand tidens kanal, og det vil sige, at han er forandringen. Men tiden er også digterens kanal: Da tiden går, bliver digteren reddet. Stod den stille lige nu og man slog ned, er det ikke sikkert digteren ville være at finde nogen steder. (...) Når digteren er til, gror han og vil forandring hele tiden. Det går ikke kun udad i det sociale, det går åbenbart også indad i bevidsthedens mere ubefærdede rum.* Hvad disse rum angår, er der uophørligt områder at udforske, hvilket William S. Burroughs pointerede med såvel sine bøger, sine eksperimenter som sin livspraksis *In my writing I am acting as a map maker, an explorer of psychic areas ... a cosmonaut of inner spaces, and I see no point in exploring areas that have already been thoroughly surveyed.* Der er altid råd at hente selvom Kafka sagde, at voksne mennesker ikke kan råde hinanden til noget som helst, slet ikke Ryan Adams, vil jeg tro, kender du ham, Søren?, med hans evindelige hotelliv, manisk skabende med guitar & sange & kvinder & selvøbende forløsning op og ned ad stolper: *You have to convince yourself there is nothing between you and these songs, or these letters, or the pieces of paper with numbers of people who told you something nice at the shit-hole bar down the street about your shoes that you just wouldn't stop talking to.* Ryan Adams' 29 snurrer langsomt ud *„and don't you listen to the voices in the past/ they*

lied". Og hvad skal jeg sige til dét, når jeg så gerne vil have en del af det, der var, til at leve igen i det, der er, nu hvor jeg tror, at jeg ved, hvad jeg har skrevet, men ikke er helt klar over, om du forstår, hvad jeg i virkeligheden ville sige.

Litteratur- og musikliste

Dylan Thomas: *Collected Poems 1934-1952*, J.M. Dent & Sons Ltd 1956.

Dan Turèll: *Live-Show Feed Back* (1976), Bebo 2003.

Van Morrison: *A Sense Of Wonder*, Caledonia Prod. Inc. 1984.

Gunnar Ekelöf: *Skrifter 3 Dikter 1965-68*, Bonniers 1991.

Nick Cave & The Bad Seeds: *Abbatoir Blues/ The Lyre Of Orpheus*, CDS-tumm233 Mute Rec. 2004.

Marcel Proust: *På sporet efter den tabte tid*; bind 4, Sodoma & Gomorrha.

Bruce Springsteen: *Tunnel Of Love*, CBS Rec. 1987 + *Nebraska*, CBS Rec. 1982.

Jack Kerouac: *Visions Of Cody* (1972), Penguin Books, USA, 1993.

Dan Turèll & Peter Laugesen: *Dobbeltskrift* (1973), Borgen 1990.

Fernando Pessoa, citeret fra Jean Nouvel-udstilling.

Henrik Bjelke: *Seks råb fra baghovedet*. Arena 1981.

William S. Burroughs: *Snack*, 1975.

Franz Kafka: *Aforismer og andre efterladte skrifter*, Roskilde Bogcafé 1999.

Ryan Adams: *29. Lost Highway*, Umg Rec. Inc. 2005.

Håndklædet i ringen

Pia Juul

Jeg vil forære dig *Murderers And Other Friends*, alene titlen, men det er også en erindringsbog af en vittig, skarp, vemodig og dog livlig, syg og dog sprællevende mand. Han hedder Mortimer. Han opfandt Rumpole. Han var ven med David Niven. Der er en passage i den bog, hvor hans selvbiografi filmatiseres i hans eget barndomshjem; hans far skal dø igen ved hjælp af en skuespiller, han står i soveværelset, og nu og da, virkelighed og uvirkelighed flyder sammen. Hvad er nu; hvad var? Da jeg læste det, tænkte jeg på dig. Når du ser bogen, vil du muligvis ikke forstå hvorfor. Men gudskelov kan jeg jo ikke styre nogens læsning, heller ikke din. Jeg kan bare pege, og det gør jeg. Jeg overvejede som gave at oversætte det afsnit fra bogen. Men så er det nu heller ikke mere rammende i forhold til dig.

Når jeg kommer i tanke om dig, når jeg læser, og det gør jeg tit, så skyldes det nok din egen ypperlige måde at pege på. Den gør dig selv tydelig. Den musik, du har spillet for mig. De digte, du har lagt ud på gulvet af forfattere, der ikke rigtig sagde mig noget, men når du havde læst op og peget og gestikuleret, havde de åbnet sig, og jeg gik opløftet hjem i natten langs søerne og hilste på både ræve og fulde folk i mit overmod.

Så besluttede jeg forleden, at jeg ville lægge mit digterliv helt om, til ære for dig. Jeg ville skrive en sonet. Den skulle rime og det hele. Den skulle være et portræt af dig. Vi havde læst op sammen en eftermiddag, det hed sig, at det var digte, der blev læst, selv læste jeg af det, jeg kalder „fra min dagbog“, de fleste af de andre digtere læste også sludrende, snakkende, morsomme, debatterende ting. Digte, jo, jo, men så læste du. Et udvalg fra alle årene, og din

klarhed, diktionen og rytmen vækkede mig op af min slummer. En sonet! Jeg så det for mig. Noget må ske. Jeg kan ikke blive ved med at sludre og pludre og pjatte og sukke. Og dog. En sonet? Jeg? Måske det sapfiske versemål, hvordan er det nu Thøger Larsen sagde ... **TIL AFRODITE.** Perfekt. Det bliver til: **TIL SØREN ULRIK.**

Elskovs-snilde evige Afrodite,/ barn af Zeus på vidunderfarvet Trone!/
Tæm i Sorg og Tynge min Længsel aldrig!/
Hør mig Gudinde.

bliver til:

Alvorsfulde, vittige Søren Ulrik,/ søn af Fugholm, Sarvig og Frank Sinatra./ Vid, at du har betydet meget for mig! (forsødet livet for mig måske? fået mig til at grine og græde og tænke efter)/ Hør, hvad jeg siger. Jeg fortsatte glad:

//Husker du som jeg vores fordums dage?/ Evig og altid sad vi i togkupeer – og så fik jeg simpelt hen et grineanfald. Her ønskede jeg af et ærligt hjerte at give dig noget storslået, og det mindede mest af alt om en lejlighedssang til moster Gerda. Og værst af alt mindede det hele kiksede projekt mig såre om en anden gave, jeg engang lovede dig. Du skulle have Aarestrup-medaljen og inviterede mig til at overvære seancen. Jeg glædede mig og bedyrede, at jeg ville komme ud i Strandgade og neje for dig.

Da dagen oprandt, og jeg stødte på dig i Tordenskjolds Gård, hilste min veninde på dig ved at give dig et knus. Og hvad gjorde jeg? Nejede jeg? Nej. Jeg gjorde bare som de andre gjorde. Nu kunne man jo nok slå koldt vand i blodet og mene, at lidt nejeri fra eller til, hvad betyder det? Men det viste sig selvfølgelig ved en senere lejlighed, hvor vi gik i mørke gader i det indre København en sen natte-time, og jeg ikke var ædru men nu i mere neje-humør, at du skam aldrig havde glemt, hvad jeg havde lovet dig dengang, og heller aldrig havde glemt, at du ikke havde fået det. Og det gjaldt overhovedet ikke i ly af mørket og iført cowboybukser at begynde at neje i Kronprinsessegade. Jeg er virkelig ked af, at jeg ikke fik nej et i rette tid, for det kunne jeg godt have gjort. Men jeg lover, at jeg aldrig skriver en sonet eller lignende til din ære, for det magter jeg ikke.

Hymne til Søren Ulrik Thomsens 50-årsdag

Synne Rifbjerg (og Van Morrison)

See me through Part II (Just a closer Walk with Thee)
Synges og messes (midterstykket)

Bare vi ku' gå en tur
Sig ja, Søren, vær ikke sur
Jeg har travlt men det der dur
Er en tur, rundt i byen sammen med dig

Jeg er stresset, du er cool
Søren, du er så old school
Jeg har travlt men det der dur
Er en tur, rundt i byen sammen med dig

Hjælp mig med at huske hvordan vi holdt os længe oppe
Dage og nætter med øl og te
Jazz og blues og folk og poesi og pop
Snak og musik, musik og ingen musik
Tavshed og så tale
Musik og breve, ord
Minder fra dengang det var før
Tag med mig til Ballumgade og Bowie,
Ziggy Stardust og Van the Man, vintermørke, silende regn.
Van the Man, vintermørke, silende regn og
Lyden af pick-up nålen på den knitrede vinyl
Før, ja, dengang det ikke var nu.
Mindre messe, mere majspipe, blå læderjakke
Før de sanerede, før verden gik af lave

Fortid, fortid, fortid

Hjælp mig med det, bare vi to ku' gå den tur

Bare vi kunne gå en tur

Sig ja, Søren, vær ikke sur

Jeg har travlt men det der dur

Er en tur rundt i byen sammen med dig

Jeg er mig, og du er dig

Snart så krydses vores vej

Vesten knappet, stok, statur

Det bliver godt, når bare vi går en tur

Stick to your SUThommygun

T.S. Høeg

Engang i midten af 1970'erne blev jeg student fra Ahms, der lå inde ved Nørrebro dengang såkaldte Sorte Firkant*, og i de to år havde jeg især fire m/k klassekammerater, som jeg specielt hang med.

M'erne bestod af to store brød, den dada-toughe Jeff ude fra Kastrop, som senere desværre pludseligt døde, og så bohemisten Gott-helf, der også spillede saxofon, men siden har jeg ikke haft noget kendskab til hans videre whereabouts.

K'erne bestod af slyngvenindeparret Agnete, kaldet Agnes, som jeg kyssede lidt med og af og til sov hos, hvis jeg fx havde været i ahh det gamle Montmartre nede i St. Regnegade, og så Jane, der meget tidligt fortalte mig, at jeg en dag burde møde en af hendes venner, en Søren Ulrik, da „han er lidt lige som dig: lille, sjov, nørdet, og han skriver også løs som dig“.

Det lød interessant nok, men mødet blev aldrig til noget, og siden flyttede Jane til den „hollandsk-ejede“ ø, Curacao, der indgår i De Små Antiller.

Efter 13 år af den slags skolegang blev jeg endelig færdig, og skulle nu virkeligt til at studere, og da der dengang i musisk henseende ikke var andet end Det Agtværdige Kongelige Danske Klassiske Musikkonservatorium, hvis både optagelsesprøver og eventuelt videre forløb intet havde at gøre med min daværende avant-

** Navnet hentydede til det dengang noget tætslummede fugtkvarter med mestendels ærværdige arbejdere, sociale tilfælde og fattige studenter. Området blev senere knap så kønt byfor-nyet, hvorefter dele af beboerne blev, mens et større antal af anden end dansk herkomst også rykkede ind, så området i dag kunne tituleres: Den arabindipakimaliske Firkant.*

gardejazz-stædighed, valgte jeg i stedet min anden store interesse: litteratur. Dog ikke selve dansk-studiet, men den mere avancerede linje „uden erhvervsmæssigt sigte“, nemlig: litteratyrvidenskab.

Dérude på de asbestiøse, og allerede dengang midlertidige Njalsgade-lokaliteter slæbte jeg mig ad gysende gange og ind i for mig fjendtlige lokaler, thi selve litteraturen lå underdrejet under anklagen for at være „borgerlig“, og var derfor delvist fordrevet, så i stedet fik jeg ondt i tindingen af semiotik, semantik, og at vi skulle opdrages til at angribe selve magt- og medieapparatet indefra og ud.

Min allerede ven, Klaus (Lynggaard), gik der også, og det gjorde ligeledes bl.a. Peter (Høeg), Pernille (Tønnesen), der for længst var debuteret på skrift, og så denne Søren Ulrik.

Sådan som jeg husker det, viste Klaus mig på det tidspunkt et nyt Hvedekorn (1977), fordi denne Søren Ulrik var debuteret med nogle fantastiske digte, hvor der for os indgik et væld af nye, præcise billeder til den ret så forandrende tid, som vi færdedes i.

Hvad litteratyrvidenskab angik, ved jeg, at Peter, Pernille og Søren Ulrik forblev dér deres bifagseksamen ud, men det gjorde Klaus og jeg altså ikke.

For mit vedkommende gjaldt det et „langemands erigeret farvel til det fipskæggede åg af lærdomskaserner og kommunekuller“, og jeg beboede i stedet et lille klubværelse inde i St. Kongo-gade med bl.a. Sods'erne, hvor jeg egenhændigt kastede mig over litteraturen og musikken i stedet som en selvbestaltet Stud Underhold. Med punk-musikken, de vilde malere og revitaliseringen af poesien var der grøde og nye paroler i luften.

Søren Ulriks debut havde givet endnu mere blod på tanden, og for min del debuterede jeg i selvsamme ovennævnte tidsskrift i 1980 med en digtagtig prosatekst med den ret så tidstypiske titel: „rester af en fremtid“.

Søren Ulriks Hvedekorn-digtes grundtone dukkede senere op i den lige så overrumplende debutdigtsamling med den ligeledes tidstypiske titel: „City-Slang“ fra 1981, hvor Søren Ulrik har dedikeret mit eksemplar med skriften: „Til Thorsten 'jazz against music' Hø fra Søren Salmebog.“ Men det er at foregribe kronologiens

gang, selvom der efterhånden er groet en del mos på den. Var det før, var det efter, eller noget helt tredje?

Måske var det til manifestationen med det tvetydige navn: „Nå80!“, hvor jeg spillede med både Cockpit Music, som stadigvæk eksisterer, og så Sods, at jeg sådan for første gang fik samtalt ordentligt med Søren Ulrik, der læste op sammesteds. Eller også var det gennem vores fælles k/bekendtskaber, Pernille og sangerinden/trommeslageren Cæcilie (Glode), men i hvert fald vidste vi begge to, at Janes ånd lå over vores møde.

Sådan i samme periode dannede vi derefter „poesik-gruppen“ Farvel Søndag med Søren Ulrik på egne tekster og lejlighedsvis bas, Pernille på ditto tekster og skratguitar, og så Cæcilie og mig som hovedsageligt musikere.

Her gjaldt det om at lade de følsomt talte/andre gange vrængende ord og for det meste no-wave-musikken indgå i en tæt symbiose, hvilket på det tidspunkt ikke var hverdagskost.

Ideen lykkedes, og gruppen havde en kort, men glørværdig karriere med klub- og gymnasiejobs, støttejobbet til Knud Oddes aldrig udgivne tidsskrift: „Leaving the 20th Century“, og så også lige Roskilde Festival, hvilket allerede dengang langt fra var Søren Ulriks kop te, den han til alle tider har brygget sirligt og så at sige efter bogen.

Siden trådte Søren Ulrik ud af gruppen for totalt at hellige sig digteriet og disse med tiden uforlignelige solo-oplæsninger, mens vi tre fortsatte en del stunder endnu, hvor så der blev mere plads til også mine sproglige udladninger, hvilket var noget af en god øvelse, so, beware, youngsters. Thi skal noget skrevent fremsiges, gælder det om at øve sig på linje med at beherske et instrument.

*

Efter at jeg også havde både album- og bogdebuteret drog vi: Søren Ulrik, Michael (Strunge), Pia (Tafdrup) og jeg med Poul Borum som en sædvanligvis primus motor op til Oslo, hvor vi læste op, og så dan er det jo gået siden. Her som dér, på kryds og tværs, ud og ind, alle vegne rundt eller ingen steder hen.

Nogen gange/af og til kommer vi stadigvæk og hører hverandre, lytter, læser og siger: tak for det.

Ja, vi klarer os, jamen, det gør vi, vi klarer os nærmest naturstridigt, og det er uanset samfundets skiftende såvel høj- som lavkonjunkturer.

*

Rigtig mange år senere nede hos Dorrit (Willumsen) og Jess (Ørnsbo) var jeg i kombinationen: indvendigt grædende/udvendigt stangvissen, hvilket forårsagede, at heller ikke Søren Ulrik kunne forstå et ord af, hvad jeg sagde, og at jeg heller intet fattede af andre til stede.

Tændsatsen for mig var noget med, at en ældre forfatter forinden havde sagt: at efter 1960'erne er jazzen død, ligesom min mor havde sagt: at efter Carl Nielsen er jeg altså stået af.

Fuck you, sagde jeg til vedkommende. Og mens jeg sluggede videre på Jess' allerfineste whiskey-flaske og råbte, eller mente: „now, hold på hestene, for ellarzzzz, ja, fuck HsC Andersen'sen og Kraen Blixsens, håålss jirrres kææffttt, for hva mmmedd: Albert Dam. I sguha en Ayler i øret“, og videre i den mol.

Et par dage senere blev jeg hidkaldt til Søren Ulrik i privathulen, hvor jeg under en middag med stegte pølser og ditto kartofler blev, ikke røflet, men irttesat, hvilket først fik min forstadsanger op i top, for dernæst at tænke over bataljen.

„Kan du så huske, hvad jeg sagde til dig om at tage en pris for at optræde?“

„Hmm.“

Og den går på, at Søren Ulrik velovervejet enten siger: nej, men hvis han siger: ja, så forlanger han ikke en stratosfærisk løn, thi den oparbejder en alt for stor forventning, som er krævende at indfri.

Den dag i dag prøver jeg at holde Dæmonen i skak.

*

Til gengæld, if that is the issue, så begyndte Søren Ulrik efterhånden at fremtræde ældre end han reelt er. Lettere skrutrygget med seler og livrem, en lille vom og noget udfoldelsesnøjsom, der også fik ham til at vælge en ditto omgangskreds, hvilket kan forekomme som en noget altmodisch/outdated diskurs, men jeg skal ikke komme for godt i gang, thi mit hjerte for Søren Ulrik forbliver på samme sted.

At Søren Ulrik formåede at lægge sin ellers elskede pibe på hyl-den, fortæller noget om hans stærke vilje.

*

For længst valgte jeg den såkaldte prosa, men jeg har altid forstået Søren Ulriks digte, og intuitivt kun en del andre uden at nævne navne, hvormed vi er nogle, der svæver ud i uvisheden mellem grundlovsbetonede- eller helligåndsreglede turnusser.

For øvrigt, hvorend jeg er henne, og hvis der er en m/k præst til stede, spørger jeg altid vedkommende: Fortæl mig om denne helligånd? Og svarene ligger bl.a. i delmængder af den seriøse digtning.

*

I 1993 døde både min far og Dan (Turèll), hvilket ramte hårdt, da de hver på deres respektive måde stod for at være mit fædrene ophav. Min far blev begravet i „egen“ kirke, hvor han i sine sidste vel 10 år havde fungeret som en tordenkilepræst, der havde fundet hjem. Og ved denne sørgelige og bitterligen fimbulvinterkolde lejlighed medbragte jeg Søren Ulriks to the bone-digt:

„Træerne vokser ikke ind i himlen./Men de vokser ud i luften, som vi ånder,/og ned i jorden til de døde,/som vi savner. Og det er alt nok.“

Mange år efter i dette hersens nul-sex år, eller endnu en bevidsthed senere, døde så Sods/Sort Sol-trommeslageren Tomas Ortveds jazzinficerede far, og ved begravelsen bad familien mig om at spille noget, som han, Pa, ville have holdt af, men i stedet for en jazz-klas-

siker af fx Edward „Duke“ Ellington eller Thelonious Sphere Monk endte det med: „Sig nærmer tiden“, som er noget af det mest blues-agtige, som vi har på danerisk grund.

Ved samme lejlighed læste også Tomas selvsamme nu (evergreen)-digt op.

*

Hvis jeg kommer ind på hele kriminalisfæren eller danerhistorikken, hvad angår lige fra perfekt-reciterede citater fra alle de fede, samt de også glemte, og frem til hele humor-monologer og almene vitser, har vi også her en høj figur i Søren Ulrik.

*

Uanset om der i Søren Ulriks bog er kommet et enten utilgiveligt „minus-tegn“ på tværs eller et nærmest evigt kærligt „plus-tegn“ på plads, viser han under begge omstændigheder sig som et af de mest pålidelige og trofaste mennesker på denne vores danerjord. Når han fx tiltaler mig med mit familiekælenavn, føler jeg mig instant tryg.

*

Og med de ord, der også kunne have været bragt på så mange andre måder, ønsker jeg dig, Søren Ulrik, tillykke med de 50 år. Det er min tur næste gang lige om hjørnet.

T(hoto).S. Høeg
Vesterhood 06

Formularen

Frederik Stjernfelt

„Vi så op til ham på grund af hans renfærdige levevis og på grund af hans ord. Levede han på en vis afstand af den almindelige hob og dens trængsler og drømme, som nogle hævder? – i al fald var de aldrig ude af hans tanker. I sin enkle, hvide klædning stod han for os som et symbol på en tanke, der var lige så ædel og ren, lige så universelt henvendt til alle mennesker. Hans direkte, ærlige blik, hans enkle lære om kærligheden og retfærdigheden, som han var i stand til at meddele os i uforligneligt korte og klare sentenser. Han efterlod sig ikke meget skriftligt – det var snarere hans handlinger, der stod tilbage som inspiration for os alle, og jeg tøver, Herren tilgive mig, med at forsøge at afbilde ham med denne tekst, fordi han står over enhver gengivelse. Vi husker hver for sig hans mærkelige kombination af forsagthed og handlekraft, og det er næppe for meget sagt, at erindringerne om hans handlinger er blandt det dyrebareste, vi ejer. Mange har villet se ham som en primitiv prædikant baseret på hans enkle, omflakkende levevis; jeg, der har gjort ham mangen rejse med, kan forsikre om, at det intet har på sig. Hvis han nu virkelig er forsvundet på mystisk vis, sådan som mange hævder, ja, måske endda allerede steget til himmels, så vil de forskellige udgaver af hans liv og livsførelse, vi som hans nærmeste har nedtegnet, blive vigtige dokumenter – måske vil de engang blive samlet, udgivet, diskuteret, sammenlignet. Men lad nu ikke mig usling smigre mig selv med hvad der ikke tilkommer mig ... Jeg ser ham for mig rulle stenen væk og komme ud af hulen derovre, frisk og beredt til handling som altid – det er ikke til at forstå, hvis han virkelig skulle være borte. Hvordan skulle besættelsesmagts tropper virkelig have fået fat i ham? Han kendte jo bjerget som få, og vi, hans hengivne disciple, ville gladelig have givet livet for at forsvare ham. Der går naturligvis de forudsigelige rygter om forræderi, om salg af oplysninger for usle penge, om spioner i vor lille gruppe, men jeg

kan ikke se hvem i vores trofaste flok, der skulle være villig til en så beskidt forretning. Måske jeg er naiv ... Faktum er dog det bedrøvelige, at ingen af os nu har set ham længe. Rygter og frasagn når os nu og da ad de mærkeligste kanaler om at han nu er set her og nu har udtalt sig der, men ærlig talt fæster jeg ikke megen lid til den slags påstande. Besættelsesmagten har jo sin indlysende interesse i at sprede falske dobbeltgængere, der ligger ham og udbreder forvanskede versioner af hans lære. Jeg tror fuldt og fast på, at han allerede nu er i Himlen, saligt siddende ved Guds side. Mit ærinde her er simpelt. Jeg er den lykkelige, af Gud tilsmilede, besidder af et af de få skriftlige efterladenskaber, han frembragte. Det er imidlertid ikke let af tyde, og jeg skal indledningsvis fremlægge nogle retningslinjer for forståelsen af dets dybe budskab, for indsættelsen af det i rammerne af læren i den hellige skrift.

Det første vi hører, er – overraskende, originalt – en talkode. Det er velkendt, at Gud ofte meddeler sig gennem cifre, koder, metaforer, oxymoroner, eufemismer, billeder, satirer og andre indirekte meddelelsesmidler. Man kan brænde øjnene ved at se sandheden for direkte. Det har han som from troende forstået og gjort til sit princip. Men her må vi indrømme, at koden er besværlig: Den er kort. Den består af ulige tal, men hverken ene primtal eller ene opløselige tal. Dette henviser naturligvis allerede til skabningens mangfoldighed, men der ligger mere i koden end som så. Tallenes ulighed henviser naturligvis til kampens ulighed, til det forhold, at så mange som vi er, så blegner vort tal mod besættelsesmagtens. Tallenes sum, til gengæld, er lige – det henviser til den evige retfærdighed, der er kampens sikre mål, til det forhold, at ingen fjender vil stå tilbage, når retfærdigheden sejrer og alt bliver vel. Tallenes stigende takt angiver allerede, hvordan deres sum indirekte fremstår som stigningens uundgåelige mål, sådan som det også angives af den skrålinje, der skiller dem. Så følger kodens tekstlige del, der er næsten lige så kort. Her omtales nogle høje bygninger. Ifølge gammel tradition henviser sådanne bygninger til Babylon, til dem, der ikke har set Guds lys, dem, til hvem vi skal sprede retfærdigheden og gøre til vore disciple. Bygningernes storhed henviser til mægtigheden hos dem, blandt hvem vi skal missionere, og minder os om vor ydmyghed over for denne vor opgave. Herefter følger et modalverbum, der betyder villen. Hvilken storslået kontrast til den døde bygningsmasse! Dette verbum henviser til troens rene kraft, til viljens ubesmittede og storslåede mysterium, til

den bølge, der vælder gennem os alle, når vi vender hjertet mod Gud. Det henviser til den tråd i vort indre, der uimodståelig og evindeligt forbinder os med Gud – den kilde, der til stadighed springer og forsikrer os om vor tros, vor sags evige retfærdighed. Endelig følger endnu et verbum, nu i infinitiv: „falde“ – det henviser naturligvis til den troende sjæl, der falder til føje, der bøjer sig ydmygt i bøn, idet den vender sit hjerteblad mod Gud. Det minder os om, at så uvilkårligt fremvældende, som viljen føles, kan være, og i nogle tilfælde endog er, så forbliver vi uendeligt små målt med Guds uransagelige alen. Det er ikke for meget sagt, at i denne korte formular har vor elskede lærer – sin asketiske stil tro – indkapslet hele sin lære i en kort og gådefuld formel, så let at erindre, så let at fremsige, så let at indgravere, udsmykke og kalligrafere – og dog så kompakt, så rig, så mangesidig, så dyb. Tænk bare på modsætningen mellem talkodens renhed og tekstens djærve konkrethed. Eller tænk på den subtile modsætning mellem de høje bygninger og det dybe fald – som mellem Gud selv og os, hans ydmyge tjenere, som mellem skaberværket og det sug af evighed, der løber igennem det i tidernes brønd. Tænk på, hvordan viljen står nøjagtig midt i teksten, hvorfra den spreder sin kraft ligelig til alle sider, hvordan det angiver den ubønhørlige, uimodståelige kamp, som til sidst vil kulkaste besættelsesmagten og brede retfærdigheden overalt. Har man først fattet dybden i denne simple formel, så er det som om den indgraver sig som et segl i erindringen, en prægning, der får hele verden til at fremstå ny, frisk, anderledes, forjættende. Generationer efter os vil taknemmeligt fremsige denne korte, kraftfulde bøn, skælvende af ydmyghed og kærlighed, sammenbidte af iver og gejst, generationer af teologer vil studere og endevende dens dybder, fremlægge nye og uanede facetter af dens udviklede forhold til mangfoldige sider og aspekter af den hellige skrift og profeternes lære. Sandelig, vi lever i afgørende tider –

Formlen anføres her i sin simple form, uden kalligrafisk udsmykning, enkelt, enfoldigt og viist, ganske som han selv (fvmh) prentede den på en simpel computerudskrift:

9/11: tårnene vil falde“

* * *

Ovenstående tresiders ræsonnement cirkulerede i foråret 2006 på internettet og vakte her opsigt i forskellige diskussionsfora, inklusive indtil flere lukkede weblogs, hvor den vakte beundring, diskussion, kritik og afsky. At jeg kom under vejr med den var ikke uden en vis tilfældighed, idet den fulgte med som attachment sammen med en række kritiske artikler, jeg havde bedt en religionshistoriker af mit bekendtskab om at fremsende elektronisk. Min ven, der næppe uden grund bærer den vantro Thomas' navn, hævder naturligvis, at han ikke har sendt den med, ikke med overlæg i det mindste. Tekstens fabrikerede karakter er let at se, selv i denne danske oversættelse fra den engelske udgave, der i sig selv næppe er original, hvis man skal dømme efter sporene af hebraisk, farsi og tysk. Den portrætterede person er vel et blandingsprodukt af Kristus som set af en unavngiven discipel, af Osama i Afghanistans bjerge, af den shi'itiske lære om imamer i okkultation (*ghayba*), som visse bosnier anvendte på den hellige Izetbegovic, og så selvfølgelig profeten Muhammed, der her tegnes som een og samme usandsynlige person. Tekstens falskhed angives allerede af denne synkretisme – om teksten så anvendes til at legitimere terrorismen eller undergrave den, så er der for et køligt religionshistorisk blik ingen tvivl om dens korrumperethed, uanset hvor mange der så faktisk synes at tro på den.

Frederik Stjernfelt, København

Min og Thomsens generation

– Og nogle generelle betragtninger om generationer og alder

Nils Gunder Hansen

Lige bortset fra fælles fjender er der ikke noget, der kan binde folk sammen som fælles erfaringer. Og fælles erfaringer er det stof, en generation gøres af.

Vi kan have svært ved at knytte tætte venskaber, når vi er kommet et stykke hen i livet, men er den fremmede vi møder en generationsfælle, er det næsten som at gense en gammel ven man aldrig mødte, mens tid var. Man kan trække på en fond af fælles baggrund: Man har hørt den samme musik, set de samme TV-serier, gennemlevet de samme storpolitiske begivenheder, og – hvis der er tale om en kønsfælle – haft, om ikke de samme kærester, så dog måske den samme type kærester.

Generationen er et fællesskab, der varer ved til livets ende, og faktisk er det én af de ting, der kan give tanken om plejehjemmet som livets endestation et forsonende træk. For hvem vil man møde dér om ikke ens egen generation? Så kan vi rigtig få snakket ud om de skønne ungdomsår, som vil være dem vi husker bedst, når vi er kommet så vidt. Se, det bliver glade dage.

Generationen er en varmestue, men udadtil udstråler den en vis kulde. Det er med den som med kulturelle og etniske særtræk, det er dejligt, hjemligt og bekræftende at være indenfor. Er man udenfor, vil man til gengæld betragte de kollektive lidenskaber og indforståetheder med undren og måske en let aversion.

Sociale grupper har det generelt med at afgrænse sig negativt i

forhold til sammenlignelige grupper. Det gælder også her. De andre generationer er nogle, man ser sig onde på. Således havde min generation, da vi var unge, i hvert fald intet til fælles med 68'erne, der var stukket af med alle pengene efter at have misrøgtet alle deres børn. Omvendt har 68'erne betragtet efterfølgerne som en hidtil i historien uset mennesketype, der var narcissistisk, ligeglad og sagde „nå“ til det meste.

En genopførelse af dette særlige skuespil fik vi for et par år siden, da Ole Grünbaum kastede sig ud i et gevaldigt angreb på Gyldendals litterære direktør Johannes Riis for at være ærke-reaktionær. Meget passende, for Riis' tale til forlagets årlige reception var dejlig kulturkonservativ, og Grünbaum selv en af de rigtige oprørere fra 68. Verden stod endnu. Sådan da. For egentlig ville Grünbaum helst have de unge til at skælde Riis ud. Han gjorde det stedfortrædende. Men han var glad for nutidens unge. Han skrev om dem:

„De er alle utrolig dygtige og venlige mennesker. Jeg er vildt imponeret (...) Vi fra 50'erne, 60'erne og 70'erne når dem ikke til sokkeholderne. De er langt mere vidende, langt mere sociale, langt mere modne, end vi var.“

Rolig nu, siger vi fra min mellemgeneration. Det er fint nok at være begejstret for de unge. Men der er heller ingen grund til at falde på halen for den første, den bedste ungdom. Det er et usundt princip at sammenligne usammenlignelige størrelser som i dette tilfælde aldersgrupper: Unge bliver ofte bedømt på håbet, om det de vil præstere, mens ældre bliver bedømt på det nøgterne kendskab til det, de har præsteret. Man kender mekanismen fra dyrkelsen af „unge talenter“ inden for sport, videnskab og kunst. Der er ingen grænser for, hvad de kan drive det til, for de befinder sig endnu i den rene muligheds felt.

Nå, Grünbaums lovsang fik dog en ende på et tidspunkt: „Min eneste kritik af disse generationer er, at de er noget konventionelle. De er ikke egoister. De er tværtimod stærkt optaget af deres omverden. Og ofte engageret i idealistisk arbejde. Men de er lidt vel konventionelle (...) Det er min eneste kritik af 'nutidens unge', at de er for pæne til at protestere imod de ældres nedrakning af dem.“

Lidt for pæne. Udtrykkene varierer, men basalt set omtaler Grünbaum og hans 68-generation alle yngre slægtsled på samme måde. Det er fraværet af oprør, der springer dem i øjnene. Det begyndte med „nå-generationen“, som blev navngivet i en Politiken-kronik omkring 1980 af Ole Thyssen eller en tilsvarende skikkelse. Nå-generationen var min egen generation, som er født 1956 og deromkring. De syntes, vi var mærkelige, lidt for stille og forknytte, underligt private, noget konventionelle.

Det havde de for så vidt ret i, men jeg mener også, der var en relativt enkel forklaring på det. 68'erne havde oplevet verden som noget føjeligt og bøjeligt, de kunne tage i besiddelse og modellere om efter deres egne ønsker, mens vi oplevede verden som en kompakt realitet, der ikke var sådan at flytte rundt med. Mere kompliceret var det såmænd ikke.

Problemet er imidlertid, at 68'erne har været tilbøjelige til at opfatte sig selv som mønstergenerationen, prototypen, de var, som ungdom bør være, og derfor har de spejdet, forundret og forgæves, op gennem 70'erne, 80'erne, 90'erne og nu også i det nye årtusind, efter nogle unge, der dog endelig er unge på en måde, der er til at forstå med oprør og det hele.

Jeg tror, de spejder forgæves. Eller også går der lige så lang tid, som til Halleys komet kommer igen. Et „ungdomsoprør“ kræver nemlig nogle temmelig specielle betingelser. Måske er disse betingelser historisk unikke. Måske bliver der simpelthen aldrig et nyt 68 med en ny Ole Grünbaum. Måske tilhører fremtiden nå-generationerne. Vi må prøve at vænne os til tanken.

Jeg fornemmer dog, at det stejle modsætningsforhold mellem os og 68'erne er jævnet lidt ud med alderen. Nu har vi selv fået børn og stor friværdis i fast ejendom. Den slags giver mildhed. Vi er måske heller ikke blevet så kloge, som vi troede engang. Og vi har fået store maver som det synlige tegn på at 68'erne ikke længere behøver misunde os vores ungdom og frygte vores ubrugte muligheder.

Hvorfor er generationer svære størrelser? At slægt følger slægters gang sætter en nødvendighed af at gøre erfaringer gældende og

formidle dem videre til andre. Men generationerne er samtidig stopklodser i det omløb. Menneskenes børn nærer en udbredt modvilje mod at overtage erfaringer fra andre; man vil, som det hedder, gøre sig sine egne erfaringer. Men menneskebørnenes forældre vil så gerne give deres erfaringer videre – hvad er ellers meningen med det hele? Netop den erfaring, der udgør kernen i en generation og i en vis forstand er dens kæreste eje, kan være den, der er sværest at formidle videre; tingenes tilstand har nemlig ændret sig, ironisk nok netop ved den ældre generations indsats, jvf. f.eks. den klas-siske polemik mellem „rødstrømper“ og yngre (post)feministiske kvinder, der aldrig har følt sig synderligt diskriminerede. Indsatsen har båret frugt, og så taler vi ikke mere om det.

Der er – også på niveauet for den nøgne eksistens – en afstand, som aldrig lader sig indhente og som gør, at generationerne ikke kan mødes ansigt til ansigt. Den purunge hjemmehjælper vil først om halvtreds år for alvor, dvs. med kroppen, kunne forstå livsvilkårene for de gamle mennesker, hun kom hos. Teenageren, der rejser kontinenterne tynde, begriber ganske simpelt ikke forældrenes bekymring derhjemme – før langt senere, når den dag oprinder, hvor hans eget barn for første gang skal gå alene til skole. Sådan er livet, fordi slægt følger slægters gang. Men mange gange vil vi ikke acceptere denne afstand. Vi benægter den eller prøver at forcere den.

Da jeg sidste gang som stor dreng ferierede med mine forældre, inden jeg gik solo med InterRail, fordrev vi en del tid i feriehuset med en bestemt quiz fra en avis. Faktisk havde mine forældre taget en hel bunke quizzes med, som de ikke havde nået i den travle hverdag.

Det sled dog noget på den gode stemning, at jeg hele tiden tabte! Quizen havde, syntes jeg, historisk slagside. Urimeligt mange spørgsmål berørte forhold fra mine forældres ungdom og i det hele taget meget længere liv. De var hjemme i det, og det var jeg ikke. Det var simpelthen ulige vilkår! Og det blev ikke bedre, når min far foreslog, at jeg da kunne få nogle point på forhånd.

Alder er viden, og viden er magt. Det belærte quizen mig om på den hårde måde. Mine egne børn vrider sig under den lektie.

Hvis de præsenterer en bizar stump viden ved middagsbordet, og vi blidt fortæller dem, at det passer altså ikke helt, så benægter de hellere fakta end at bøje sig. Eller rettere: Det, deres sidemand i klassen, om han nu er 12 eller 6 år, har fortalt dem, regner de for mere solid kundskab, end det, far og mor sidder og brygger sammen. De gør oprør mod historiens byrde og alderens tyngende vidensmagt.

Måske var det ikke så anderledes, da jeg var studerende. Jeg har siden tænkt, at når vi dengang gik så uforholdsmæssigt meget op i nogle få bestemte bøger, filosoffer, teorier og metoder, var det måske også et oprør mod vidensmagten. Vi kunne så sige til vores lærere (eller i hvert fald tænke det): „Ja ja, du har levet længere og ved meget mere og har læst mange flere bøger end mig. Men mig og så mine venner, vi har altså læst de få bøger, som gør hele forskellen og snart sender dig og din viden på historiens mødding!“

Avanceret teoridyrkelse kan synes meget fjern fra religiøs fundamentalisme, men forskellen er måske ikke så stor. Vi holdt os bare ikke til én bog, men i begge tilfælde er der tale om en primitiv opstand imod kulturarven i dens bredde og dybde.

Vi støder også på opstanden mod vidensmagten i den irritation, mange yngre mennesker føler over fortidens rolle i kulturkampen. Som det hed i et debatindlæg i en avis:

„Er det nemmere for gamle og midaldrende veluddannede alvorlige mænd at forholde sig til fortiden end til nutiden? Svaret er åbenbart positivt. Alle de gamle mænd, jeg kender og har kendt, taler og skriver kun om fortiden. Jo ældre de bliver, jo mere får jeg oplyst om 20'erne, 30'erne, 40'erne, om krigen osv. Det er ikke uinteressant, men det er overstået.“

Fortiden er overstået og ikke så relevant. Det er et almindeligt men også temmelig problematisk synspunkt. Hvis fortiden virkelig var overstået i betydningen vel overstået eller endegyldigt tilbagelagt, ville verden se uoverskueligt anderledes ud, end den faktisk gør. Hvor mange internationale „brændpunkter“ har ikke dybe historiske rødder?

Man blander her nogle ting sammen. Unge kan komme til at forveksle deres egen livscyklus med historiens gang og tro, at tavlen med dem bliver visket ren, og den forestilling kan vinde en vis

støtte i udviklingen i teknologi, sædvaner, populærkultur, og hvad der nu ellers hæfter de ældre af.

Men det er en farlig naivitet at tro, at det forholder sig sådan i den store historie. Selvom det er surt, at de gamle både har hjemmefordel og fører på point, før man overhovedet er gået i gang med kulturkampen.

På en vis måde er unge ikke bevidste om, at de er unge. Det kan lyde mærkeligt, når man nu ellers nogle gange synes, at hele den unges eksistens er en jublende bekræftelse eller en gnavende anfægtelse over det at være ung. Men i en vis forstand er de ikke bevidste om det. Jeg blev klar over det en dag, jeg havde et læsermøde på min avis med to forfattere: en ældre og en yngre. Den ældre forfatter talte meget om alder og om aldersforskellen på sig selv og den anden. Hun så og tematiserede utroligt meget gennem alderen. Den yngre talte næsten ikke om alder, han så alting aldersneutralt, dvs. som enten personlige eller almene anliggender. Han tænkte ikke over, at hans anskuelser eller reaktionsmønstre kunne have noget med hans alder at gøre. Det er selvfølgelig fordi, at for den unge åbner livet sig i alderen, mens det for den ældre lukker sig i alderen. Man erfarer nogle begrænsninger i sin historiske og personlige bundethed og kan fristes til at overfokusere på dem. Jeg kender det godt fra mig selv, dette med at se og tænke i sin aldersbundethed. Man kan ikke komme fri af det, men det føles samtidig nedværdigende, som en besættelse. Måske er alder en last, man skal undgå at dyrke for meget, både i synet på sig selv og på andre.

For alder spiller en stor rolle i samfundet i dag. Er man ung, kan man have svært ved at komme ind på boligmarkedet. Er man ældre, kan man have svært ved at holde sig på arbejdsmarkedet. Generationerne ville nemt blive hinandens naturlige fjender, hvis der ikke lige var familieskabet til at modvirke det. Vi interesserer os for skolen, når vi får skolesøgende børn. Vi interesserer os for plejehjemmene, når vi får gamle forældre. Tænk hvis generationerne var totalt adskilte, og der ikke var nogen familieband til at modarbejde opsplitningen, mistroen, misundelsen og uvidenheden.

Det er sjældent at støde på kritik af ungdom i moderne litteratur. Man vil jo så nødig lyde som en gammel Jeronimus, og bør man ikke snarere ære de unge, fordi de altid repræsenterer håbet, idealet og fremtiden? Derfor sætter man sig også lige en anelse frem i stolen, når man læser Knud Sønderbys lille essay „Skovtur i moll“ fra samlingen „Forsvundne Somre“, der kom i 1946.

Sønderby sidder i Peter Lieps Hus ude i Dyrehaven og har har iagttaget en meget gammel, tunghør mand og hans familie, og så gør en flok unge mennesker deres éntre. Hør blot her: „Der står gny af støvletramp og stoleskraml om dem, de overskuer lokalet med ejermine. Unge mennesker har altid ejermine ... De er herremænd, dumpet ind i et selskab af hovbønder, de unge mænds tale er råb, deres latter lyder som hingstens trompeteren og overvælder ved den ensilage af livskraft, den giver udtryk for. Rendte man sådan et drengehoved mod væggen, ville der gå hul i muren, og han ville blot glæde sig over den derved fremkomne liflige træk i lokalet. Han ville kalde det frisk luft“.

Og sådan bliver det ved med en både skarpt sanset og ætsende ond analyse af, hvordan de unge mennesker tager scenen. Sønderby, der er mest kendt for romanen „Midt i en jazztid“ fra 1931, er én af det tyvende århundredes fineste danske essayister. Oftest er der tale om sansninger af og erindringer om den danske natur, det danske landskab, ture på stranden, tilsat en knivspids melankolsk eftertanke over eksistensen. Blide tekster, som man vugges ind i. Men ikke her. Digterpennen forvandler sig til en stok, der danser over de unge menneskers rygstykker:

„Dårligt nok at de ligner mennesker af ydre, lange lemmer med bulnende muskler i tøjet og rene landsknægtefjæs for drengenes vedkommende (...) Man skal tage sig i agt for ungdom i alderen omkring de atten. De er uden for samfundet. Man har ingen forbindelse med dem, og de bryder sig heller ikke om andre end sig selv“. Denne morale følges op af en lille livsfilosofisk analyse:

„Barndommen gentager sig i alderdommen, men de attenårige er på toppen af menneskelivets kurve, i alderen, der er uden gentagelse og derfor for andre uden genkendelse. De er så højt på hjulet,

at de er ved at blive slynget bort fra det, og de ler af fryd og ser ned på alle andre“.

Der er noget suggestivt over dette billede af livets hjul som et pariserhjul, hvor ungdommen sidder larmende og hujende øverst oppe. Men der er tilsvarende noget gådefuldt over analysen, for alle ældre har jo selv været unge, så i hvilken forstand er ungdommen uden genkendelse? Barndommen gentager sig i alderdommen, siger han, og senere henviser han til et ungt par – „dem genkender man, dem er man i båd med, de er dog mennesker“. Meningen må være, at livsaldre kan korrespondere med hinanden, at man kan sætte sig ind i hinandens livsvilkår og måske endda dele dem på tværs af livsalder – blot ikke i forhold til ungdommen, den korresponderer ikke med nogen anden alder og ingen anden alder korresponderer med den. Den sidder så højt løftet på livets hjul, at den er ved at blive slynget bort fra livet.

Man kan genkende betragtningen i ens eget forhold til børn, man kender godt; pludselig bliver de til „unge“ og dermed også underligt fremmede for én, og det vil de måske blive ved med lige indtil de bliver lidt ældre og – jeg havde nær sagt – borgerliggjorte: „dem genkender man, dem er man i båd med, de er dog mennesker“.

I 1930'erne eller 40'erne, hvor Sønderbys scene stammer fra, varrede ungdommen ikke så længe („omkring de atten“). Det er der senere blevet rettet op på. Knud Sønderby sidder tilbage på Peter Liep og følger de unge til dørs med øjne og øren. „Man ser dem udenfor på vejen. Har de måske alligevel vist hensyn? Hyler de endnu højere derude? Der bliver tomt efter dem. Men dejligt tomt! Sandelig!“

Men er det også rigtigt i dag, at der ikke er nogen anden alder, der korresponderer med ungdommen? Der sker jo noget mærkeligt med livsalderen i vores epoke. Ungdommen som sådan er blevet den eftertragtede livsalder. Alle vil gerne være mellem 20 og 30, fra 14 og opefter, fra 60 og nedefter. Den tredje alder er blevet en slags ny ungdom, en ubundenhed, der pludselig ligger på den anden side af voksenlivet med dets arbejde og dets familieliv. Måske er man pludselig på højden af livets hjul to gange, sidste gang lige før

det rammer bunden. Kan vi, såvel gamle som unge, håndtere denne mærkværdighed? Måske handlede Jørgen Leth-sagen slet ikke om sex, men om alder. Måske var dens mærkelige eruption et udtryk for de unges og de midaldrendes had til alderen, den nye alder vel at mærke, denne nye og „perverse“ anden ungdom.

Men generationen er ikke kun et livsstrukturelt fænomen. Enhver generation er også historisk betinget, kontingent.

Søren Ulrik Thomsen og jeg er født i samme år, 1956. Vi tilhører samme generation. Man kan også sige det på en anden måde: Søren Ulrik Thomsen er min generations store digter. Eller sådan her: Mig? Jeg tilhører Søren Ulrik Thomsen-generationen.

Det har ofte slået mig, når jeg læste Thomsen, ikke mindst hans essays, at han simpelthen er den, der mest præcist artikulerer min generations erfaringer og positioner. Det dér, det kan jeg genkende, det kunne jeg selv have sagt, hvis jeg altså havde kunnet tænke det og formulere det, og ikke kun ane og fornemme det.

Om det så i sig selv er rosværdigt at være generationstalerør er ikke givet. Generationsbestemtheden er mere som et vilkår, en arkæologi, der ligger under vores holdninger, værdier og perspektiver. Den kan være fremmedgørende i forhold til andre generationer, den rummer ikke nødvendigvis noget almenmenneskeligt eller principielt sandt. Måske er den egentlige mening med Thomsens klarsyn ikke at fejre vores fælleshed men at hive den frem i lyset, at gøre bevidst om den for at kunne sætte sig ud over den, ikke lade sig begrænse af den. Men hvad er da det særlige ved vores generation?

Lad mig blot fremdrage et eksempel. En af vores mest prægende erfaringer har nok været, at vi både blev smidt ind i og kom for sent til ungdomsoprøret. Thomsen skriver i det lille essay: „Lille tidsrejse med dobbeltbundet kuffert“ i KRITIK 138, 1999:

„Ligner Kinsey, Philby og Blunt alle andre voksne mænd, som de så ud, da jeg var dreng, ligner jeg på barndomsbilleder, iført terylenebukser, seler og butterfly, til gengæld dem i en pixiudgave, der bare venter på et større skjortenummer at fylde ud. Men lige så utålmodigt jeg glædede mig til, at tiden skule gå, så jeg kunne blive

en del af den voksne verden, lige så lidt havde jeg regnet med, at dén ville ændres med tiden. Jeg tror faktisk, jeg forestillede mig, at Kennedy stadig ville være præsident for de forenede stater, når jeg var blevet en betydningsfuld mand på femogtredive år, at biler og TV-apparater havde nået deres absolutte kulminationspunkt og aldrig mere ville skifte udseende, at mine forældre vedblivende ville være unge og smukke og dufte dejligt af parfume og cognac, når de kom hjem fra selskab, og jeg selv ville være udstyret med stok og blød hat, ligesom Morbror Børge, der ville hilse respektfuldt på mig, den voksne. Jeg troede, at det kun var mig, der ville ændre sig, ikke verden. At det ikke skulle gå sådan er en af mit livs største skuffelser, og jeg sørger og raser over det hver evige, eneste dag, skønt jeg anerkender, at det hører til mine allermest naragtige træk, og at det i bogstavelig forstand er det barnagtigste.“

Denne følelse kan jeg godt genkende, men jeg blev først bevidst om det som andet end en personlig særhed, da jeg læste Thomsen. Jeg tror, at følelsen er unik for vores generation, fordi vi på én gang er så tæt på 68'erne i tid, at vi aldrig slipper fri af deres skygge, men netop på grund af denne tæthed i tid har vi også nået at leve i et samfund, hvor de endnu ikke havde gjort deres entré og sat dagsordenen. Vi troede derfor i nogle år, at vi skulle vokse op i en forlængelse af de sene 50'ere og de tidlige 60'ere. Jeg skulle selv gå rundt i tweedjakke med hageskæg og pibe og diskutere Martin A. Hansen med Thorkild Bjørnvig og Ole Wivel. Det skulle jeg så alligevel ikke. Jeg skulle diskutere kapitallogik, iført partisanørklæde.

Med jævne mellemrum mistænker jeg mig selv for, at en vis del af mine stærkeste faglige og personlige interesser – Heretica, Martin A. Hansen, H.C. Branner, Tage Skou-Hansen. K.E. Løgstrup og hele teologien, ja måske hele min kirkegang og kristne overbevisning – simpelthen går ud på at ligne „Morbror Børge“, blot for en stund at forklæde mig som den voksne jeg kunne have været, hvis ikke alt var blevet anderledes.

En ven i nødden

Klaus Lynggaard

September 1977. 20 år ung. Næsten 21. Endelig, endelig egen lejlighed. Midt i Kongens København. To værelser, toilet og køkken. Lige over en port. Fodkold som bare fanden. Utæt petroleumsovn, der kun opvarmer lejlighedens øverste halvdel. Hvorfor man om vinteren også kun kan blive varm fra livet og opefter. Under bæltet er der polarklima. Med en månedlig husleje på 660 kroner er det kun en biting. Free at last. Endelig kan mine iboende B-mennesketendenser køres helt ud. Min kærlighedsaffære med København kan tage sin (ulyk)salige begyndelse. Og byen er som skabt til den sorte romantik, jeg villigt indhyller mig i. Forfalden, forurennet, klaustrofobisk, beskidt, dragende, mørk, mystisk og fuldstændig vidunderlig. Det var før Burger King og SevenEleven gjorde deres indtog og Indre By drænedes for københavnertiliv. Baggårdene er endnu ikke forvandlet til middelklasseoaser, men stinker af pis og flyder med glasskår og alskens affald af dubiøs oprindelse. For fedt, synes jeg. Der er ikke noget, der hedder livsstil. Kun liv.

Af grunde jeg ikke helt kan gennemskue, mente jeg, at jeg skulle på universitetet. Min studentereksamen var en udslagsgivende faktor, idet der ingen adgangsbegrænsning fandtes i hine tider. Et hvilket som helst fjols, der kunne snige sig igennem på studenterkursus med et snit på 7,1, var velkommen i kundskabens hellige haller, der tilmed var anbragt i nogle „midlertidige“ betonbarakker på en pløjemark ude på Amager. Læg dertil en gedigen orienterings- og identitetskrise, for hvad kunne jeg egentlig, ud over at skrive på maskine med en finger, spille lidt på guitar og synge med en stemme, der fik tårerne frem i øjnene på folk? Om end næppe af rørelse. Og hvad ville jeg med mine talenter, som jeg svingede mel-

lem at mene var i gudeklasse og så ren selvsuggestion? Jeg valgte Litteraturvidenskab!

Jeg burde måske have sat mig ind i, hvad faget egentlig indebar. Men jeg kunne kun få øje på ordet „litteratur“ i den sammenhæng. Opfattede det ligefrem som en slags avanceret forfatterskole. Hvor vi jingede rundt i hvide rober og disputerede sandhed og skønhed, mens vi dyrkede avanceret sex med kønne og kloge kvinder med store bryster, lattermilde øjne og en uudslukkelig appetit på digtersæd. Det der med „videnskab“ havde jeg ikke taget højde for. Som det autoritetstro fjols jeg var, gik jeg efter de indledende runder durk ud og købte alle de bøger, der stod på de m-e-g-e-t lange lister, vi fik udleveret. De stod ulæste på en reol for sig selv i mange år og signalerede helt korrekt „halvstuderet røver“. Indtil jeg tog mig sammen og solgte hele pivtøjet. For tobak og en skilling. Hvilket dog også er noget ...

For min død kunne jeg ikke få det vi undervistes i til at hænge sammen med min ekstatiske og ukritiske begejstring for Allen Ginsberg, Jack Kerouac og William Burroughs. Mit afsæt i Hemingway, Steinbeck, Fitzgerald og Salinger. Min senpubertære fascination af Morten Nielsen, Tom Kristensen og Emil Bønnelycke. Min næsegruse beundring for Henrik Nordbrandts køligt formfuldendte modernisme. Min faste overbevisning om, at de virkelig tunge drenge i DK-lit hed Albert Dam og Johannes V. Jensen. Suppleret med lidt Strindberg og Hamsun. At intet mindre end sandheden om den menneskelige tilstand lå gemt et sted midt imellem de ovennævnte og så Baudelaire, Rimbaud og den unge Pär Lagerkvists digte. Det var hvad jeg stræbte efter. Ikke et job som gymnasielærer i Tønder, that's for damn sure. Som sangeren og digteren Jim Morrison formulerede det for mig i et af sine efterladte digte: „Words got me the wound and will get me well, if you believe it ...“

Og hvad jeg ellers følte mig forbundet med dengang. F.eks. samtlige skribenter på musiktidsskriftet New Musical Express, et ugentligt britisk magasin, der agerede talerør for alt punkrelateret. Helt centralt stod rock-musikken. Som identitetsbærer, talerør og frigører. Som barn af Dylan, Skaløe, Reed, C.V., Lundell, Bowie, Iggy og nu altså Sex Pistols, The Clash og punk ledte jeg efter noget

andet end marxistisk kritik af borgerlig bevidsthed og læren om merværdi at knytte an til. Ikke at jeg var apolitisk; jeg mente bare ikke, at noget så selvindlysende som ligeløn for alle var ubodeligt sammenknyttet med kunstnerisk æstetik og ditto kvalitet. Når nu altså litteratur, musik og film var mine lidenskaber. Ikke ret meget andet interesserede mig. Jeg aspirerede i det skjulte til titlen digter. Min første samling lå færdigskrevet (og kasseret!) under titlen *Ego-maniker*. En form for realisme. I hvert fald: selverkendelse. Skrevet på et klubværelse i den svenske provins, kredsede den omkring vrede, sårethed og følelsen af at have haft en miserabel opvækst (not!) og blev båret igennem af en furios forbitrelse mod stort set alting.

Men intet er så galt, at det ikke er godt for noget. Selvom jeg kun stod pinen ud et enkelt semester, mødte jeg to mennesker derude i betonbarakkerne på Amager, som jeg er så heldig stadig at kende. Den ene var en hip undervisningsassistent ved navn Elo Nielsen. Engang blev vi alle sammen inviteret hjem til ham i det kollektiv, han beboede. Og mens de andre snakkede, checkede jeg lige hans pladesamling. Ud fra devisen om, at et lp-cover siger mere end tusind ord. Definitely one cool dude. Så gjorde det mindre, at Elo benyttede samme fremmedgørende jargon som de andre på stedet, når der i undervisningssammenhæng taltes – og der taltes meget – om bl.a. fremmedgørelse og hvad der nu ellers var på dagsordenen derude. Han var til at snakke med, når undervisningsmysteriet var overstået. Om stort set hvad som helst. På en fin måde. Elo kunne godt se, at jeg ikke rigtig passede ind derude; men han kunne på den anden side også godt få øje på nogle kvaliteter hos mig. Og så var han kanonsød. En egenskab, jeg ikke sætter mindre pris på hos ham, som årene går. Men som dengang betød alverden.

Vi sad i hesteko i undervisningslokalerne. Selvfølgelig. Det var jo 70'erne. Og såvel fællesskabet som tanken om samme var på alle måder påtrængende. Nede ved bordenden sad en fyr og talte, så man lyttede. Vi kunne mærke på underviserne, at han var gjort af det rette stof. Han mestrede jargonen. Uden at være eftersnakker. Han var på niveau med situationen og havde dannet sig en mening om ting, jeg knap var i stand til at gennemskue. Det viste sig

således, at da vi op mod jul skulle aflevere vores første opgave, var denne fyr langt forud for os andre. Han var allerede i fuld gang med den. Og den havde ikke en døjt at gøre med noget af det, vi blev undervist i. Good for him. Den omhandlede den svenske forfatter Hjalmar Söderbergs benhårde roman fra 1905, *Dr. Glas*. Fyren hed Søren Ulrik, og han var mildest talt respektindgydende. Ja, han var tæt på at være det klogeste menneske, jeg nogensinde havde mødt på min egen alder. Og i den alder er de eneste mennesker, der rigtig tæller, dem på ens egen alder. En alder, hvor man er sygeligt optaget af det, de andre kan. I lyset af det man ikke selv evner. Og Søren Ulrik mestrede den litterære analyse, så jeg overgav mig, selvom den på mange måder var mig imod. Jeg ved ikke, hvor mange gange han forsøgte at banke ind i mit hoved, at en god tekst kan tåle at blive analyseret i hoved og røv. Uden at tage skade. Man kan ligefrem blive klogere deraf. Forstå noget, man ikke forstod før: „Analyserne forgår – teksterne består“. Havde han ikke været en så smooth operator og fuldstændig ubetalelig ordgejler, der kunne hidse sproget op til de mest sindssvage excesser, havde jeg affærdiget ham som Kluge-Åge. Men han var cool. Og sjov. Og bright som bare fanden.

Vi faldt hurtigt i snak, Søren Ulrik og jeg, når der blev røget ude på gangen med de andre hoveder. Dengang var rygning obligatorisk på uni. Ikkerygere henvistes til små, uhumske, ildelugtende og kolde lokaler, hvor de kunne sidde og skamme sig. Det foregik på pibe, ind til alt og alle var indhyllet i massive blå røgskyer. Mens vi kæftede op. Der var i dén grad tale om uforbederlige meninger. Om Graham Parker, Elvis Costello og Nina Hagen. Om Iggy Pop, Patti Smith og Lou Reed, som vi dyrkede som afguder. Om Rimbaud, Mallarmé og Baudelaire. Helte, m.a.o. Om punken, som optog os lidenskabeligt (uden at vi var punks, altså). Der var Søren tre skridt foran, for han kendte faktisk Knud fra Sods, det eneste danske punkband, det var værd at nævne i samme åndedrag som de store udenlandske koryfæer.

Og selvfølgelig om Poul Borum og det forjættede tidsskrift Hvedekorn, hvori man (måske!) kunne få sine digte trykt. Hvis man

kom gennem nåleøjet. Jeg havde fået adskillige afslag derfra. Konsekvent med begrundelsen, at Borum godt kunne lide indholdet; det kneb mere med at se komækken, hvad angik det formelle. Som følelsesbetonet novice formåede jeg ikke for alvor at adskille de to. Så det var ærefrygtindgydende, da Søren Ulrik i en henslængt bisætning lod mig forstå, at han været aftrykt i organet. Det er ikke for meget at påstå, at det gjorde mig giftgrøn af misundelse. Med hvad han kaldte „seks små digte“. Misundelsen holdtes i ave af det faktum, at jeg var bimlet durk ind i en fremmedartet og eksotisk tvillingsjæl, der som jeg både ville være digter og opfattede punken som porten til fremtiden. Samt ikke mindst ønskede at brænde 1970'erne ned til grunden. Kampråbet var „æstetik“, et fyord på linje med „pædofili“ i de år. Og som hvad angik digtning var syv-mileskridt foran undertegnede, der kørte den af på følelespres, orddelir og intuition. Og ikke meget andet. At Søren Ulrik i dén grad vidste hvad han ville, var lige så skræmmende som det var inspirerende. For kæfte op, det gjorde vi. Uden ophør eller uheldige pauser, hvor den anden i sin forvildelse kunne finde på at tage ordet. Vi var jo fremtidens budbringere. Alt gammelt, vi ikke kunne bruge, skulle såmænd bare ties ihjel. Eller bedre endnu – udraderes! En ny orden truede ...

Mens vi i ét væk definerede os negativt over for stort set alt, vi af den ene eller den anden grund ikke kunne lide. Især tidens litterære tonefald, der domineredes af den såkaldte bekendelseslitteratur/knækprosa ud fra parolen om, at „det private er politisk“. Fraset måske lige Vita Andersen, som vi begge havde stående i reolen, skyede vi genren som pesten. Og vi var i den grad ikke bange for hverken store armbevægelser, skråsikre meninger om snart sagt hvad som helst eller hensynsløs nedslagtning af koryfæer. Ikono-klaste er vist et mildt udtryk. Jeg elskede, når Søren med en dekadent håndbevægelse affejede et kendt dansk digterikon med ordene „two dollar poetry“. Eller når han med pædagogisk strengthed sendte mig på biblioteket for at låne noget Sarvig, som jeg i en rus af skråsikkerhed kom til at affærdige. Det er faktisk Sørenskyld, at jeg under flytning efter flytning stadig bærer rundt på Sarvigs

ordkunst i bogform. Er det noget, man takker folk for? Han var allerede da Poet med stort P, og fremviste en faglig stolthed, der var formidabel. Og inspirerende.

Søren satte til gengæld stor pris på min viden om især rockmusik af enhver slags og fra enhver epoke. Jeg havde sat mig som mål, at intet populærmusikalsk skulle være mig fremmed. Hvad enten jeg så brød mig om det eller ej. Det var nok det fag, jeg burde have „læst“ på universitetet. Men alt, der i grunden er noget ved, var så pokkers „street“ dengang og det var rockmusikken i og for sig også, selvom det var blevet småmondænt at skrive opgaver om den; især hvis man kunne påvise, hvorledes den var udtryk for kapitalismens nært forestående kollaps. Men for mig betød den alt, alt for meget til, at jeg på noget niveau kunne nedlade mig til sådant frivolt pjat!

I den periode gik han med planer om at lave et (i øvrigt aldrig realiseret) tidsskrift sammen med den legendariske Arbo, hans gode ven, som jeg sjældent mødte, men altid hørte om. Arbo sagde dit og Arbo gjorde dat. Søren Ulrik var som denne signatur mytoman (også selvom han dengang sikkert ville have benægtet det, selv under tortur; der kunne man godt mærke hans baggrund på Det Fri Gymnasium, som han rask væk i øvrigt kaldte „den danske venstrefløjs svar på Eton“) om en hals, så mens han byggede sin imponerende myte op om 'ham Arbo', gjorde jeg det samme med min elskede ven, Thorsten, der endnu ikke var trådt seriøst i karakter som outertaineren, orkesterlederen og forfatteren T.S. Høeg. Men Søren og Arbos tidsskrift skulle udelukkende skrives af folk, der besad, hvad Søren Ulrik præcist definerede som 'asocial viden'. Ting, der ikke gjorde nogen forskel ved eksamensborde eller i det pulserende erhvervsliv, men som til gengæld besad en høj underholdningsværdi og måtte virke dragende på enhver, der følte sig sat uden for tidens grasserende politiserede tone og ditto tilgang til alle livets niveauer.

Søren Ulrik begyndte derfor hurtigt at kigge forbi min lejlighed i tide og utide. Der var nu ikke rigtig noget, der hed utide, undtagen måske lige før kl. 13, thi ærlige hvide mennesker sov deres skønhedssøvn om formiddagen. Og nogen gange eftermiddagen med. Natten var stedet, hvor alt skete. Kærester var der ingen af (med

undtagelse af hvad der i periodens jargon kaldtes „bolleveninder“; hvilket lyder rarere end det egentlig var), omend vi skam snakkede en del om dem, der „got away“. Begge plejede vi omhyggeligt et banesår af kærlighedsmæssigt art fra en epoke, vi allerede da betragtede som vor tabte ungdom. Vi snakkede faktisk RIGTIG meget om damer; Søren lukkede dog fuldstændig røven på mig, da han engang ridsede sit kvindeideal op som noget „småt britisk noget med rødt hår og ikke alt for gode tænder“. Mit gik mere i retning af noget villigt noget, der ikke var alt for løst i kødet. Kræsen var man ikke. Udvalget var nu heller ikke overvældende. Til de fester, vi holdt i Nansensgade i tide, men satenedeme mest i utide, inviteredes til stadighed de samme 4-5 pigebørn, hvoraf én var min søster. Hvilket ikke forhindrede os i at dyrke støjterrorisme mod de nærmeste omgivelser til den lyse morgen. Oh how we danced! Søren dansede helst og altid til Iggy Pops „Sweet Sixteen“, et af periodens helt store undergroundshits, men ellers mest til gammel rock og pop. Obligatorisk var dog en art stueplante-pogo til Sex Pistols' „Pretty Vacant“, som jeg følte præcist udtrykte hvad for en generation vi var: „We're so pretty – oh so pretty – VACANT – and we DON'T CARE!!!!“

Tiden udgjorde i sig selv en uudtømmelig resurse, og der var altid tid te på kanden, et stop til piben, så det var bare at gå i krig. Nogen gange havde jeg lidt hash liggende, som jeg røg noget af. Så gled mundtøjet friere, men knap så stringent. Søren rørte ikke det stads. Rusmenneske var han denondelyne ikke. Også dengang var der noget asketisk over ham, selvom han elskede nøje udvalgte ting og sager med en næsten fetichistisk intensitet, som han så også ville gå til yderligheder for at få fat i. Det var sjældent musik eller litteratur – Søren lånte ALTID noget, når han ud på natten forlod min bolig – men han kunne være sygeligt optaget af at anskaffe sig en bestemt filmplakat eller en bordlampe eller en beklædningsgenstand. Og så snakkede han rigtig meget om det. Hvordan og hvorledes det nu gik med det. Der var ham weirdoen nede på Hausers Plads, der nu er væk. I stil med Søren mener jeg jo, at alt var bedre i København for tyve-tredive år siden ... at denne butik er væk, er blot endnu et eksempel på byens deroute. Indehaveren gjorde sig i alskens bric-a-

brac, men hans speciale var filmplakater, og Søren fast stamkunde. I vinduet hang de særeste små sentenser og obskure citater skrevet i hånden; man kunne stå og læse disse illuminerende skriftsteder fra nær og fjern, om man lystede. Tid var der nok af.

På et tidspunkt var Søren vicevært i en ejendom oppe på Gothersgade og fik for ulejligheden stillet en kælderlejlighed til rådighed. Den opholdt vi os også en del i, eftersom vi på den måde nærmest var blevet naboer. Det første man så, når man trådte ind ad døren, var en kæmpeplakat med Nina Hagen. Den husker jeg, for når man „lige“ kiggede forbi, endte vi som regel ude i køkkenet og snakkede et par timers tid længe efter afskeden var taget. Jeg selvfølgelig iført alt mit overtøj; det æggede åbenbart Søren at se én stå dér i sin fornuftige vinterfrakke og agere talende statue i hans bombede lokum af et køkken. Som regel benyttede Søren lejligheden til at spise en skål havregryn med mælk og sukker, hvilket var hans hofret. Jeg mindes ikke på noget tidspunkt at have oplevet ham indtage andet. Jo, te! Og så hans elskede Jolly Colaer, som han altid jingede rundt med. Og MacBarens sødligt duftende pibetobak. Til fester kunne man indimellem bevidne ham med en bajersk pilsner i hånden, men fuld, det har jeg aldrig oplevet ham. Det er mere tvivlsomt, om han ville kunne påstå det samme om mig, eftersom det var en slags hobby for mig at blive så umådeholdent beruset, at det kunne ligne tvangsmæssig adfærd. Hvad det grundlæggende også var. Viste det sig.

Vi havde siddet og mundhuggedes en smule om Bryan Ferry og Roxy Music, som jeg elskede med en passion, men Søren Ulrik havde sat ind med et verbalt hug, hvor han aflivede Ferry på basis af, at han ikke kunne „udstå den der forcerede sanselighed, han benytter“, som han kaldte det.

„Hvorfor synger han ikke bare?“ spurgte Søren og lænede sig sejsrisk tilbage i sin stol, mens røgskyerne fra hans snadde stod om ørerne på ham. Jeg sad og bappede surt på min pibe og fandt ham egentlig ikke længere helt så genial.

„Næ,“ sagde Søren så, „ved du, hvem jeg synes der er RIGTIG god?“

„Næ ...?“

„Brenda Lee ... Little Miss Dynamite, du!“ Søren elskede sådanne tilnavne. Ligesom vi var meget optagede af, at fans af glamgruppen Kiss udgjorde en decideret Kiss Army! Det var værd at tale om. Det rykkede.

Skæbnen ville, at jeg netop havde fundet en stak Brenda Lee-singler i en junkbutik. Og ud fra mottoet, „intet populærmusikalsk skal være mig fremmed“, tilmed erhvervet. Helt sikkert også fordi de gik for pebernødder. Dem sad vi så og hørte. „Let's Jump The Broomstick“, „Dum Dum“, „Break It To Me Gently“ og „I'm Sorry“ (alle gode) og en rigtig styg én, der hed „Rusty Bells“. Det var lige musik efter Søren's hjerte. Der opdagede jeg Søren's store kærlighed til rock-musik af ældre dato. Helst helt tilbage til tiden før Beatles og Stones. Halvtredserrocken, som den upræcist kaldes. Søren var optaget af den der blanding af uskyld og beregning, der prægede epoken mellem den oprindelige rock'n'roll og The Beatles store gennembrud. Ikke så meget Elvis Presleys „Hound Dog“ som Del Shannons „Runaway“, altså. Noget i retning af årene 1958-1963. „Rockens første middelalder“, som jeg flot døbte den. Hvilket tændte Søren helt vildt og det var der, han fastslog, at jeg til hans og Arbos endnu ikke realiserede tidsskrift skulle skrive om „musik, kun en mor kunne holde af“. Det morede ham umådeligt. Og min første bestilling lød på en tekst om den der middelalder, som Søren havde indtrykket af i virkeligheden udgjorde rockens apoteose. Bestillingen gjorde mig pavestolt, da efterspørgslen efter min person kunne begrænses til en lille kreds af venner og en familie, jeg egentlig var lidt flov over at have. Intet er vel værre for en wannabe bohème end et ophav! Vi fik da også hurtigt snakket os frem til, at vores fælles afsæt ind i musikken kunne koges ned til Petula Clarks „Downtown“, Peter Bellis „Hvis jeg nu var arbejdsløs“ og Frank Sinatras „Strangers In The Night“. Se, det var musik!

Jeg samlede med glødende entusiasme på singleplader, som jeg primært fandt i marskandiserforretninger og agerede derfor hellere end gerne DJ for Søren, der nød at udfordre min pladesamling til det yderste. Ofte brugte jeg endog megen tid på at opspore nogle af de numre, jeg ikke havde kunnet diske op med, sidste gang Søren og jeg legede „De ringer – vi spiller“. Med Søren som gennemført

urimelig kværulant, der satte en ære i at finde noget – bare et eller andet – jeg ikke ejede. Så kunne han endelig læne sig tilbage i stolen og med tilfredshed om min samling udbryde: „Den kunne godt være noget større, hva’?“. Vi havde endvidere begge en svaghed for alskens glamrock (især Suzi Quatro, som vi begge fandt var pisse-lækker; en holdning vi i øvrigt også højlydt delte om sangerinden i Blondie, Debbie Harry) og dårlig disco à la eurothrash-duoen Baccara, hvis „Yes Sir, I Can Boogie“ vi regnede for et kulturelt højdepunkt. Af en art. Vi var helt klart på dårlig smag, hvad angik musik, men kun fordi vi troede fuldt og fast på, at der var noget at hente der. Transcendens, tror jeg det kaldes. Den måde, Søren kunne knalde fuldstændig ud over Bobby Vees popode „The Night Has A Thousand Eyes“, skilte sig ikke nævneværdigt ud fra hans af glødende patos gennemlyste foredrag om Georg Trakls (som Arbo havde døbt Georg Stakkel!) i øvrigt fortrinlige digte. Og det siger sig selv, at en sang som „Poetry In Motion“ med Johnny Tillotson satte vores fantasi i voldsom bevægelse: „Poetry in motion/ See her gentle sway/ A wave out on the ocean/ Could never move that way ...“ Det holdt (og holder)!

Mht. poesi havde vi sværere ved at finde et fælles fodslag. Ikke fordi vi læste så fandens forskellige poeter – de skulle bare være tunge, dystre, europæiske og undergangsmættede, så var vi glade som grise – men fordi Søren var en bidsk kritiker. Han havde hørt godt efter ude på Det Fri, når der taltes om såvel kritik som selvkritik. Til en begyndelse var vi begge skrivebordspoeter med hver sin digtsamling liggende. Den slags styrker sammenholdet. Sørens hed *Huskeren* og *Glemmeren*, så vidt jeg husker. Eller var det omvendt? Efter at have læst den med Sørens ord ringende i baghovedet om, at den var blevet afvist af et velrenommeret forlag, blev jeg fuldstændig overbevist om, at jeg aldrig selv ville blive publiceret. Så god Sørens end var, fandtes der åbenbart ikke plads til den blandt de udvalgte, hvis skrivelier kom en tur om trykkeren. At han havde samme indstilling til *Egomaniker* ville derimod være at stikke Dem, kære læser, blår i øjnene. Dog indså jeg allerede på forhånd, at mit ungdommelige værk ikke var publiceringsværdigt og ud over af

netop Søren tror jeg ikke det er blevet læst af nogen. Good riddance to bad rubbish.

Men at vise Søren hvad jeg havde skrevet siden sidst, var noget, jeg trak ud så længe som muligt. Mest fordi jeg ikke kunne give igen af samme skuffe. Jeg fandt jo hans digte splendide. Gennemførte. Stilfulde. De talte lige til mig, ja, de skyllede gennem min bevidsthed med en renhed, der var slående. Men han var en hård nyser, hvad angik kritik. Havde jeg ikke været så fucked up selvhadsk, kunne den del af vort forhold i virkeligheden have udviklet sig til en rigtig god forfatterskole. Som landet lå, var styrkeforholdet for ulige. Dertil må dog lige tilføjes, at når Søren endelig sagde noget positivt om noget, jeg havde skrevet – som regel en linje eller to – kunne jeg køre på det i flere dage. Og at jeg ikke fik noget ud af det, ville være urigtigt at påstå; Søren sagde engang, at man „ikke kan fæstne to ord på papir, uden de skriger af betydning“. Det har jeg altid forsøgt at holde mig for både øje og øre, når jeg skriver. Og så gav han mig et andet råd, jeg nu ikke fulgte: „Hvis du vil være rigtig god til noget, må du koncentrere dig hundrede procent om det ene felt.“ Det råd har han selv fulgt med en beundringsværdig stringens, og han fortjener til fulde at tituleres Digter.

Et par af Søren's yndlingsemner var hans tid på Sølvgades Skole og de mange år, han boede på klubværelse. Hvad han gjorde både før og efter sin tid som vicevært. Han blev (bliver!) aldrig træt af at fortælle historien om, hvordan han i begyndelsen af 70'erne kom ind med firetoget fra Stevns og som et andet Guds ord fra landet landede lige midt i den rotterede af københavneri, Sølvgades Skole åbenlyst udgjorde. Han besad en fantastisk husker for hvem, der havde sagt hvad hvornår, og især elskede han den hurtige replik og dén, der fik vendt en jording til eget bedste. Jeg skal ikke her komme ind på de historier, for dem fortæller Søren bedst. Men han elskede København med en lidenskabelig intensitet, der kun kunne virke smittende på én, hvis kærlighedsaffære med byen var af nyere dato. Til fælles havde vi så også en ubesmittet afsky for de steder, vi hver især stammede fra. Søren kunne således få Stevns til at lyde som noget, der åndeligt lå på linje med Den Spanske Inkquisition og fysisk hen i retning af Abu Grai fængslet.

Søren fortalte mig tidligt i vort venskabelige forløb, at han var meget ærekær. Meget. Meget, MEGET ærekær. Som den location fra Mel Brooks-filmen *Silent Movie*, han med stort lattermildhed ofte henviste til: „The Institute For Very, Very Nervous People“. Et sted, vi begge to nok godt kunne have haft glæde af et ophold på. Dengang. Paranoia styrker i hvert fald sammenholdet. Og det var i de tider, hvor synet af en politibil var nok til, at angstneuroserne stod i fuld flor. For ikke at tale om, når en flok Hell's Angels kom gående imod én på gaden. Men jeg fortaber mig i detaljer og kommer på vildspor. Altid de bedste at følge.

Men altså: Ærekær. Netop det ord brugte han. Sært gammeldags, syntes jeg. Jeg tog ikke videre notits af det, men det skulle jeg nok have gjort, for engang i begyndelsen af firserne lykkedes det mig at pande ind i den side af ham. Jeg husker ikke længere præcis hvad (åh jo jeg gør, men det rager virkelig ikke læseren) der udløste fadæsen, men den betød en brat afslutning på et ellers strålende venskab. Også selvom det faktisk var en biting. Efter min ringe mening. Jeg besøgte Søren efter den ulyksalige hændelse for at forsøge at tale mig ud af klemmen, men det var et no go. At påstå Søren var både stejl, ubøjeelig og immun over for de argumenter jeg fremførte, er en underdrivelse. Jeg tror, jeg græd lidt. Som man nu gør, når noget, der er en uendelig kært, glider én uigenkaldeligt af hænde.

Så selvom vi debuterede samme efterår på samme forlag, var enhver fornemmelse af, at vi på noget niveau skulle være våbenbrødre, væk. Omend jeg husker et møde med Søren en sen natte-time på Rådhuspladsen, hvor han stod i kø ved én af kioskerne for at købe aviserne, som man gjorde dengang. Han grinede og pegede på en overskrift i et dagblad, hvor der stod: En sag af stinkende giftighed. „Der var jeg sgu nær besvimet,“ sagde han leende. „Jeg troede, det var overskriften til anmeldelsen af *City Slang*.“

Jeg husker også en debutantaften ude i Forfatterforeningen, hvor vi godt nok sad side ved side, hvilket dog kun gjorde mig ængstelig. For selvom der ikke var noget, jeg mindre ville, kunne jeg ikke lade være med at opføre mig krybende og undskyldende. Og det var godt nok benzin på mit i forvejen rigelige selvhad. Også Søren's begejstring for Pia Tafdrups digte – som debutant var hun også til

stede blandt de mange lettere beklemte sjæle, der sad og lyttede undrende til Vagn Steens foredrag om nødvendigheden af for guds skyld at have nogle fradrag; as if vi havde indtægter! – lå hinsides min fatteevne. Ud over at hun selvfølgelig var pissesød. Det er hun jo. En dejlig dame. Men jeg kunne kun tolke hans begejstring for hendes poesi som kritik af min. Ja, den forbandede ungdom. Hvor der dog gik mange timer med at slå sig selv til blods over ingenting. Og alting. I en forpulet uendelighed.

Det tog en femten-seksten år at klinke skårene. Time is the healer. Vi mødtes i mellemtiden utallige gange – sådan en by er København, og sådan var det miljø, vi begge færdedes i – i løbet af de der forbandede firsere, men de hyppige gensidige visitter ophørte fra den ene dag til den anden. Jeg holdt aldrig op med at savne dem.

At Søren i dag igen er blandt de mennesker, jeg tør kalde mine venner, betragter jeg som et af de store frynsegoder ved at være blevet ældre. Og som et privilegium. Selvom jeg lige skulle vænne mig til at han i mellemtiden var gået fra skarpt lynende ikonoklast til nobel kristen-konservativ. Det kaldes en kamel. At sluge. Men det er nu heller ikke altid, at enighed gør stærk. Det faktum, at vi i dag mødes som både jævnbyrdige (og -aldrende; som i mid-), gør kun det hele meget bedre. Og altid med en spøg på læben – Søren er stadig et af de sjoveste mennesker jeg kender – men også med en diskret understrøm af den alvor, der kendetegner kærlighed. Som landet ligger er der vist kun en ting at tilføje: Søren er og bliver min ven i nødden. En sådan burde alle have.

PS: Hvis læseren har problemer med min overskrift, kan vedkommende få et gok i nøden.

Dansktoppens evige solskinsdage

Jens-Martin Eriksen

Dette her er endnu ikke begyndelsen på handlingen, men noget der meget vel kunne have været en drøm, i hvert fald et fatamorgana.

Jeg går med Thomsen ned ad Reventlowsgade bag ved Hovedbanegården og ind på Jernbanecafeen for at tage en velfortjent pause i kulturkampen. Ingen detaljer om motiverne, lad os blot holde os til fakta. Vi sætter os ved et bord længst væk fra baren, nede i et hjørne, og får serveret nogle øl fra et bryghus i Thisted, der rent ud sagt smager af asfalt. Ophidset samtale med det samme. Thomsen belærer mig om velsignelserne ved gudstjenestens liturgi i den danske folkekirke, som skulle hidrøre helt fra oldkirken, og raser voldsomt mod slibrige forslag om at indføre guitarspil og sanglege. Det bliver vist så som så med at tage den pause, tænker jeg, og drikker en smule asfalt. Oppe langs væggene kører et modeltog af mærket *Fleischmann* hele vejen rundt i restaurationslokalet som en påmindelse om, at vi befinder os på JERNBANECAFEEN.

Vi kommer penge i jukeboxen og lytter til John Mogensens *Mennesker bliver spist i Polynesien*. Det skaber den rette stemning af pause i kulturkampen. Men så kommer David Gress ind ad døren forklædt som skovtroll med Baden Powells hat på hovedet, og bakkende på en pibe så der står en sky af tobaksrøg under hans hat-skygge. På vej op til jukeboxen hører jeg inde fra røgskyen, at han siger noget om Amerika, universiteter, det liberale samfund, den frie konkurrence, kommunisme, Montgomery, Karl Popper. Hvor bliver den pause af? tænker jeg, og vælger nogle sange af Grethe Ingmann. Så skulle man have fred. Vi drikker noget mere asfalt for at komme i stemning.

Og så spiller David Gress ud ved at vælge *Og så tog han skoene på*

og *begyndte at steppe* med Daimi. Er han også kommet for at få fred? Har han nu endelig fået afleveret sit sidste bidrag til „debatten“ fra sin røgsky? Kan man ganske enkelt tage dette som et spagt tegn på, at det er den vinternat, hvor kulturkampen gik ind i sin begyndende dødskrampe, og hvor vi alle rejste tilbage til Dansktoppens evige solskinsdage? Hvor er det typisk, at alting skal ende sådan. Der er ingen, der i længden kan udholde den utåleligt, hysteriske tanke om en „kulturkamp“. Det får mig til at tænke på et vers af John Mogensen: 7, 9, 13 *så sidder man dér/og banker under bordet mens man nynn timer denne her/om hundrede år er alting glemt/ hele livet er jo ikke andet end spøg og skæmt.*

Resten af dette fatamorgana fortæller sig, og jeg må ringe for at få et resumé af Thomsen senere i dag. Ved samme lejlighed vil jeg foreslå en „arbejdsfrokost“ med „forfriskninger“ på Pøsekroen på Bakken en herlig forårsdag.

Men inden jeg kan få indført et ord, vil han synge et par sange for mig i telefonen, ved jeg. Helt givet noget fra dansktoppen. Derefter følger som regel oplæsning af store dele af *De dødes rige* og måske noget af Dostojevskij. Højdepunkterne. Når vi har fået den del af samtalen på plads, vil jeg ved samme lejlighed foreslå en udflugt på Bakken en herlig forårsdag.

Det skal være en aften i maj, hvor vi vil afklæde os sørgebinde- og uldvanterne og ikke komme ind på emner, der blot tangerer symbolisme og regnvejr på Solitudevej. Glemt er også alle litterære silkeaber inde fra byen med deres skolestiske diskussioner om begravelsestalers form og indhold. Her kan de komme, og de kan parkere i træerne, og der kan blive løjer og kommers, men vil de klø sig i røven herude, må det ske udelukkende ved hjælp af mimik! For her kommer kun ordentlige folk, der er af den faste overbevisning, at verden er blevet mere uvirkelig siden 1965! Og som hæger om et overvejende nostalgisk menneskesyn.

Oven på den lange togtur til Klampenborg har vi gjort os fortjent til den forfriskning på Pøsekroen. Her får vi at vide, at Susanne Lana spiller op senere på aftenen. Og vi kan næsten ikke sidde stille. Måske skulle vi tage en tur i karrusellen for at fordrive den

uendeligt lange ventetid. Thomsen indkøber en stribe bøfsandwich med brun sovs for at have noget at styrke sig på under den lange karruseltur. Det flyger med gemyse i luften, mens vi kastes rundt som to oldinge, der fører sig frem i al urimelighed blandt ungdommen. Thomsen kan ikke få nok af morskaben og spenderer en tur mere i karrusellen. Han hævder, med henvisning til en skurrlil økonomisk teori, han har hørt om fra dansktoppen, at det hele senere vil tjene sig ind på gyngerne, hvad han har mistet på karrusellen! Jeg er ikke ganske med. Noget siger mig, at han vist har fået sig en tår over tørsten. Under denne anden tur i karrusellen fortsætter han med at gnaske sine bøfsandwich i sig med brun sovs, som han bliver ved med at hive op fra lommerne i sin kaninskindspjækkert. Nu må det vist snart være tid til at komme ned til Pølseskroen, tænker jeg, da vi endelig igen får fast grund under fødderne.

Thomsen er dog af den overbevisning, at vi på vejen lige må slå et slag ind omkring Kunstnerkroen for at få en enkelt pilsner til det ene ben – og en til det andet. Og øjeblikket efter sidder vi så dér som to bohemer i de helt rigtige omgivelser. Ved afslutningen af den anden venteøl på Susanne Lana bliver vi enige om, at vi nok med denne aften på Kunstnerkroen har lagt grunden til et nyt parnas ude på Bakken. Os skal man regne med fra denne aften på Kunstnerkroen. Os kan man ikke sådan komme udenom. Men det er tid at bryde op og sætte kurs mod Pølseskroen for at høre Susanne Lana synge om de millioner hun ville eje, hvis tårer var guld. Men inden vi forlader lokalerne, synes vi lige, vi må have en enkelt til at runde af med. Men derefter er det i fuld fart ned mod Pølseskroen. Og her er koncerten allerede i gang. Vi kigger vantro op på scenen og på hinanden. Den er god nok. Deroppe står den helt virkelige, akustiske Susanne Lana i guldlamé og med blond marengs på hovedet og græder om de millioner hun ville eje. Vi kan næsten ikke tro vores held. Det her er jo ren halvfjerdsretro i 3 D og med stereofonisk lyd gengivelse! Og vi selv; vi er de indskrevne, der gynger på vores halvcirkel og smiler som plysbjørn pokerfjæs. Mere øl, tak.

Henne i hjørnet er nogle mænd så opstemte, at de begynder at smide øl i ansigtet på hinanden og kaste hinanden omkuld og rulle om kap rundt på gulvet i tæt omfavnelse fra den ene ende af lokalet

til den anden. Disse kæfererede gamlinge, der evigt og altid skal føre sig frem! Præmien for at rulle hurtigst er også øl! De har fået et grineflip midt inde i denne uvirkelige virkelighed, og beskylder alle sammen hinanden for at have et „volvofjæs“.

Efter endnu nogle sange og flere øl finder Thomsen imidlertid den kulturkritiske fastelavnsmaske frem fra inderlommen i sin karniskindspjækkert og siger, at hele stedet i realiteten minder om en åben åndssvageanstalt. Og han vil gerne citeres for lige netop den bemærkning, den er decideret ikke *off the record*.

Vi resolverer derefter, at det derfor er tid til lige at runde af med en enkelt til at gå hjem på efter denne aften i skoven.

Det her kan så være begyndelsen, herfra i teksten! Det er her den egentlige handling begynder. Jeg drikker en kvart liter espresso-kaffe for at komme til hægterne og springer resten over. Det er den eneste væske, der siger mig noget på denne tid af døgnet. Bliver overfaldet med post. Tror folk det er *Julekalenderen*, de skal skrive til, og at der er en eller anden form for gevinst med i spillet? Men jeg skal bare til bunds i bunken, til bunds i virkeligheden, få ryddet skrivebordet, så jeg kan komme til at skrive om virkeligheden, koncentrere mig om at skrive om den, det egentlige i den, som ligger gemt under alle brevene. Det siger jeg til mig selv, og ved det lyder paradoksalt. Men det er jobbet. Nedenunder venter romanen om Frank Morris, der er farets vild i sine romaner, som vi er farets vild i vore egne romaner, og vil ud af sine melodramer, som vi vil ud af vore egne melodramer, og begynde på friheden, som vi vil begynde på vores egen frihed i bunden af alle kompostbunker.

Det er alt sammen enkelt nok, og ingen grund til at gentage nu hvor klokken bliver 2 om eftermiddagen, og den helt virkelige virkelighed begynder igen.

Om kroppens nødtørft forlyder intet; jeg er født uden røvhul på denne side i teksten. Går ud på en blank dag og læser i avisen, at en politiker var ved at blive kvalt i karsen på sin æggemad. Man skal passe på; Djævelen gemmer sig i detaljen. Døden kan komme til frokost, og hvert eneste færdige blad i en dagbog er et vidnesbyrd om, at man er udvalgt til at fortsætte i dette fatamorgana, hvoraf jeg nu kun har bragt et resumé.

Klassikkens hjemfaldenhed

Jørn Erslev Andersen

For nogle år siden udkom dette digt på norsk:

Hun holdt en kvast med myrt.
Hun holdt en rose.
Hun stod og smilte.
Der faldt en skygge
fra det lange håret hennes
over skuldre og smalrygg.

Hvem har mon skrevet det? Er det en norsk oversættelse af et digt af Søren Ulrik Thomsen? Den første til at svare nej på det sidste spørgsmål vil naturligvis være Søren Ulrik. Men det er ikke sikkert, det vides ikke med bestemthed, om han ville kunne svare på, hvem der så har skrevet digtet. Måske en moderne norsk digter, der har læst Thomsen? Forskellige aspekter ved digtet kunne tyde på det: det koncise billede med rosen og skyggen, to af Søren's foretrukne billeder. Vi kan fx tænke på hans mesterlige digt „For hver rose vi om natten føjer til livet“, der turnerer glosen „rose“ til en „tørret rose“ mellem regninger, breve og skrivelser, og som har vendingen „skyggen mellem denne bogs blade“. Eller vi kan tænke på det norske digts klassiske tone, der vel ikke er uoverkommeligt langt fra tonen i et andet af Søren's mesterlige digte:

Trawlerne – mørklagte, tyste
hænger på havet.
Med lukkede øjne og dunkende gæller

står sildestimen på skrå i dybet.
Markerne brænder, vogtet af mænd
let hængende op ad de høje forke.
I går var i går,
enhver gør holdt i sit eget rum.

Men det er hverken eller. Det norske digt er såmænd en særdeles moderne essayists gendigtning af fragment nr. 91 af den oldgræske digter Arkhilokhos og findes i Arkhilokhos' *Fragmenter*. Gjendiktet af Svein Jarvoll (Gyldendal Norsk Forlag, Oslo 1993). Og netop gendigtning. For som så megen anden oldgræsk digtning lader digtet sig kun vanskeligt oversætte direkte og med skyldig hensyntagen til filologisk akkuratessse, oldgræsk sprogbrug og kultur og dets oprindelige form.

Fragmentet, der i standardværket med og om Arkhilokhos' digtning: Archiloque, *Fragments* [græsk og fransk] ved Lasserre/Bonnard (Paris, 1958) er antologiseret som fr. 40 under „Trimètres“ (TPIMETPA), viser sig da også i den græske version at være et formmæssigt særdeles gennemarbejdet trelinjet digt i én lang periode. Man kan endvidere se, at Jarvoll følger Bonnards oversættelse og kommentarer ved at lade kvindens lange hår være en skygge i overensstemmelse med dette, at kvinder på den tid faktisk brugte håret som en slags „parasol“. Digtet er, mener kilderne at vide, skrevet til en af digterens veninder, ikke til (eller om) en gift kvinde, en konkubine eller lignende. Det er et konkret billede på en konkret kvinde, hverken mere eller mindre, hvilket samtidig muligvis giver et billede på kvinden *som* kvinde.

Jeg kender ikke Søren godt nok til at vide, om han nogen sinde har læst en linje af Arkhilokhos, måske har han læst om ham hos Nietzsche i kapitel 5 i *Tragediens fødsel*, hvor han repræsenterer den dionysiske side af digtningens urskrigende oprindelse. Den anden side repræsenteres som bekendt af drømmens – det formgivendes, det apollinskes – urmester Homer. Alt dette er sådan set også lige meget. Afgørende her er det forunderlige sammenfald mellem nogle konkrete digteriske billedannelser, deres funktion og deres

klappen sammen i noget, der måske med Søren selv enten kan kaldes for et „nedfald fra det metafysiske“ eller et vist fællesskab med „klassikken“.

Netop dette, at Søren på et tidspunkt tillod sig en vending mod – eller åbning af et perspektiv mod – klassikken, har ført til et egentlig ganske umådeholdent hysteri blandt nogle af vor tids mest krænkede – eller i hvert fald let forkrænkelige – kritikere, essayister og digtere, anført af Lars Bukdahl, hvis historiske hukommelse og kritiske kompetencer ikke rækker videre end forskellige begreber om „aktualitet“, „generation“, „det moderne“ eller „avantgarde“ tillader det. Og det indbefatter naturligvis ikke noget som helst fra „klassikken“. Men det er naturligvis noget vrøvl. Det véd Søren, men åbenbart ikke hans kritikere. Og måske ved Søren det mere end han selv véd af, det er i hvert fald en viden eller en erfaring, der på forskellige måder gennemsyrrer hans digtning allerede fra begyndelsen af. Og naturligvis gør den det. For lige så klart det er, at enhver digtning bliver til på sin egen tids mangefacetterede betingelser og muligheder, at den åbnes og begrænses heraf, lige så klart er det, at en digtning, der vil mere end sig selv, altid etableres i et helt andet tidsrum end dit og mit, i et tidsrum, hvor tid ikke er historie, ikke handler om en lineær tænkning fra dengang til nu, hvor rum ikke begrænser sig til her og nu, men hvor tid, rum og begge dele på én gang uvægerligt krummes sammen, sprækker, folder, folder sig ud, folder sig ind. Sådan noget er ikke „mystisk“, ej heller „metafysisk“, men blot en jordbunden erfaring, der, som Peter Seeberg skriver i *Ved havet*, medsanser enhver grunds afgrund, og at tid også er tid til noget, til noget andet, til det tidsligt helt andet, som ikke er der og dog virker ind og sådan som det fremstår for os her og nu, at ethvert rum er en lokalitet, et sted, en tanke her og nu, som samtidig rækker uendeligt meget videre ud i helt andre rum, som ingen dødelig kan vide noget som helst om; ikke andet, end at de nu engang er der, lige dér. I dette perspektiv er digtning måske mest af alt en samtale på skrift, ikke med digteren eller digtet selv, ikke med denne eller hin person, ikke med denne eller hin arbi-trære ansamling af talende og skrivende kroppe, ikke med dette eller hint selvbestaltede selskab af kritikere til fremme af „Det Tids-

svarende“ eller „Det Overskridende“. Tidssvarende er kun det, der evner at tænke sin egen tidslighed ud over sig selv. Overskridende er kun det, der bevarer, ændrer og respekterer de forudsætninger, der ligger i det, der skal overskrides.

Det er sådan set lige meget, om man nu har dette som program eller ej, afgørende er, om den etablerede skrift, de faktiske digte, evner at praktisere dette med eller mod egne intentioner. Det gør Sørensen digtning, akkurat som fx Niels Franks, Pia Juuls eller Mette Moestrups gør det. Skulle man mene. Det er i hvert fald en lære, som jeg har måttet sande efter i ganske mange år at have plejet omgang med Søren Ulrik Thomsens digtning, essays og poetologiske overvejelser. Jeg har aldrig talt med Søren om det. Vi kender hinanden gennem læsning, ikke så meget gennem personlige møder. Inden jeg blev bedt om at skrive et forfatterskabsportræt om Søren Ulrik Thomsen til *Danske digtere i det 20. århundrede* III (Kbh. 2000) havde jeg aldrig talt med ham, kun nogle få gange hørt et par oplæsninger. Først efter udgivelsen af mit portræt mødtes vi i København til et større seminar om hans digtning med efterfølgende middag på Taffelbays Allé i Hellerup i regi af Forlaget Spring. Vi var begge interesserede i at få udvekslet nogle bemærkninger, men også passende forbeholdne, for ikke at sige generte, over for omklamring, panegyriske omtaler af hinandens bedrifter og over at tale om os selv: en stadig intakt distance til celebre sammenkomster uden mål og med, men, viste det sig, med megen fælles fornemmelse for humor, ironi og sprog, herunder såvel sydsjællandske som sønderjyske idiomer i det danske sprog og med baggrund i alt andet end akademiske forudsætninger i de tidlige opvæksters gallerier af forunderlige personligheder i diverse nu for længst hedengangne nærmiljøer, samt en mærkværdig fælles oplevelse af at være udvalgt som åndelige nestorer, først den ene i Århus, siden den anden i København, for formidling af en særlig spirituel indsigt, undfanget af en yngre person og gennem dennes indgående studier i en anden særlings (Kierkegaards, såmænd) omgang med det til enhver tid irriterende og kommunikativt begrænsende tankepoliti, som desværre har det med i særlig grad at forsamle sig i Københavns midte (vi var fælles om at afslå rollen som åndelige

nestorer). På intet tidspunkt talte vi om digtning og litteraturkritik. Det har vi stort set heller ikke gjort de få andre gange, vi er stødt på hinanden. Men næste gang jeg tager til København, vil jeg nok tage imod Søren's invitation til at drikke nogle gode øl her eller der. Eller han må gerne tage imod min, hvis hans vej endnu en gang går til Århus. Og allerhelst for ikke at tale om digtning og litteraturkritik, men netop om alt muligt andet, for det er formentlig derigennem den bedste adgang til udveksling af det, vi eventuelt måtte have af fælleshed omkring digtning, musik, filosofi, metafysik-(kritik), politik og en stadigt produktiv erindring om alt det „mellem himmel og jord“, som Søren kalder det, der gerne glemmes i den ulidelige her-og-nu-og-mig-kværn, der sine steder går under navne såsom digtning, kritik og tænkning.

Skulle vi ad omveje komme ind på Søren's digtning og sider af de sidste cirka ti års *utidige* kritik af hans digtning og livssyn, vil jeg op af inderlommen tage Arkhilokhos' digt og mane til besindighed: Du har for længst passeret livets midte, men har altid befundet dig i – og vil nok også fremover altid være i *digtingens* midte, især dér, hvor du udfordrer enhver form for metaforisk hulhed og skamridning som i dette digt, som jeg ofte læser og hvor „håret falder som skiftende lys nedover ryggen“ og sæden rives løs „af et mørke langt ældre end kroppen“, men tilbage er blot det helt konkrete, bevægelsen, et par skæve sko:

Du kommer gående henimod sengen,
håret falder som skiftende lys
nedover ryggen –
øjnene flyttes i små bitte ryk,
standser og bliver til et blik
der hæves og sænkes, forsvinder.
Cellerne deles og deles og dør
efter dør slås op for en serie
af sæd revet løs af et mørke
langt ældre end kroppens,
strålende ind i et større.
Men den bevægelse, hvormed du

bukkede dig og tog venstre sko af,
retted dig op og skubbed den højre fri,
står tilbage på gulvet i to skæve sko:
Den ene væltet op ad den anden.

Ethvert godt digt er som en skygge fra et udslået hår, der falder som skiftende lys ned over skuldrene, ryggen, det er sin egen parasol for sit eget skiftende lys, helt konkret og enkelt, med alt hvad det indebærer af alt det andet, der *også* er der. Hjemfaldenhed handler også om at åbne en hjemfalden grav på en kirkegård, anerkende dens tidligere beboer, ryste skelettet, give det kød og blod og måske overveje dens næste beboer. For, som Tor Ulven skriver, jorden, helt konkret og altså ikke himlen, bærer på en erindring, skeletter, mønter og køkkenmøddinger, som rækker langt videre end et enkelt livs erindring. Dette kunne man måske kalde en slags hjemfaldenhed til klassikken. Men måske går det bedre at vende sådan noget over et par gode øl på en københavnsk eller århusiansk café. Selv fejrede jeg min 50-års fødselsdag i Uptown Minneapolis sammen med en god ven over en pizza, en flaske god vin, en espresso og en grappa og derefter på en cowboybar af de ikke helt pæne med karaoke og det hele. Måske du skulle prøve det samme, det er slet ikke så ringe endda, og selv på en cowboybar kan man ævle lystigt om noget så inferiørt som Arkhilokhos, Haderslev og Stevns Klint, faktisk. Måske er dette en invitation. Vi får se.

Risskov den 24. februar 2006

S.U.T.S BILLEDBOG

Af Lars H.U.G.

S.U.T. ER EN MESTER I BOGSTAVER ORD OG PUNKTUMMER

S.U.T. FORSTÅR AT LADE BOGSTAVER OG TEGN FALDE

NED OVER PAPIRET I UVENTEDE RÆKKEFØLGER

S.U.T FÅR SLIDTE BOGSTAVER TIL AT FÅ NY BETYDNING

S.U.T. DANNER NYE LANDSKABER OG BEVÆGELSESDORD DUKKER
OP

S.U.T.S RIDS TAGER AFSÆT FRA PAPIRET MED PRÆCISION HELT
NED TIL DET STØRSTE KOMMA

OG DINE ØJNE OPLYSER DE UKENDTE SIDER EN EFTER EN

S.U.T.S BOGSTAVER SLIPPER DIG IKKE! OG DET ER DET BEDSTE

S.U.T.S ORD STÅR STABLET OVEN PÅ HINANDEN SOM EN SKULP-
TUR

ORD SOM OM DE VAR LÆST UD AF EN MARMORBLOK ELLER FOR-
MET I DET BLØDESTE LER!

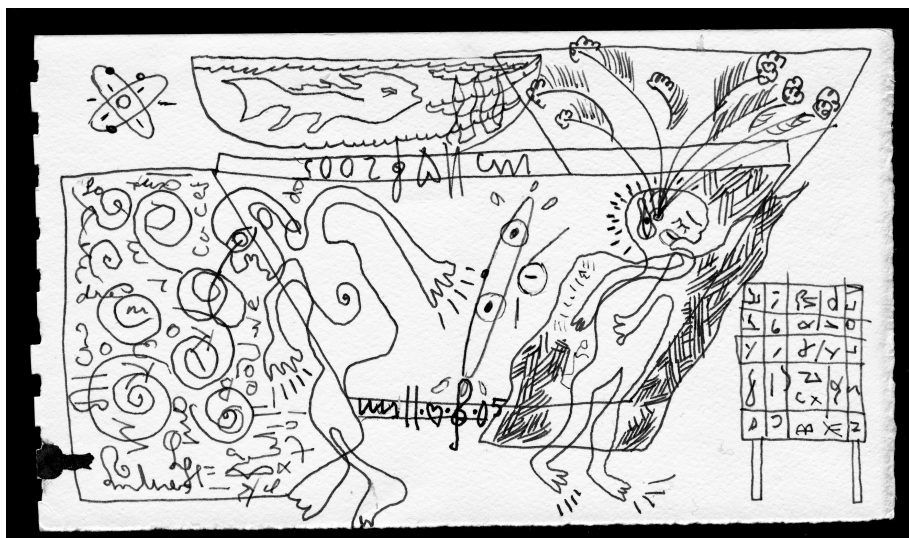
DE HAR FÅET DERES HELT EGET LIV!

SÅ TA EN TUR RUNDT OM DEM IND I S.U.T.S. BILLEDBOG

S.U.T. PÅ S.U.T.

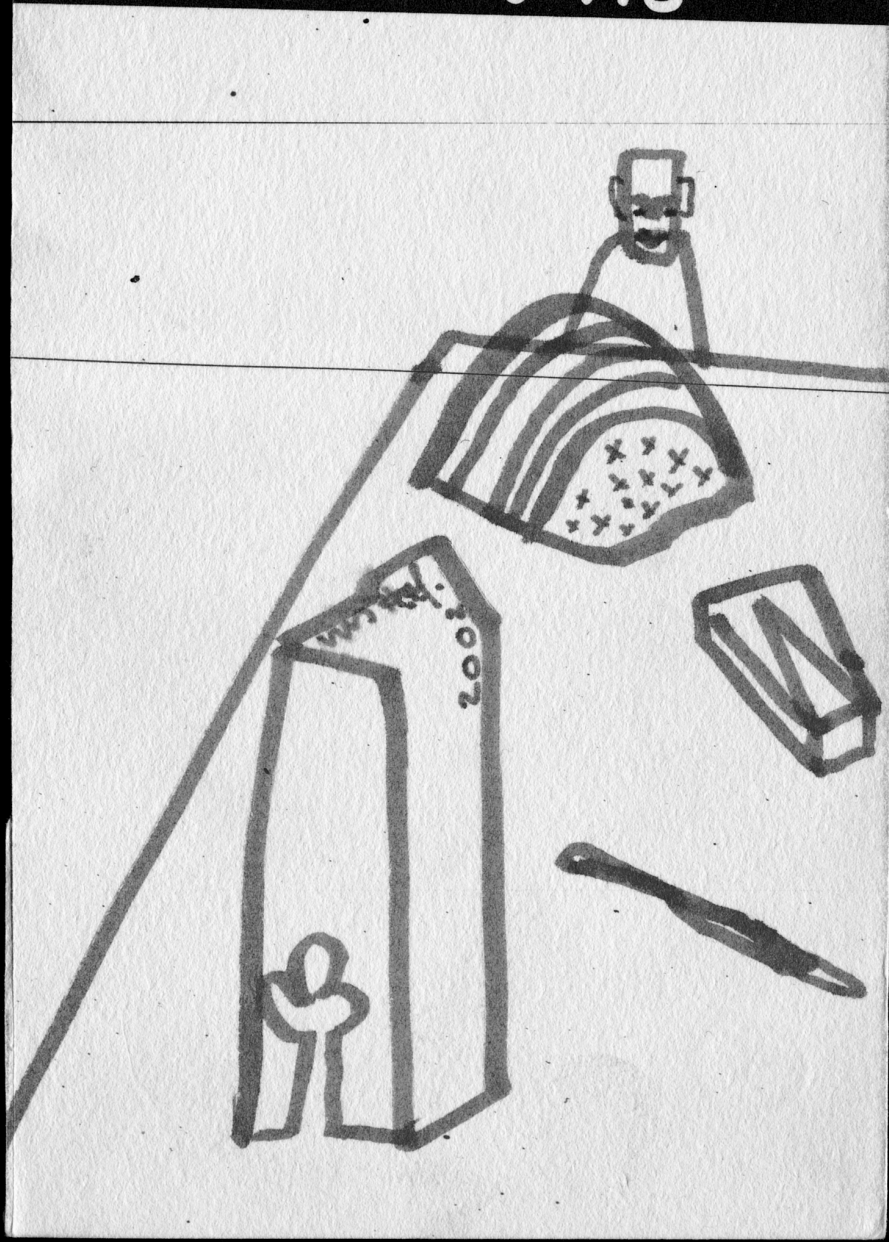
S.U.T. S.L.U.T.

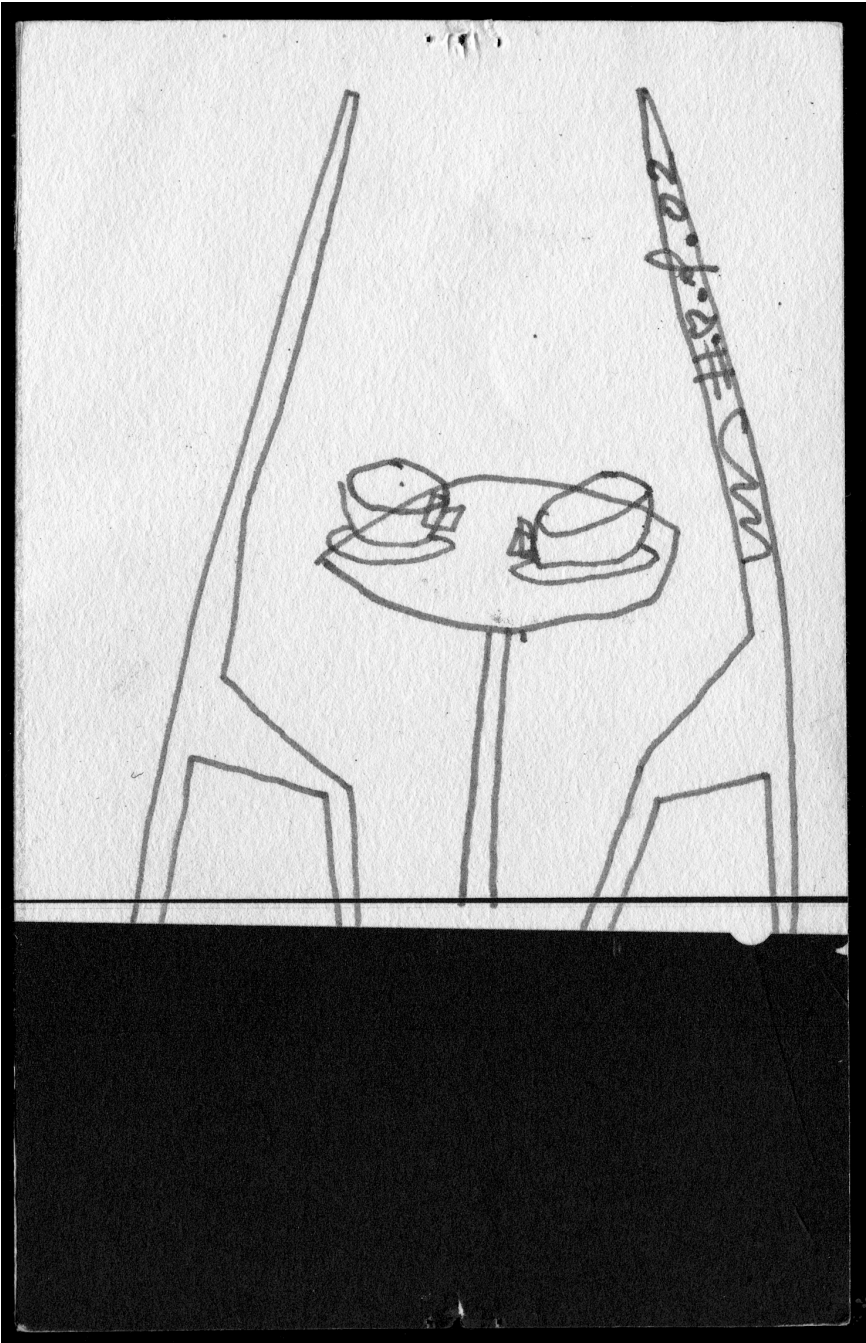

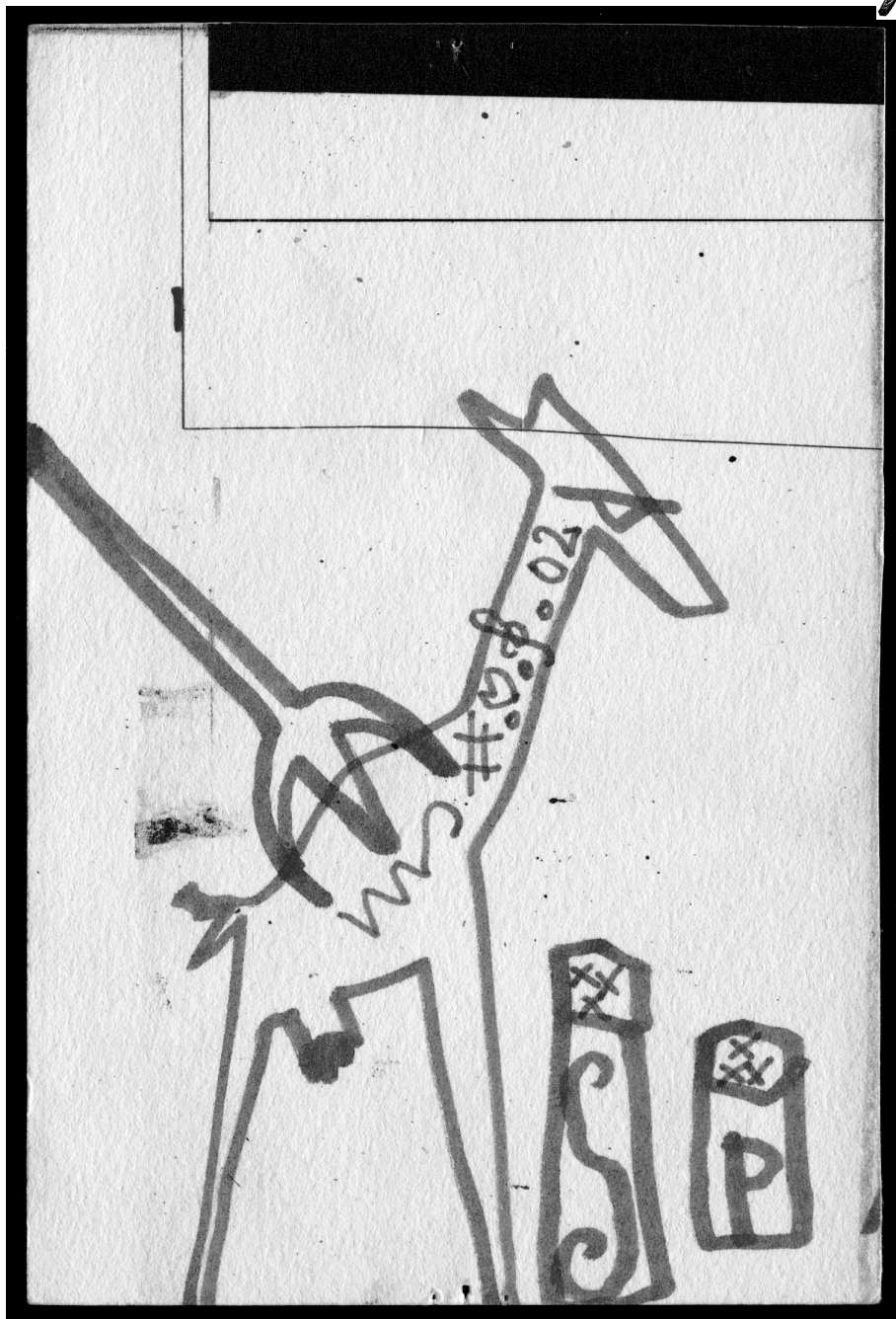

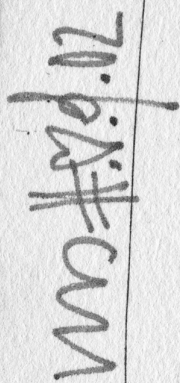

20 S i 20 5-170

EFTERSKRIFT

SELV HAVDE JEG FORNØJELSEN AT STIFTE BEKENDTSKAB MED S.U.T.S DIGTSAMLING CITYSLANG FØREND NOGEN VIDSTE HVOR HELVEDES STILSIKKER MANDEN VAR OG FØREND AT HANS BOGSTAVER VAR NÅET UD PÅ ALLE BOGREOLERNE!

DET VAR STADIG HELT HEMMELIGT AT HAVE SAMLINGEN FOR SIG SELV!

JEG ER ORDBLIND PÅ ØRERNE OG HAR ALTID HAFT SVÆRT VED AT LÆSE SÅ MED S.U.T.S CITYSLANG BRUGTE JEG GUITAREN SOM LUP. JEG TOG DEN LILLE BOG MED EN TUR TIL BERLIN TUR/RETUR OG EFTERHÅNDEN HAVDE JEG SPILLET MIG HELT IND I S.U.T.S VERDEN!

OG SIKKE NOGLE BILLEDER, SIKKE NOGLE STEMNINGER.

JEG SANG DIGTENES MELODIER UDEN AT HAVE HØRT DEM FØR, DVS. JEG TALTE TIL FIRE 1-2-3-4 OG SÅ SANG JEG DEM DIREKTE IND PÅ BÅND.

HVILKEN OPLEVELSE AT VÆRE MEDIE FOR SÅDAN NOGLE ORD! ISEN VAR SIKKER.

HANS DIGTE FLØJ MIG HELE VEJEN HJEM!
– FREMMANET AF BOGSTAVER SAT I EN HELT NY RÆKKEFØLGE! SKRÆMMENDE.

JEG BLEV LEVENDE OG DIGTENE BEGYNDTE AT SYNGE!

H.U.G.

To påskebryg og et gangstativ

Om salmebogens nyere tekster

Erik Skyum-Nielsen

Titlen på dette hymnologiske bidrag daterer sig tilbage til en aften i 1994. Der var kommet et *Tillæg til Den Danske Salmebog*, og hvad var da mere oplagt end at gå det igennem sammen med Søren Ulrik og spørge, hvorvidt der mon lod sig lovsynge her?

Det fremgik hurtigt, at tillægs-udvalget havde udsendt – et kompromis. Man medgav i forordet villigt, at visse salmer – eller skulde vi sige: forslag til salmer – kun var kommet med, fordi enkelte udvalgsmedlemmer havde ytret et stærkt ønske herom, og vi så med det samme for os et gidseldrama i udvalgsværelset eller en studehandel af typen, at hvis du får dine favoritter med, så må du ikke nedlægge veto mod mine! Hvilket ikke er nogen rimelig fremgangsmåde, hvor det handler om noget så vigtigt som salmerne til menighedssangen. Hvad man havde forsømt, var tydeligvis at stille de fælles og fundamentale genremæssige spørgsmål:

Hvad er en salme? Skal en salme være specielt poetisk? Hvor bibelsk skal den være? Hvor luthersk bør den være? Hvilke teologiske og brugsmæssige krav stiller vi til en ordentlig salme? Samt, ekstra aktuelt og intrikat: Er det at være moderne i sig selv af afgørende værdi for en salme, og hvis der i en ny dansk salmebog skal tekster med fra det 20. århundrede, hvordan bør så forholdet mellem ældre og nyere salmer være?

Anderledes sagt handlede den nødvendige diskussion om den stærke danske salmetradition over for en benhård kirkepolitisk vir-

kelighed. Vi *skulle* nemlig have den nye salmebog, med eller uden grøn salmonella, og det på trods af, at Herren ikke siden Grundtvig eller måske til nød Jakob Knudsen havde sendt os en kirkeskjald af indlysende format.

Salmebogskommissionen skulle efter en oprindelig plan have gjort sig færdig 1997, således at en splinterny salmebog, med majestættens godkendelse, ville kunne tages i brug 1. søndag i advent 1999. I stedet blev der i sommeren 2000 fremlagt et samlet forslag, som så igen blev kommenteret og revideret, hvorpå resultatet blev autoriseret 29. juli 2002. Denne bog står siden som grundlaget for menighedssangen – og som genstand for den diskussion, der genoptages her.

Da kommissionen sidst i 1990'erne udsendte en midtvejsrapport, hvori der så småt lod sig skimte konturerne af en konklusion, lød et foreløbigt gæt på, at 350-400 salmer fra Den Danske Salmebog 1953 ville gå uændrede over, at ca. 250 ville blive videreført i en revideret form, og at der derefter maksimalt ville blive plads til 100 nye, ligeligt fordelt mellem 50 ældre og 50 nyere, der kunne skønnes at passe til tidens smag og kirkelige klima. Dette blev i 2000-udkastet til 57 nyere og 18 ældre tekster, samtidig med, at man lagde op til at skrotte 76 (overvejende ældre) salmer.

I det færdige resultat valgte man dog heldigvis at gå en smule mere radikalt til værks: Hele 105 af de salmer, der stod i den gamle salmebog, er nu gledet ud og har givet plads for 142 nytilkomne tekster, og hvor der i midtvejsrapporten lå en forsigtig tendens mht. restaurering af det ældre materiale, endte man faktisk i 2002 med at udsætte vigtige tekster af især Kingo og Brorson for en veritabel foryngelseskur.

Brorsons intime juletidsmeditation „Mit hjerte altid vanker“ (nr. 125 i den nye udgave) har eksempelvis fået tilført en strofe, der flot bygger tematisk bro fra fødslen den hellige nat til den syngendes egen situation:

Du mørke stald skal være
mit hjertes frydeslot,
dér kan jeg daglig lære
at glemme verdens spot;
dér kan jeg bedst besinde,
hvori min ros består,
når Jesu krybbes minde
mig ret til hjerte går.

Mindst lige så mærkbar forekommer den nye respekt for ordme-
strenes egenart i den filologisk funderede behandling af Kingo.
Hans uovertruffent storladne passionsdigt „Over Kedron Jesus
træder“ (nr. 181) har således nu fået lov at vokse fra seks strofer til
otte, af hvilke den sidste glædeligvis er ført tilbage til originalens
sprogdragt:

Når jeg som et blomster visner,
når jeg fældes skal som hø,
når at blodet i mig isner,
når jeg dåne skal og dø,
når den kolde sved går ud
af min ganske krop og hud,
da min Jesu svededråber
for min sjælefrelse råber.

Det klinger virkelig af sin forfatter, med alt hvad dertil hører af
kropsnær barok og kompromisløs bodskristendom. Sammenlign
selv med de fire sidste vers af samme strofe i bogen fra 1953:

når mit hjerte stille står
når mit øjes lys forgår,
da skal jeg i dødens våde
finde salighed og nåde!

Jo, Kingos strengthed kommer nu, omsider, til sin ret, ligesom Bror-
sons inderlige sødme.

Men så er vi jo også tilbage ved problemet: hvor svært det er for en psalmist at komme anstigende efter Sthen, Kingo, Brorson, Inge-mann, N.F.S. Grundtvig og Jakob Knudsen. Den standard, hvorefter der måles, bliver automatisk høj. Og så er det ikke nok, som Sten Kaalø, blot at gå ud fra, at bare man tager en smuk melodi og laver nogle lune og hyggelige vers og husker at skrive „Jesus“ til sidst, så har man skabt en gangbar „moderne“ salme:

Mel. Min død er mig til gode

Det tætnes, skyen skumrer,
trafikken stilner af,
ved æbleblomsten brumler
den sidste bi i dag.

Byduen klapper himlen,
i træet forskrækket flugt,
fra brugsen strømmer vrirnen
ud i vor aftenluft.

Nu skriger tusind vugger,
med hver sit nye barn,
og tatovøren sukker,
i blå, på kokkens arm.

O, Gud, vor klode svinger
mod nattens stjernerum,
vi fødes, dør, forsvinder,
for dig er verden ung.

Hav tak for søvn og vågen,
for barnets vilde råb,
for morgenlys foroven,
for Jesus, verdens håb.

Det er ikke noget særlig godt digt med sine hakkende, humpende rim, sine forvirrede, direkte disparate hverdagsbilleder, sit uharmoniske spring fra dagligdag til kosmos og sin temmelig uklare meddelelsessituation. Og det er heller ikke nogen kirkeegnet tekst – så vidt jeg husker, var det netop den, der, efter min loyale oplæsning af *Fra stubmarken* (1992), fik Søren Ulrik til leende at sige, at det der, det er ikke nogen salme, det er to påskebryg og et gangstativ.

For at en poetisk tekst skal kunne fungere som salme, må den kunne opfattes som en prædiken på vers. Den skal i sig forene tre hovedaspekter: tro, kunst og forkyndelse, eller, lidt anderledes sagt: kristendom, skønhed og folkelighed. Og tænker man sig de tre aspekter som hjørnerne i en trekant, må salmen, hvis den skal være kirkevelegnet, tillige i kraft af et fjerde hjørne, nemlig det musikalske, kunne stå som en pyramide i kirkens og gudstjenestens rum. Den skal for det første stave til evangelisk kristendom. Den skal for det andet være Herren fuldt værdig – ved at være så dejligt og færdigt et digt som overhovedet muligt. Den skal for det tredje stå åben for et hvilket som helst jeg eller vi. Og den skal for det fjerde kunne synges på en iørefaldende melodi, som kan læres af andre end organisten.

Hvis det første kriterium var tilstrækkeligt, så ville man kunne fastslå, at det 20. århundrede faktisk bragte den danske kirke en skjald af imponerende format, nemlig domprovst i Odense K.L. Aastrup (1899-1980), hvis vigtigste kvalitet som psalmist var renfærdig og upyntet lutherdom, og hvis store indsats bl.a. sigtede imod at fylde alle de huller i salmebogen, hvor der til en prædiketekst manglede den rigtige sang. Problemet med Aastrup er blot en gennemgående tørhed, en mangel på sproglig substans af den art, der får én til at tænke, at netop disse ord må jeg lære og bære på indersiden af huden som et smykke, jeg aldrig vil miste. Når klamphuggerne er siet fra, forbliver Aastrup stridens æble, hymnologisk set, fordi han er så klog på kristendom, samtidig med at han laver så kedelige vers, som her, hvor teksten ellers er god, den om patienten, der venter og venter ved Betesda Dam:

Betesda-søjlerne
buegange
med tætte rader
af sygesenge,
hvor stakler venter
på englen, venter
på vandets oprør,
forgæves længe.

Dér lå et menneske
mellem andre,
så helt alene,
skønt om ham mange.
Hvad her han søgte,
han næsten glemte;
han blev den sidste
de hundred gange.

Hvis det andet kriterium, det rent poetiske, gav grundlag nok for at fremhæve én af psalmisterne frem for de andre, ville denne enkelte formentlig være Jørgen Gustava Brandt (f. 1929), som i den nye salmebog er repræsenteret med bl.a. „Tænk, at livet koster livet“ (nr. 14) og den modige pinsehymne „Hør himmelsus i tredie time“ (nr. 285), begge sat i flot (men for den andens vedkommende alt for vanskelig) musik af Ole Schmidt. Her vrir det med originale sproglige fund og slående billeder af den type, man uvilkårligt falder for, når man sidder i lænestolen og læser bog-poesi. Men når jeg befinder mig henne i kirken og skal synge en Gustava-salme, har jeg det, som om jeg er der i stedet for ham: Teksten henviser til sin fraværende ophavsmand på en måde, der bevirker mangel på folkelig inklusivitet. På én gang opulent og intim giver denne digter udtryk for en subjektiv vitalisme, der måske nok kan gøre sig i festsalen på en folkehøjskole, men i kirken let kan give krumme tæer, tæt som digteren gerne er på selvsmagende føleri:

Så mærk det synge gennem blodet!
Hør Helligåndens fællessprog!
Det genoprejser hjertemodet
og lutrer sjælen i et fog.
Ved Guds forladelse alene
kom vi omsider til os selv.
Så føl, miraklet må forene!
Se, flammen går fra sjæl til sjæl!

Hvis det tredje kriterium, altså det forkyndelses- og formidlingsmæssige, leverede os en fælles optik til at skelne de dårlige salmer fra de gode, ville Helsingørs fhv. biskop Johannes Johansen (f. 1925) formentlig kunne udnævnes til sit århundredes vigtigste kirkeskjald. Tag f.eks. hans aftensang „Du, som har tændt millioner af stjerner“ (nr. 787), der cykler nok så nydeligt af sted på melodi af Ole Sommer, eller prøv at tage hans efter sigende overordentlig populære bryllupssalme „I blev skabt som mand og kvinde“ (nr. 706), gerne sunget på en engelsk melodi, som de fleste har hørt på tv til jul. Begge steder sker der en moderne formidling af den grundtvigske kristendom og af den grundtvigske salmearv, men sprogligt er det traditionelt – vers uden Aastrups teologiske transparens og uden Gustavas poetiske prægans:

I sit billede han os skabte,
han kom selv i kød og blod,
han, som tager imod fortabte,
han gør al vor uret god,
han, som ingen støder bort,
lægge selv sit sind i vort.

Med de to sidste linjer er vi i betænkelig nærhed af konfirmationssangene med deres obligate omvendte ordstilling. Men ingen kan klandre Johannes Johansen for mangel på rene rim!

Det ville være fristende at slutte denne status efter et årtusindeskifte med den på alle måder nedslående konstatering, at digteren ikke

er dukket op, at broen ikke, i hvert fald ikke indtil videre, er bygget mellem kirken og digtekunsten, og at salmebogens moderne tekster først og fremmest kom med, fordi det ellers ville være rigtig, rigtig synd for det 20. århundrede.

Men helt så enkelt stiller det sig ikke. Jeg er ganske vist stensikker på, at hvis Gud har valgt sig en virkelig sanger iblandt os, så stikker vedkommende såmænd nok hovedet frem en dag – som ikke behøver være så fjern endda, at dømme efter, hvad Simon Grotrian (f. 1961) for nylig har skabt i *Jordens salt og verdens lys* (2006) – men jeg føler mig *også* overbevist om, at vi og de, der kommer efter os, med tiden vil lære at holde af mange af fornyelserne i 2002-salmebogen. Ikke fordi de er storslået kirkekunst, men blot fordi de er der og vi møder dem igen og igen. Gode salmer fremkommer ikke ved kirkepolitisk diktat fra oven, og de dårlige blev, det har vi allerede set, ikke spor bedre af at gå langtidsledige. Men dråben huler stenen: *Gutta cavat lapidem*.

Bidragets synspunkter ligger i umiddelbar forlængelse af artiklen „Moderne salmer“ i *Dansk Kirkesangs Årsskrift*, 1994, s. 8-33.

5 Haiku

Pia Tafdrup

Plovfuren rammes
af en himmelsk meteor,
en barndom i brand.

*

Skrigende kappes
måger om brød på isen,
januar brister.

*

Vintervrede råb
sætter laviner i skred,
sne drukner sjælen.

*

Papir, pen, blæk, spring –
sporene efter svævet
gådefuldt tavse.

*

Stjerneklar dødsnat,
stilhedens trommer holder
sjælen lysvågen.

Man bør nære Mistillid til Folk der kun kan goutere den gode Musik og ikke den daarlige

Bent Vinn Nielsen

Lille hr. Thomsen fra Store Heddinge er i al sin fysiske klejnhed egentlig en stout skikkelse. Han ambitionerer ikke bare at være den, der når højest på fortovet med sin paraply, han er også en mand af principper. I forbindelse med et forlagsarrangement fulgtes jeg engang med ham op ad trappen til restauranten over Nikolaj Kirke i København. Det er for galt! sagde han. Hvad er for galt? spurgte jeg. Det her, sagde han. Han mente den mangel på *respekt*, der har fået folk til at indrette en restaurant, en kro, i Guds hus. Nåe, hvad fanden, sagde jeg. Som alle ordentlige forfattere satte han sig da også til bords, da vi kom så vidt. Forinden, da vi havde fået overtøjet af, så jeg hans brede, røde seler. Som den vittige hund, man er, trak jeg straks ud i dem, måske eller måske ikke i den hensigt at påføre den lille mand et læsterligt seleklask. *Det må du ikke!* sagde han med fast stemme. Nej nej, gudbevares. Jeg listede mandens seler på plads igen, uden klask. Det er bare skideubehageligt, når folk gør det, forklarede han. Jow. Men det kunne nu have set sjovt ud. Jeg tænkte sikkert på at foreslå ham at gå over til livrem, for jeg kender menneskene: De har svært ved at lade sådan et par dejlige, røde seler være, de ved ikke noget bedre end at hive ud i dem og så – *klask!* Men jeg syntes, vi havde snakket nok om seler. Det kan også godt være, jeg kan ikke rigtig huske det, at han gik med *både* livrem og seler.

Noget af det bedste, Søren Ulrik Thomsen ved, er død gris.

Gerne i koteletform, meget gerne med godt med kartofler og brun sovs til. Det erfarede jeg engang, jeg beværtede ham på en kælderrestaurant i Nakskov. Han skulle optræde i byen, men der var lige tid til et måltid mad først. Jeg kendte ikke hans madvaner og forklarede ham, at det altså ikke var det store, forkromede menukort, der ventede. Han havde været lidt bekymret, men nu tændtes der et håb, kunne jeg se. Når man undskylder menukortet, plejer det at betyde almindelig dansk husmandskost, noget man af en eller anden grund ikke er så stolt af at byde gæster. Da restaurantens indehaverske overbragte ham menukortet, altså mulighederne, og da han fik kikket i det, lyste lyksaligheden ligefrem ud af ham. Man kunne få *død gris*! Tilberedt på alle mulige måder, men han foretrak altså koteletversionen. Han frådsede, vil jeg sige, holdt kun en lille pause en gang imellem, dels for at holde andagt over den lykke, der havde antruffet ham, dels for at hvile lidt ud før han kastede sig over maden igen. Han ville gerne drikke øl til, men det skulle være almindelig øl. Det jeg er tilbøjelig til at kalde vandbajere, Tuborg og den slags. Jeg vil have stærk øl, ordentlig øl, plejer jeg at kalde det.

Jeg vil ikke sige, at det værste for mig er lyrikoplæsninger. Jeg vil ikke engang driste mig til at sige, at jeg synes det er ret slemt. Men vild med det er jeg godt nok ikke. Sådant set er det ikke lyrikerne, jeg har noget imod. Det er publikum. Der er en frygtelig masse poseren omkring lyrikken. Og hvad lille hr. Thomsen angår, så er han jo kult, dvs. at lyrikpublikummet strømmer til, asiatisk i vælde og gymnasial forfærdelighed. Så da vi havde spist vores døde gris, blev jeg siddende over en stærk øl mens Thomsen skulle på arbejde. Jeg havde allerede vist ham, hvor stedet var, mindre end halvtreds meter fra kælderrestauranten, men jeg måtte lige forklare ham det en gang til. Manden er ikke retningskyndig. Det er jeg heller ikke, så på det punkt er vi lidelsesfæller.

Diller, daller, diller, daller, skriver digteren Per Lange. Gad vide, hvad han egentlig mener med det? Skal det bare forstås som en parodi på Tom Kristensen?

Mens vi spiste, lyttede han begejstret til musikken fra restaurantens anlæg. Hvor synger Bamse dog godt! udbrød han, helt oprig-

tigt. Jeg har aldrig følt mig direkte generet af Bamses Venner, men vel egentlig heller aldrig hørt ordentlig efter. Men Thomsen har ret. Bamse er virkelig en stor sanger.

Søren Ulrik kan citere lange passager fra Per Langes essays udenad. Ordret, uden mindste tøven. Det kan jeg også, men ikke helt uden tøven. „Hvis en Sandhed præsenteres i en alt for fin og glatsleben Form, risikerer man at Folk sluger den uden at mærke det. Man kunde fristes til at vende Voltaires Sætning om og sige: Det er ikke nok at have Ret, man maa ogsaa være en Smule grovkornet.“ Eller den her: „Johannes Jørgensen har engang beskrevet – ja, hvad har Jørgensen ikke beskrevet – men i dette Tilfælde drejer det sig om en Foraarsaften på Frue Plads i 1889, da Georg Brandes holde sine Forelæsninger om Nietzsche. En lille Skare havde samlet sig på Universitetets Trappe og saå utaalmodigt op imod Kirkeuret, hvis gyldne Visere flyttede sig langsomt over den blaa Skive, men de flyttede sig dog, for selv i en Beskrivelse af Johannes Jørgensen staar Tiden ikke fuldkommen stille –“. Ja, ded må være nok med ded. På den anden side, så er der også lige den her: „Ibsen erklærede ofte Friheden sin Kærlighed men som Regel i temmelig svævende Vendinger, omtrent som en Bejler der er bange for at den Tilbedte skal tage ham på Ordet.“

Som vi havde aftalt, gik jeg hen til den cafe, hvor Thomsen optrådte, ved den tid, hvor han efter planen skulle være færdig. Der var stuvende fuldt i lokalet ovenpå, hvor oplæsningen fandt sted, jeg klemte mig ned bagest i lokalet og satte mig ved siden af en gymnasielærerinde, som jeg godt kendte, for resten en meget fornuftig dame, og overværede resten af seancen. Nedenunder spruttede en kaffemaskine, eller et kaffeanlæg snarere, lyden af *sprut-sprut* blandede sig med digterens stemme, uden at de to lydkilder dog på noget tidspunkt faldt ind i hinandens rytme. Jeg sad og kikkede på folk. Der var ingen poseren, så vidt jeg kunne se, de hørte faktisk efter. Da han var færdig strømmede de hen for at snakke med ham. Han signerede bøger, men en ung fyr, der bad om at få digterens autograf på adgangsbilletten, fik afslag. Det er noget pjat, sagde Thomsen. Jeg vil gerne skrive i mine bøger, men jeg er ikke

nogen popstjerne, jeg skriver ikke bare autografer. Fornuftig mand, tænkte jeg.

Jeg fulgte ham op til stationen, han var faktisk meget nervøs for ikke at nå hjem til København. Vi satte os på det gode, men også noget berygtede – og ikke helt med urette – værtshus, der i folkemunde hedder „Jernstangen“. Men forinden havde vi lige været ovre på stationen for at sikre os, at toget nu også kørte på det tidspunkt, der var anført i køreplanen. Eller *ville* køre, for helt sikker kunne man vel aldrig være?

Han var heller ikke helt tryk, da vi gik ind på Jernstangen. Selve Jernstangen. Nu er det vel et sted for almindelige mennesker? spurgte han. Ja ja, det er det da, sagde jeg. Vi satte os ved et bord. Vi drak øl, vandbajer og ordentlig øl, hhv. Da Tiden nærmede sig, gik vi over til toget. Han kørte hjem til sin højtelskede hovedstad, hvor mennesker kan leve i fuld anonymitet. Hvis det er det, de vil.

Faktisk kender jeg ham ikke særlig godt, men jeg kan skidegodt lide ham. Han er fast i mælet, men det er mit indtryk, at han altid er parat til at overveje, om det nu ikke alligevel er ham, der har taget fejl. Jeg forstår ikke hans madvaner, jeg forstår ikke, at han gider nøjes med Tuborg, men jeg forstår godt hans forkærlighed for Per Lange.

Den lille mand med paraplyen på fortovet, den lille mand fra Store Heddinge, det mnemotekniske geni, den døde gris' ven, manden der elsker pop, men ikke vil være popstjerne. Eller kort og godt, præcis som det hedder i de gamle tegninger af Fritz Jürgensen:

Thomsen!

Note: Titlen er en aforisme af Per Lange.

Den store stemme

Elo Nielsen

Når ens private dannelseskanon består af stort set lige dele poesi og rockmusik, ja så har man også et større lager af kunstneriske liminaloplevelser, oplevelser, der har kastet en bagud, ind og ned i mere eller mindre ukendte rum i bevidstheden, hvor de så vedvarende lagres som det nærende fundament for fremtidige æstetiske orienteringer. Således bliver det indre depot bygget op af en række overskridende brudoplevelser, der flytter rundt på de allerede indlejrede mentale klodser. Sådan har en række af de store koncerter fungeret, Otto Brandenburg, Melvis, Peter Belli, Tim Buckley, Rolling Stones, the Who, Zappa, Dylan, Patti Smith, Iggy Pop, Neil Young, Van Morrison, Nick Cave, Sort Sol, Bob Hund etc. og samme funktion har også en række poesioplæsninger haft, jazz og poesi på Louisiana, Benny Andersen på en kommuneskole i Hvidovre, Hans-Jørgen Nielsen og Jørgen Leth sammen i Glassalen i Tivoli, Michael Strunge en eftermiddag på Rødovre Statsskole, Inger Christensen en solskinsdag i Nansensgade.

Sådan en dag blev søndag d. 27. maj 1984 også. Sidste dag på en af firsergenerationens store manifestationer, „Gud & Grammatik“ på Charlottenborg. Søren Ulrik Thomsen var sat på som udstillingens sidste oplæser, eller bedre. Han havde sikkert selv bedt om at blive sat på som den sidste oplæser for på den måde så meget bevidst at bryde det mønster, der sætter rammerne om den traditionelle poesioplæsning, en brudflade han tidligere havde reflekteret over i en anden sammenhæng: „Stjernens entré og sortie er yderst centrale og formaliserede faser i rockshowets afvikling. Hvor formaliserede disse handlinger i virkeligheden er, opdager man først, når reglerne brydes, og ofte brydes de bevidst ...“ For da han sidst

på eftermiddagen tog scenen i besiddelse, var det ikke for at tage hul på en længere traditionel oplæsningssekvens. I stedet indledte han med følgende formulering: „ Alt må høre op, og da jeg er den sidste oplæser på den sidste dag på denne her udstilling, så vil jeg gerne slå den ihjel med et digt, som tager udgangspunkt i en anekdote om den franske psykoanalytiker Jacques Lacan. Han holdt en forelæsning, hvor en mand blev ved med at stille ham spørgsmål, og det irriterede ham så meget, at han til sidst svarede ham endegyldigt ved at sige, men De min herre, De skal dø. Det er det, det handler om. Derfor læser jeg et digt, der hedder 'Det er det, det handler om.' ” Og derefter kom det så magtfuldt intoneret med et af de digte, som bedst opsummerer hans poetik på det her tidspunkt: „Ja hjertet er en tung og pragtfuld muskel, der tæller min blodmørke vækst mod nul. Men de min herre etc.” ...

Det blev en af de store liminaloplevelser, der har lejet sig med stor orienteringskraft dér under håret. Ikke fordi det var første gang, jeg hørte Thomsen læse op, det var det langt fra, men fordi det var en oplæsning, hvor intensiteten hang vibrerende i luften, båret af et stilbevidst rytmisk pulsslag og en musikalsk iscenesættelse af usædvanlig tyngde, og så fordi en række linjer i vores fælles historie her blev trukket op og faldt på plads. Rockmusikken, psykoanalysen og poesien havde været de orienteringspunkter, der for adskillige år siden havde bragt os sammen. Men de traditionelle rollepositioner som lærer og studerende blev hurtigt bragt i bevægelse og efterhånden vendt på hovedet og bevægede sig ind i andre positioner som fx digter og læser, oplæser og tilhører, teoretiker og læser og omvendt for så til sidst at samle sig i et mere fast mønster af trofast venskab, hvor det ud over alt det andet efter mere end 25 år stadig er rockmusikken, poesien og psykoanalysen, der binder sammen.

Det er fascinationen af stemmens gådefulde og hemmelige betydningslag, fraseringsens og betoningens særegne evne til at udtrykke en skjult underteksts hemmelige betydninger, der her har været det centrale. Torben Ulrich kaldte det engang evnen til at kunne høre de små skæve nuancer, at besidde den særlige rytmiske fingerspidsfornemmelse, der med subjektiv intuition kan indfange

nuancerne, forskellen på beat, beton og betoner. Thomsen har engang beskrevet dette særlige rum ud fra en psykoanalytisk vinkel „Under dette ‘dækkende’ lag ligger imidlertid endnu et, (...) og hvorom id’et samler sin interesse under aflytningen – dette lag består først og fremmest af en simpel underliggende rytme, en sang af ord, vel at mærke berøvet deres egenskab af betydningsbærere, altså en præverbalitet (...) sang beherskes tidligere og bevares længere end de talte ord.“ Her ligger efter al sandsynlighed en del af rockmusikkens fascinationskraft gemt, en slags hemmelig rytmisk kode, der ikke umiddelbart går op i bevidsthedens logisk diskursive sprog, og her rører rocken ved poesien væsen, ved den poetiske oplæsnings væsen. „... rockteksternes radikalitet (...) er, at de i lange passager helt giver afkald på betydningsbærende ord og sproglige sammenhæng for udelukkende at opremse meningsløse u-ord, bygget op omkring ordenes egen rytme og rene lyd.“ Det er denne sangens kropslige stemme, der ligger forud for og under den logiske diskurs’ stemme, som poesien, men også rockmusikken i enkelte overskridende lykkelige stunder indfanger, men som vanskeligt lader sig oversætte til andre sprog. Derfor den tætte sammenhæng mellem kroppen, stemmen og sandheden i Thomsens tidlige poetik, kroppen som stemmens fraserings og den hemmelige kodes resonansrum: „ Det jeg ser som et nyt udgangspunkt for væren, det er kroppen. Fordi det er simpelt hen det eneste, der er tilbage. Hver gang du forsøger at sige, jeg mener dit eller dat, så kan du høre, at det bliver enormt falsk, for der er faktisk ikke noget at referere til. Til gengæld så eksisterer man som en krop...“

Roland Barthes har i artiklen „The Grain of the Voice“ forsøgt at indkredse den samme problematik. Hans musikalske udgangspunkt og eksempler er godt nok stort set af en anden karakter, men artiklen lægger op til mere generelle konklusioner, og han er i sin argumentation forbløffende tæt på Thomsens pointer ovenfor i sit forsøg på at indkredse „a progressive movement from the language to the poem, from the poem to the song and from the song to its performance“. Barthes forsøger i dette spændingsfelt at indkredse „the grain of the voice“. The grain er netop stemmens krop, når den synger, sangens anden stemme. For at indfange dette „space of plea-

sure, of thrill“, for at indfange stemmens hemmelige kode inddrager han Julia Kristevas distinktion mellem geno-text og fæno-text, hvor geno-texten er den strukturerende instans, der arbejder under fæno-texten, der står i den traditionelle kommunikations tjeneste. Geno-texten afsætter en række umiddelbart ikke meningsbærende udtryksspor i fæno-texten, spor som så efter en nøjere granskning danner en slags hemmeligt mønster indlejret i den kommunikative tekst. The grain of the voice er en slags „materiality of the body speaking its mother tongue“, og den indskraver et udtryksspil, et marginaliseret og erotiseret lag af umiddelbart skjulte udtrykssystemer, der altid unddrager sig „the tyranny of meaning“.

„The grain of the voice is not – or is not merely – its timbre; the *significance* it opens cannot be defined indeed, than by the very friction between the music and something else, which something else is the particular language (and nowise the message). The song must speak ...“

Det er dette „space of pleasure of thrill“ vi nu sammen har jagtet og søgt at indkredse i mere end 25 år. Ved lange natlige møder med grammfonen i centrum, med lange diskussioner og udvekslinger af lydspor og musikalske favoritter, ved lange diskussioner efter de fælles koncerter. Men der er en principiel forskel på vores positioner. Jeg har skrevet om og lyttet til rockmusik i snart mere end 50 år, men kommer alligevel til sagen lidt mere udefra. Thomsen angriber sagen fra en vinkel mere. Han har også stemmen på sin side. Besidder denne særlige form for poetisk musikalsk indlevelse, som sætter ham i stand til også at komme til stoffet indefra så at sige. Her har han sit forspring, fordi han kan memorere dette sære og uhåndterlige „Space of pleasure and thrill“, hvis grundlæggende karakter jo netop er, at det kun vanskeligt, hvis overhovedet, lader sig gribe med et traditionelt konsistent beskriversprog, hvorfor oplevelsen altid skal oversættes og skrives ind i en anden kode. Det kræver en særlig sproglig vitalitet. Det er sikkert forklaringen på, at en meget stor del af vores rockanmeldere enten har en fortid som eller stadig med lange mellemrum også er aktive som digtere.

Den genre har Thomsen jo også afprøvet med Van Morrison. Men i vores fælles afsøgning af denne særlige sound thrill er hans

største fordel, at den går på kroppen af ham. Han kan som sagt memorere dem, har et gigantisk indre arkiv af den her slags sound bites, som han så kan recitere udenad i lange baner. Kan præcis gengive fraseringen og intonationen. Det mest interessante ved forsøgene på kortlægningen af dette sound space er jo, at det netop kun kan kortlægges. Vi har ikke et entydigt sprog, der kan indfange betydningen. Som i andre sammenhæng er det ikke der, hvor vi umiddelbart er enige, det interessante er. Lou Reed, Van Morrison og Patti Smith etc. har jo bare ført os sammen, men snarere der, hvor vi forsøger at åbne nye rum for hinanden, der hvor disse sound thrills går mere eller mindre på tværs af etablerede kulturelt indkodede præferencer. Sådan har vi en fælles faible for Grethe Ingemann, men Thomsen kan også pludselig høre kvaliteten i en bestemt passage hos Lecia og Lucienne i „Rør ved mig“ eller hos „De nattergale“ og har mere generelt sagt et formidabelt øre for kvaliteterne ved bestemte dele af den danske poptradition, som han med stor overtalelseskraft har udvirket, at vi andre også har fået ørene op for. Til gengæld mangler han i den grad øre for de mere skævdrejede anti-sangere. Den sene Dylan er ikke rigtig noget, Johnny Cashs sidste udspil måtte leveres tilbage. I årevis har jeg forgæves forsøgt at overbevise ham om Nick Caves kvaliteter, lavet bånd med salmerne. De må da kunne åbne ham. Men det kører ikke. Manden kan jo ikke synge. Tror i virkeligheden også, at han fx mangler øre for de store fortrængte soulsangerinder. Har prøvet med Mitty Collier. Men vil også checke ham ud med Irma Thomas, Betty Harris og Barbara West.

I skrivende stund gøres der ihærdige forsøg med Lucinda Williams live.

From og fræk

Suzanne Brøgger

Jeg havde egentlig ikke bemærket hans ankomst på lyrikscenen i firserne – var på det tidspunkt optaget af barnepleje – indtil en dag vi begge optrådte i samme antologi *Min skolevej* på forlaget Vindrose i Erik Vagn Jensens regi.

Det er ikke lige vores skolevej, men jeg ser os traske gennem gaderne i det indre København på jagt efter lokaler til Den Store Fest. Jeg er lige valgt ind i Det Danske Akademi, hvor Søren Ulrik allerede har siddet nogle år. Og det, han i den forbindelse forventer af mig er – fest! Jeg tror, han i ånden ser glitrende, knitrende baljkjoler i lyserød taft og kulsorte smokinger med ben så smalle som piberensere. Han ser os alle i foxtrot, han ser os svæve hen over gulvet i engelsk vals og overser med sit fest-gemyt, at de fleste af os – gennemsnitsalderen taget i betragtning – snarere vil ankomme med lup, rollator og bypass.

Den ene sal er for socialistisk, den anden for kristen, men vi trasker troligt videre i håbet om en dag at finde landet med de mange mus. Og dér må jeg sige om Søren Ulrik Thomsen: Han højner festniveauet ganske af sig selv – selv i den automatiske tomatsvarer – med eller uden de høje sale.

I anledning af en prisoverrækkelse på Louisiana i 1994 blev Søren Ulrik opfordret til at tale om stalkermotivet i min bog *Transparence*. I den forbindelse startede vel en årelang samtale om „djævlen“.

„Hvor findes de onde hekse?“ var der en børnebog, der hed, som jeg på det tidspunkt læste for mit barn.

Søren Ulrik havde engang – var det i Madrid eller Barcelona? – set to negere komme gående forbi en gammel mand med en hund, hvorefter den ene pludselig sparkede kraftigt ud efter den gamle mands hund og gik videre. Dette spark kunne vi tale længe om. Hvor kom det fra?

Min egen djævloplevelse: Jeg stod engang på hjørnet af rue Mouffetard i Paris og sang til harmonikamusik i selskab med andre af gadens dansende musikanter, da en ung kvinde eller stor pige nærmede sig mig for at synge med. Jeg rakte sangen over mod hende, så hun bedre kunne se ordene, og et øjeblik foregav hun også at synge. Men på mindre end et sekund sender hun en stor mørkebrun spytklat ned på sangen, tramper på min paraply og er væk.

Var det djævlens lillesøster eller kusine?

Vores fælles ven Jens Smærup Sørensen har engang skrevet brev til djævlens. Så når man ligefrem korresponderer, må man gå ud fra, at der er nogen i den anden ende. Derfor spurgte jeg ham også engang, om han nogen sinde havde mødt djævlens, hvilket han svarede nogenlunde bekræftende på.

– Nå, hvordan var han så? (Man går automatisk ud fra, at djævlens er hankøn).

Jens forklarede, at engang han var dreng og sad og lavede lektioner, mærkede han pludselig et koldt mørke brede sig fra under bordet. Ikke et øjeblik var han i tvivl om, at det var djævlens.

Søren Ulrik tør ikke læse Ian McEwans stalkerroman „Enduring Love“. Men i den udstrækning erfaringen om det onde findes, opstår også en fornemmelse af og en tro på, at der samtidig må eksistere et grundlag af en anden art, der kan bære os igennem. For ellers kan vi ikke klare os. Den følelsesmæssige investering i et sådant grundlag kommer sandsynligvis fra en gennemlevet erfaring af, at de psykiske strukturer, der normalt holder os oppe, rent faktisk kan gå i stykker. Da må der andre kræfter til, end dem vi selv umiddelbart er udstyret med, til at føre os igennem.

Det var Søren Ulrik Thomsen, jeg havde i tankerne, da min mor døde. Jeg havde hørt, han skulle flytte fra Bakkehuset og var i færd

med at lede efter nyt logi. Måske han ville have min mors lille lejlighed på Frederiksberg?

Jeg tror, han kom på motorcykel, og vi sad eller stod i den tomme lejlighed. Måske jeg sad på en stol og Søren Ulrik i vindueskarmen i sort læderjakke med udsigt over horisonten med Valby Bakke.

Min mors lejlighedskompleks med fælleskantine og gennemsnitsalder på mellem firs og skindød var nu ikke lige det, han havde tænkt sig. Han ville bo i et af de få – endnu levende, ikke-tivoliserede områder af centrum – med karetmager, spækhøker og urtekræmmer. Han ville ikke leve i et museum, men i en metropol, hvor uartigheder og artigheder bor side om side – med en svag duft af pis i baggården – en af hans fixe idéer.

Da han høfligt afslog lejligheden, spurgte jeg, om han i stedet ville have et par bøger. Det sidste møbel tilbage i den tomme lejlighed var netop en bogreol. Jeg pegede på nydelige poesisamlinger i karmoisinrødt skindbind med guldsnit – han var vel lyriker. Men Søren Ulrik valgte en levnedsbeskrivelse af de tyske terrorister fra Rote Armé Fraktion. Plus en gammel engelsk roman af Evelyn Waugh, engelsk satiriker og katolsk konvertit – muligvis „Scoop“ – som jeg helhjetet anbefalede, hvis man vil grine og græde på samme tid. Med de to bøger under armen kørte han af sted på sin motorcykel.

Søren Ulrik hører til en sjælden race inden for lyrikken: Han er intellektuel, han tænker. Vi er langt fra altid enige. Men han har det velgørende træk, at han kan diskutere uden absolut at skulle nedgøre andre. Til gengæld kan han blive afsindig hidsig, hvis diskussionen udarter i personlige nedrigheder.

Søren Ulrik er from og fræk, i den nutidige, utidige betydning. Han har et dialektisk forhold til det hellige og det obskøne. Hans kongstanke – jeg siger ikke tvangstanke – er imidlertid, at der skal være et *cordon sanitaire* mellem religion og politik. Han er ikke den eneste, der er ked af at se verden bløde igennem, at det er så som så med hygiejnen.

Søren Ulrik er i besiddelse af flere nådegaver. Hvis han skal

vælge mellem to katte og en kvinde, vælger han kærligheden. Nu ville ingen, med sine sansers fulde brug, være i tvivl, når det gælder den underskønne Nanette. Men der findes jo mange hysteriske katteelskere, ligesom der findes hysteriske katte. Colette kender hele bundtet til bunds. Der er mange eksempler i litteraturen på en vaklen mellem dyr og menneske: „Enten er det hunden, eller også er det mig!“ sagde hunden.

Dertil kommer fortrolighedens nådegave. Hans tro er stærk, når det gælder evnen til at rumme det værste og sværeste. Han har måske mere mod til fortrolig samtale end mange af de mere gammeldags frisindede. Ja, han er så åben, at han ikke kan se en etikette på en flaske uden at tage den ordret ind i sin hjernekasse. Flasken lader han stå. Jeg mener, vi taler ikke om en døddrukken poet, men om en cerebral virksomhed, der kan hele verden udenad. Lange citater klæber sig fast fra de klassikere, han med konservatismens ild tyrer sig igennem. Søren Ulrik Thomsen er humorist, hvad enten han er på kirketur gennem USA eller på research i Haiti.

Og her er vi så ved puddelens kerne: Voodoo. Jeg er bange for, at han tror, jeg er en heks. For da han gik med de to bøger fra min mors dødsbo under armen, efteråret 1993, vidste han ikke, at der i Waugh-romanen lå et brev fra mig med adressen på hans fremtidige bolig. Han vidste endnu ikke, at han ville flytte til Bartholinsgade, hvor jeg selv engang havde boet – over for psykiatrisk og afdelingen for hud&kønssygdomme, de nødvendige servicere under én og samme hat.

Da han en aften, nogle år senere, gik i gang med Waugh-romanen og fandt brevet med sin adresse, tillagde han mig øjeblikkeligt – vist venligt ment – hekse-evner.

Jeg kunne dog ikke spå, at byen New Orleans, der havde ligget på sin plads, så længe jeg havde levet, ville gå under. Nok er sumpen som bekendt usikkert terrain, men at denne by ville drukne efter at jeg havde stået på Basin Street i regnvej, var ikke til at forudse.

Det har jeg skrevet en sang om. Den bygger på det princip, vi inden for voodoo-branchen kalder *gris gris*. Det er hverken sort eller

hvid magi, det er både kirken og bordellet, den grågrumsede mid-delvej, og et livsprincip, der angiver, at forbandelsen undertiden kan være en velsignelse i forklædning.

SUT fylder år. Men han er ikke gammel nok (endnu) til at begynde at ryge (igen). Så til trøst skal han have en sukkerknald.

Voodoo Sugar

I was standing near St. Louis
right on Basin Street,
there was this dead voodoo queen
that I was dying to meet,
I was getting kind' a nervous
as she rose from her grave
with a sugar-coated cookie,
– what're you trying to say? –
She was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

Her name was Voodoo Maggie
she was a hundred years old,
she could skin a black cat live
with her teeth and her soul,
she'd dance naked with a fish,
cold blood was her favorite dish,
the sugar coated cookie
my one and only fix –
She was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

She even had some schooling,
this creole voodoo queen,
she had a crocodile as classmate,
the cutest couple ever seen,
her teacher was a chicken

that she used to eat alive,
compared to this my cookie
seemed so helplessly benign –
She was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

She had worked through all the brothels
known as Madame Lou Lavand,
she'd embraced the toughest love-life,
like treachery and strife,
she had lit up all the fires
in this whole goddamn land,
she had poisoned all her lovers
and never kissed a man,
she was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

It was raining so hard
that day on Basin Street,
there was not a living soul,
not a cat I could meet,
so I told my voodoo mama,
staring right into her face:
No matter if you're dead, mom,
you're giving me grace !
She was sweet and evil looking –
gris gris but cooking.

My Maggie voodoo mama,
as she stood up from her tomb,
she said: What's the matter, baby,
you're so full of misery and gloom?
I said: My lover just quit me,
I'm down in the dumps,
but mama said: You're living!
'cause you're eating sugar lumps!

She was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

Now, whenever I think back
on those times on Basin Street,
when I ate that blessed cookie,
its taste was so sweet,
it was made of man-made sorrow
misery and regret,
it contained the whole world's wisdom
in the heart-aches I've met –
She was sweet but evil looking –
gris gris was cooking.

En tredje historie

Jørgen I. Jensen

1

Som det fremgår med alarmerende tydelighed af dagens situation er diskussionen om religion kommet til at handle om religiøs praksis. En kristen fra Libanon, godt kendt med Islam og fortaler for at man ikke generer muslimer, udtalte i tv med et selvvironisk smil, at mens muslimer har deres religion med sig hver dag og flere gange om dagen, kunne han som kristen nøjes med at gå i kirke en gang om ugen. Om søndagen. Og det var så det.

Man kan også sige det på den måde, at den kristne teologi bliver udfordret på det, man må kalde det tredje, den tredje trosartikel og i det hele taget det, som kommer efter de kendte ordpar: Lov og evangelium, Det gamle og Det nye Testamente.

Ved inkarnationen er alt fuldbragt og opfyldt, den nye, i åndelig forstand, totale frihed er indtrådt. Alligevel spørger mennesker: Hvad så? Hvad skal vi gøre? Hvad er det tredje efter skabelsen og genløsningen? Hvordan praktiseres den totale åndelige frihed? Hvordan praktiseres det, der er uhåndterligt, det, som netop ikke længere kan praktiseres som et projekt for den enkelte?

Den evangeliske orientering svarer her lige et sekund til, hvad man kan opleve i kunsten: ikke blot at der findes noget, som ligger hinsides moral, etik, præstationer, værdier og selvrealisering; men at alt det aldrig kan være livet selv, det yderste i et menneskes liv.

De mere eller mindre traditionelle teologiske svar lyder ellers, at tiden efter Det gamle Testamente og Det nye Testamente er Helligåndens tid, kirkens tid. Man kunne også sige: tiden for den fortsatte inkarnation, den fra nu af altid nærværende mulighed for at himlen i åndelig forstand kan indtræffe på jorden.

Men det kan også siges sådan, at de bibelske tekster ikke kun handler om fortid og nutid, men om fremtiden, ja, at nutiden i dette høje lys er konstitueret af fremtiden. Det yderste, apokalypsen, genkomsten, kommer mennesker i møde fra fremtiden. Som fyldt tid, som et tredje øjeblik efter loven og evangeliet, et tredje øjeblik, der peger på en tredje historie, foruden den store verdenshistorie og den lille, personlige historie. Det er den historie, mennesker aldrig kan identificere sig med, som aldrig kan blive et *brand*, den, som den enkelte aldrig kan forudse eller fremskrive som projekt; den er også helt anderledes end den enkelte persons angst og håb, den kan forme noget uforudsigeligt, som kan ske. Ikke som man almindeligvis tænker sig: som katastrofer og voldsomme brud, men som det modsatte: en åben fremtid.

2

I de første århundreders kristendom i oldkirken, kunne man sige det samme på en anden måde. Flere af de store teologer dengang fremhævede, at kristendommen var i stand til at ændre menneskers *vaner*.

Ligesom, set fra den anden side, den første store og kvalificerende kritiker af kristendommen, Kelsos, i slutningen af Det andet Århundrede, mente, at kristendommen som åndelig strømning var dømt til at mislykkes af netop den grund. Kristendommen gik ud på, at mennesker skulle kunne ændre sig. Men det var en umulighed, mente Kelsos, hvert eneste menneske var nu engang bundet til dets egen natur.

I en nutidig kontekst handler dette motiv ikke om at holde op med at drikke og ryge eller noget tilsvarende. Det er trods alt menneskers egen – altid beundringsværdige – præstation. De oldkirkelige teologer taler derimod om at give efter for det, der kan gribe ind i menneskers liv, og som de ikke selv kan præstere. Det drejer sig næppe heller om, hvad man har kaldt omvendelse, selvom man kunne bruge det ord mange gange i kirkens historie. I dag er man mere indstillet på at opfatte omvendelse som en psykologisk ændring. Motivet: at ændre vaner, at skifte spor, må snarere i dag oversættes til noget, som har med tidens dimension at gøre. Vanerne

forudsætter en bestemt forudsigelig tidsbevægelse, en lineær inert. Mens kristendommen har fragtet den tankegang med sig, at det er muligt at opfatte tiden i flere spor, at opfatte, at tiden bliver brudt, at den udvider sig, at der findes noget, som hedder „tidens fylde“.

Det begynder med at de destruktive vaner erstattes af den sande form for gentagelse, at afgudsdyrkelse og tvangsritualer erstattes – dengang som nu – af gudstjenesten. Her indtræffer en tidsbevægelse, en stilisering af tiden, en form i tiden, som er anderledes end de psykologiske fremskrivninger, en åndelig dimension sagt med traditionelle ord. Det kan lyde sådan hos Søren Ulrik Thomsen i essayet „Pro ecclesia“, i Stjernfeldts og Thomsens „Kritik af den negative opbyggelighed“.

Når jeg sidder på kirkebænken føler jeg en slags *personlig afvikling* (for nu at bruge et udtryk fra *Hjemfalden*) fordi jeg ikke sidder her i min egenskab af psykologisk individ, men slet og ret som et menneske, der lever på nøjagtig samme vilkår som enhver anden, om end vore liv og skæbner er forskellige.

Gudstjenesten medfører en mulighed for at kunne skelne, skabe en frigørelse fra det psykiske, ind i et niveau over eller under de sjælelige dispositioner, den fremkalder en skelnen mellem sjæl og ånd. En tilsvarende sontring genfindes i f.eks. eksistensteologiske prædikener. Her er den imidlertid forudsat, hos Søren Ulrik Thomsen derimod formuleres afrealiseringen som en personlig erfaring. Det er dette personlige udgangspunkt, karakteristisk for perioden efter eksistensteologien, som formentlig kræver en større afbalancering, hos Søren Ulrik Thomsen en liturgisk eller „højkirkelig“ objektivitet.

Transponerer man tankegangen ind i en tidsbevægelse, bliver der tale om noget, der ikke ligger i forlængelse af individets egne fremskrivninger, begær og ønsker. Noget, der krydser et menneskes vej, så det bliver frigjort fra egne prognoser og bekymringer. Igen oversat til tidskategorier drejer det sig om at kunne sondre mellem tiden, der går, og tiden, der kommer.

Det sidste er konstituerende for kristendommen. I lignelsen om

den fortabte søn sidder faderen ikke i ophøjet ro og venter på, at sønnen skal komme tilbage og bryde sammen foran ham; han løber derimod sønnen i møde. Og kommer til at fremskynde det tidspunkt, hvor de skulle forenes igen. Alle sønnens programmerede syndsbekendelser går i vasken. Man kunne også sige, at faderen forvandler selve tidens gang, gør den anderledes; set fra sønnens side kommer han fra fremtiden, fordi han kan ændre den.

Hermed er man kommet til en indstilling til tidens gang, som bevæger sig ud over gudstjenesten. Og hvor de teologiske tankebaner bevæger sig videre til digte og poetik hos festdagens genstand. Uden at det hele af den grund bliver blandet sammen. Digtning og poetik er ikke teologi, men netop fordi de aktiviteter er adskilte, kan de krydse hinanden i særlige øjeblikke.

3

Søren Ulrik Thomsens samling „Hjemfalden“ nærmer sig bestandig forskellige tidsdimensioner. Virkningen optræder overalt i hans digte, men nu henviser han selv til „Hjemfalden“, og det er da også som om selve tiden i netop den samling udvider sig i mange af digtene og navnlig i deres slutkadencer. Det kan ske indad, så at sige i jegets alene-eksistens. I de allerede nu klassiske linjer

En gang om dagen er ensomheden så stor,
at man ikke kan stille noget op med den.

Og én gang er lykken.

Indimellem må man så se at få ordnet sine ting.

Begreberne ensomhed og lykke er her ikke længere store overskrifter, som befinder sig over subjektet, de bliver fraktaliserede, bliver til brøker, uden at deres intensitet svækkes, den styrkes snarere. Det skyldes, at de bliver anbragt i tiden, i et på én gang både forstørret og formindsket tidsperspektiv.

Til den indadrettede tidsudvidelse svarer en udadrettet, den, der indfinder sig ved påkaldelse af et du. Som i digtet om en hverdagsaften:

.....

Vingeslag over Nørrebro.

For nærværende står alt på *stand by* allerede
hver eneste lyd er en lytten til det,
der nødvendigvis først kan komme tilstede
ved et tilfælde, som i aften er dig.

Det, der normalt er en aktivitet, bliver til noget passivt modtagende;
det kan finde sted, fordi modtagelsen bliver lagt ind i tiden, men en
helt anden tid end både subjektets og klokketiden.

Set fra subjektets side bliver der, i et af de andre digte tale om
en sitren, noget der krydser hinanden eller bliver delt op – igen af
tiden:

.....

Vejene mødes præcis hvor de deles
i sjælens pulserende kryds.

4

Hvad der kan erfares som en uro hos subjektet, fordi flere tider
krydser hinanden, bliver i prosa, i Søren Ulrik Thomsens poetik,
formuleret som et spil mellem digtet selv og den, der skriver digtet.
Her kommer så de allermest udfordrende eller de yderste formule-
ringer af tidens flerdimensionalitet; selvom det er noget andet, der
tales om.

Det lyder sådan i „En dans på gloser“ i en af de passager, der
handler om digtets tilblivelse

*... skønt uskrevet eksisterer teksten på forhånd og venter blot på at
blive skrevet.*

Taget for sig kunne det lyde til, at digtet befandt sig i en høj el-
ler platonsk ideernes verden eller himmel. Men sådan er det ikke i
de nærmere udredninger, de er horisontale og knytter sig til tidens
gang. Og må i øvrigt være helt enestående. Det handler om udkast
til digtene og fortsætter:

... udkast kan ses som løsrevne citater af et allerede færdigt, skønt fremtidigt værk, som åbenbarer sig bagud via løsrevne dele.

Eller Søren Ulrik Thomsen kan tale om at man får

... feedback fra det anticiperede værk

Sagt på en anden eller tredje måde: Digtet nærmer sig digteren fra fremtiden, åbenbarer sig mere og mere, indtil det er fuldt færdigt. Først da slipper det digteren og bevæger sig ind i almindelig kronologisk tid fremad; den fremtid, der var tale om undervejs, er næppe den samme som den, hvor digtet bliver færdigt; den er ikke et tableau eller en vision og kan i hvert fald efter formuleringerne at dømme ikke fremskrives psykologisk.

Der findes med andre ord i hvert fald to tidsdimensioner, den almindelige psykologiske tidsfornemmelse fremad, lineær og kronologisk, og den anden, som man ikke kan have hos sig selv, den er „åndelig“, melder sig punktvis undervejs i den modsatte retning af subjektet. Sådan tager det sig i hvert fald ud, hvis man kan tillade sig at gå fra en skildring af digterisk praksis til en mere almen erfaring af tidens løb. Den modgående tid er netop karakteriseret ved, at den har form, men en form, som ikke giver sig helt til kende, før det øjeblik, hvor den er fuldbyrdet og går ind i den almindelige både subjektive og objektive tid. Og derfor må opfattes inden for de kendte historier.

Som det er fremgået, kunne ordene lige så godt handle om forholdet mellem Det gamle og Det nye Testamente, læst traditionelt. Profetierne modtager information fra fremtiden, indtil det øjeblik Jesus hænger på korset og siger: Det er fuldbragt. Men aldrig så snart er det sagt, før noget nyt går i gang: opstandelsen og vejen frem til apokalypse og genkomst; det vil sige at en ny fase sætter ind igen med informationer fra fremtiden. Eller man kan sige at kristendommens informationer fra fortiden: ritualer, prædiken og bibellæsning, må vejen om ad noget i fremtiden, som støder dem bagud i tid; ellers kunne de ikke blive fremtidsspor, de ville blot være idealer eller almindelige historiske beretninger.

Man kan altså gå tilbage til „En dans på gloser“ og spørge efter, hvorfra den modsatrettede energi kommer, som puffer digtet fra fremtiden bagud til nutiden. Medmindre man, igen, fastholder en idealistisk model, platonske ideer, som digteren skal stræbe imod. Men der synes som sagt ikke at være tale om noget som helst i den retning. Det indlysende æstetiske svar vil være, at kraften til at sætte sig igennem fra fremtiden kommer fra digtet selv. Men det ville heller ikke stemme teologisk, hvis ikke noget menneskeligt overalt svarede til noget guddommeligt.

Både i digtene, poetikken og Søren Ulrik Thomsens essay om kirken befinder man sig i en tredje historie, i noget uafhængigt af subjektets fremskrivninger, der hvor brud og udvidelser af tiden ikke kun behøver at være negative erfaringer.

Måske kan man tale om en bagudrettet kausalitet, som er helt forskellig fra den fremadrettede og aldrig kan erkendes fuldt ud, men dog har form. I hvert fald kan man sige, at i kristendommens kontekst vil en forsynstanke, der gør Gud til årsag blandt så mange andre årsager, ikke have mange chancer ud over subjektet. Det omvendte, den endnu ukendte form, der kommer mennesker i møde, uden at de kan se den i fuld figur, er måske alligevel en lignelse for det forhold, at kristendommen forkynder en åben fremtid – til forskel fra en lineær, forudsigelig fremtid, bestemt af kausalitet, inerti, vaner og subjektets og samfundets projekter.

5

På grund af varmen, den vedvarende usædvanligt høje temperatur i København i eftersommeren det år, kunne man iagttage, at folk blev yderst utilregnelige i trafikken. De kørte galt – også på tidspunkter og på steder, hvor der ikke var nogen videre færdsel. F.eks. var han en eftermiddag kommet cyklende på Sallingvej og havde oplevet, hvordan to livløse kroppe lå midt på asfalten ved siden af to biler, der var stødt sammen.

Der var næsten mennesketomt; han så kun nogle enkelte personer, der stod ved siden af de to forulykkede, de havde øjensynligt fået dem lagt ud på vejbanen. Hele sceneriet var ikke kun uhyggeligt, det var også uvirkeligt. Som om det foregik i en anden verden, et fiktivt rum. Det skyldtes frem for alt den forfærdende og påtrængende stilhed, man hørte ikke den mindste

lyd, ingen trafikanter kom forbi, det var som om sollyset og varmen midt i storbyen havde skabt et tableau med tavse, alvorlige og afmægtige skikkelser, der blot ventede. Det måtte lige være sket, man hørte endnu ikke, at ambulancen var på vej.

Han skyndte sig videre. Først da han var kommet et godt stykke på afstand af ulykkesstedet, begyndte han i det fjerne at kunne opfange lyden af ambulancernes sirener; den bredte sig ud over husene og signalerede, at nu var trods alt en eller anden almindelig, fælles og kendt procedure gået i gang.

Et par dage senere var det galt igen; han skulle i kirke, gik i det fredelige søndagssolskin og lige dér – uventet, så han det igen: en ung pige lå foran en bil ved siden af den næsten totalt deformerede cykel. Han fik straks øje på blodet ved pigens hoved, men så med det samme den anden vej. En lille gruppe mennesker var standset op og så på. Det var åbenbart en ung indvandrer, der havde kørt bilen; han var allerede i et stort og højtlydende skænderi med en betjent, der var kommet forbi i en bil. Men ellers var alt åndeløs stilhed, ambulancen kunne ikke høres endnu.

Han skyndte sig at gå videre, men tanker og billeder kunne ikke slippe situationen. Hvordan når forældrene fik besked? Det ordløse chok – måske havde det været hendes egen skyld, men indvandrerens ville blive anklaget; eller også var det ham – det var ikke til at vide, men også ligegyldigt; det hele var jo definitivt, forkert, meningsløst, uopretteligt, uden mindste formildende omstændighed.

Han begyndte at overveje, om han overhovedet ville kunne koncentrere sig under gudstjenesten. Om han ikke hellere skulle gå en lang tur og prøve at få situationen bearbejdet. Men hans skridt førte ham alligevel hen mod kirken, han havde nu engang besluttet at gå i kirke den søndag.

Under selve gudstjenesten forsvandt tankerne og billederne – ikke som en lindring, men han kom ind i noget andet, et stand by, time out, en vægtløs tilstand – som om gudstjenesten med salmer og ritualer og prædiken passerede ham i en anden retning end hans egne tanker.

Først da han kom ud af kirken, så han igen situationen for sig; han kunne heller ikke lade være med at lade en bemærkning falde til en af de andre, der havde været i kirke, og som han vidste kørte på cykel. Han måtte endelig køre forsigtigt, selv på de mest stille villaveje kørte folk rædselsfuldt.

Han gik den samme vej hjem. Og så allerede på lang afstand, at der stadig stod nogle mennesker og kiggede på den forulykkede bil, åbenbart var man gået i gang med nogle opmålinger ved bilen.

Det var lige i det øjeblik, han begyndte at undre sig over, at pigen stadig lå på vejen, at han hørte signalet med tilbagevirkende kraft, sammenpresningen af den højeste fiktion og den højeste realitet, Pavlos hunde sat i frihed igen, stemmen, der råbte:

– Klar til optagelse.

6

Den tredje historie er muligheden for at det tredje øjeblik kan indtræffe. Det hænger – foruden så meget andet – måske også sammen med, at tallet 3 er enestående. Det befinder sig i talrækken efter 1 og 2, men er samtidig identisk med summen af netop de to foregående ordenstal.

Det vil igen sige, at man kan fortsætte fra 3 ad to veje. Enten den naturlige talrække: 1, 2, 3, 4, 5 – osv. Eller også kan man fortsætte med summen af de foregående to tal, altså 1, 2, 3, 5, 8, 13 – osv. Den sidste række er den berømte Fibonaccirække, som har vakt så megen fascination i tidens løb, fordi den nærmer sig det gyldne snits proportioner.

Tilsyneladende er tallet 3 et kryds, et møde mellem to rækker. Det stemmer blot ikke: Hvis den sidste række skulle opstilles helt korrekt fra begyndelsen, måtte den se sådan ud: 1, 1, 2, 3, 5, 8, 13 ... osv. Gør man ikke det, er det umuligt at se, hvordan man er kommet til 2-tallet. Når man kommer et par tal frem efter 3, melder eftertanken sig; det bliver aktuelt lige at vende om for at finde begyndelsen.

Men hvis man overhovedet ikke havde talent for talrækker og var blevet præsenteret for følgende: 1, 1... og var blevet bedt om at fortsætte, var man nok ikke kommet på den sidste række. Havde sikkert i stedet sagt: 1, 1, 2, 2, 3, 3 ..., altså rene forudsigelige fordoblinger og spejlinger. Det var først, da man blev informeret fra fremtiden, et stykke henne i rækken, man blev ført tilbage til fortiden – og nu kunne se, at tallet 3 faktisk var tal nummer 4, at der var et dialektisk forhold mellem de to rækker. Samtidig med at 3

nu engang er det tal i talrækken, der både har sin egen plads og er summen af de to foregående.

Det kombinerer sig igen og igen i nye netværk. Frem og tilbage i tid. F.eks. imellem nogle af kadencerne i Søren Ulrik Thomsens „Hjemfalden“:

(1)

Dit ansigt som ikke kan ses i et spejl,
kun i en andens.

(2)

I morgen er dette en gårdsdag – der vokser.

(3)

For denne gang har jeg nået,
de yderste, næstsidste ord.

Det sidste har du.

til søren

Klaus Høeck

78/2-06

til søren

forai jeg ikke
kan finde på noget an
det at foreta
ge mig her til mor
gen sender jeg denne hil
sen mørk af sangre

de dragon fra mag
nolietræerne for
an bleguamshospi
talet(finæes de
endnu?) + hvad der aigtes be
star resten forgar

klaus Høeck

Kare Søren

et kolen - Ring hvis du er
møjet.

Bedste kolen

Klaus

Det er ikke altid indlysende

– Undervejs mod en film

Jørgen Leth

Det er ikke altid indlysende at der kan laves film om litteratur. Det afgørende er om man netop kan finde et greb. Det er vigtigt at fastslå nogle spilleregler. Jeg er tilhænger af enkelthed. Men enkeltheden skal være mættet. Jeg synes at opgaven er vanskelig – men udfordrende. Jeg har i mit arbejde med film altid været meget optaget af forbindelsen mellem ord og billede.

Det kan aldrig være en let opgave at lave en film, hvor de skrevne ord er emnet. Man kan alt for let komme til at forgrube sig på forklaringer og illustrationer, som vil banalisere teksten og dens ophavsmænd. Det er ikke hensigten at popularisere en digter, som selv er meget bevidst om den aura, han ønsker sig omgivet af. Søren Ulrik Thomsen har ikke brug for nogen udvanding af sit eget værk og image. Men vi, hans læsere, man kunne lidt mere udflydende sige det danske kulturmiljø, har brug for et filmisk portræt af en betydelig digter som ham.

Søren Ulrik Thomsens digte er meget rige på billeder, som kan invitere til at blive fortolket fotografisk. Men der er en meget stor fare ved at filme elementer i digte. Det er, at illustration af et digt er banaliserende.

Det vigtige er at finde en modus, hvor det kan lade sig gøre at aktivere nogle af invitationerne i digtsamlingerne uden at banalisere, uden at forstyrre tekstaflæsningen – for i stedet at åbne synner. Jeg er interesseret i at se hvordan tekst smitter af på billede og omvendt. Og i hvordan et kort musikfragment kan kaste et lys ind

over betydninger. Jeg er fascineret af hvad man kan gøre med forskydning af lyd og billede, med synkopering af filmens sprog.

Når vi nærmer os emnet: en film om en digter og hans værk, så gør man straks op: Hvad har vi?

Vi har digterens person, krop og blod. Vi har hans ord, hans stemme, hans tekst. Vi har hans hånd, hans omgivelser, hans rum. Vi vil arbejde i nogle øjeblikke. Kan vi indfange momenter af det liv, der er baggrund for de digte? Hvilke billeder skal indgå i inventariet? Vi må tilstræbe enkelhed. Det er det vigtigste. Vi kan ikke lave alting. Vi kan f.eks. ikke udtømme værket og skal ikke forsøge på det. Det vil være en uforsigtig illusion at bare tro, man kan være repræsentativ i en film. Give den definitive sandhed. Det er også en kedelig ambition. Man kan i bedste fald lave en inspireret subjektiv historie om emnet. Man kan lade sig inspirere og lade sig løfte.

Vi kan hurtigt indkredse hvad filmen ikke skal være og ikke skal gøre. Filmen skal ikke være litteraturkritik. Den skal ikke bringe andres udsagn om digteren. Den skal ikke være en illustreret tekst. Den skal ikke være kedelig. Den skal ikke være for smagfuld. Den skal ikke være for pligtopfyldende.

Den skal derimod være frisk. Den skal åbne. Den skal invitere til at opleve og lukke sanserne op. Den skal give en rejse ind i et univers.

Vejret er en vigtig ingrediens i Thomsens poetiske univers. Hvordan filme vejret? Det er altid en af de store udfordringer på film. Det er vigtigt at indfange regnen, styrtregnen uden for vinduet, måske „en regnprikket sø“.

Andre ting som forekommer mig virkeligt inspirerende, er de meget konkrete situationer som „den sorte øl jeg fik skænket“, hvor jeg forestiller mig at sende en hilsen til Jean-Luc Godards vidunderlige kaffescene fra Kineserinden (tror jeg). Det man ser er ikke en mand der får skænket øl i glasset, men nær af hånd og øl, gående til ultranær studie af skummets bristende bobler på toppen af øllet. Således voodooiserende kan man håndtere nogle detaljer fra digtene. Der er oplagte ting som „gasblussets skælven“, og „lad mig

se solen skære sig igennem min morgenthes tåge af mælk" (ja, det er jo bare at vente på miraklet), jeg vil også gerne lave et popartbillede som „brændende blad“, „som tomme godsvogne“ får mig til at erindre min egen fascination med en rangerstation i Kinafilmen, og vidunderlige syner som man kan håbe på kan inspirere til billedfund, som f.eks. „himlens og jordens mørke kun skilt af en blændende flænge“, og „jeg så mørket og lyset på flugt fra hinanden“, – himlen er et stort emne her, umådeligt udfordrende som altid – og hvorfor ikke forsøge at lave det ultimative kærlighedsbillede (måske) i „to elskende lys lignes ud i klinisk ekstase“? Jeg har altid haft lyst til at lave netop dette billede.

Jo mere jeg ser på disse tilbud, jo mere forekommer det mig at der kan praktiseres en spændende leg med en slags „stempling“ af billederne, med løsrevne sætninger fra digtene trykt på billedet, og smidt ind som serier. Sådan at det asynkrone indimellem modstilles med virkeligt synkrone sublime øjeblikke.

„Regnprikket sø“ har jeg før nævnt, det drejer sig jo bare om ventetid, ventetid, men jeg kender en fotograf som vil elske det.

„Et af de rustrøde nattog“, og „udenfor styrter det ned“ er givne, „ligeledes „vinduet åbner ind til mit rum“, det vil vi jo få syn for ganske centralt, og måske endda „ugenert bader den nøgne kvinde i baghusets vindue“, nå nu kan man også være for krævende.

Med superrealistiske ting som „2 kodimagnyler opløses i vand“ vil det være af stor og overrumplende virkning at „stemple“ (som jeg kalder det) denne proces med selve teksten. Ligeledes „Stockholmsgade i støvregn“ og „badeværelsets 1000 watts lys“, samt „Irmas lydløse døre“. Og et eksempel på tomhedens kraft, et billede af en hotelseng, med teksten „i hotellernes senge hvor man knepper, dør og taber hver sit ansigt“. Fascinationen ved at steds- og tidsangive billeder er der altid. „En gl. spionfilms blålige væske flyder gennem mit fjernsyn“, den er jo meget svær at vende ryggen til. Det er direkte inspirerende at notere sig Thomsens ord „pulserende i 1000 x et ukendt antal grå nuancer“, Nye Digte s. 35.

Jeg har en idé. I begyndelsen af filmen introduceres en selektiv belysning, helt konkret en stærk lampe som lyser i mørket, oplyser

træer, blade, jord, hav, lyden af buskenes susen. En pen som skriver på papir. Et billede af Thomsen i dette lys. Hermed har vi introduceret at alle billeder i denne film er betydningsbærende. Denne lampeidé er god i troperne, men også i Danmark, hvis man kan finde steder hvor mørket hersker. Her kan også begrebet tilfældighed introduceres. Ikke verbalt, men konkret.

I en del af filmen videreføres denne idé med det begrænsede lysfelt i billedet. Nellike, rose, enkelte ting.

Vi må også arbejde med den enkle idé, at en bestemt slags billeder udløser en anden slags. At der er et hemmeligt system. Det gælder også klipningen og placeringen af musikfragmenter. Det kan foregå efter et metrisk mønster. Det vil være et dybt tilfredsstillende greb, som jeg tidligere har anvendt, men som jo er lige så uendeligt mulighedsrigt som selve tilfældighedsprincippet.

Og denne tanke: „Forvandle dette liv til nogle ark beskrevet på papir“. Således byder opgaven sig til med myriader af muligheder. Jeg vil gerne lave den film.

Møde hos Peter Bech Film 28.08.98 kl. 12.

Til stede: Dan Holmberg, Camilla Skousen, Niels Torp, Marianne Christensen (fra kl. 15), Jørgen Leth og Annette Nørregaard.

Dan Holmbergs idé om at dem, der havde lyst, kunne komme med en liste med billedforslag, gav godt udbytte. Han kom selv med en stor liste, som bl.a. rejste idéen om stills. Annette og Jørgen havde også lister med. Det var interessant at flere nævnte samme billeder. Camilla viste title-sekvensen fra „To die for you“ som præsenterede et meget spændende bud på hvordan tekst kan filmes. Hun foreslog også at vi kiggede på title-sekvensen fra „Homicide“. Det førte bl.a. til en snak om muligheden af at lave infrarøde optagelser.

Gennemgangen af billedlisterne, som blev kopieret og fordelt, førte til en god diskussion om filmens form. Spillereglerne blev endnu tydeligere. Vi er enige om følgende ting:

Filmen optages på sort-hvid film.

Dan „klipper“ de enkelte scener „i kameraet“, dvs. slutter og starter en indstilling ved at tone ned i sort eller op i hvidt (Camilla). Måske ikke hele filmen, men dele af den. Det giver med det samme en særlig rytme, et åndedrag.

Niels Torp foreslog at vi tager konsekvensen af den stiliserede approach og simpelthen splitter lyd og billede helt fra hinanden, væk fra det dokumentariske, lydene laves udepslet og stileret og som efterarbejde, baseret på optagelserne som „manuskript“ for lydsiden.

Kun Søren Ulrik Thomsens oplæsning af digte og fortællinger optages med synkron lyd.

Dan Holmberg går ud i byen og laver en del af optagelserne på egen hånd. Han kører rundt i byen med kamera. Han tilbringer to dage i Søren Ulriks lejlighed, helst uden Søren Ulriks tilstedeværelse. (Jeg har nævnt det for Søren Ulrik som er helt indforstået, skal bare aftales).

Dan kører også til Stevns. Han skal ikke bruge fotoassistent, men en person til at hjælpe med at slæbe udstyr enkelte dage.

Stills: En del af filmen, mange elementer af Søren Ulrik Thomsens daglige univers, laves som stills af Dan Holmberg.

Statister: I nogle af de scener som Dan skal lave i byen, indgår personer som går, sidder på bæk etc. Vi besluttede os for at finde nogle bekendte, som kunne figurere i disse uhyre enkle scener. Ingen lyd.

Dan laver en liste over de billeder han har lavet.

Oplæsning optages i tomt rum (studie), med Søren Ulrik Thomsen. Flere takes af hvert digt. Kameraet pendler i det tomme rum.

Digtene skal ikke illustreres med billeder af de ting der optræder i digtene.

Måske kan man bruge et tilstandsbillede udefra, eller tekstbillede, eller også bare sort og det tomme rum, som variation. Sandsynligvis er det rigelig interessant at se digteren selv på den måde vi har isoleret ham i rummet.

Oplæsningerne optages i hans stue. Idé: Kamera starter i nær

af Søren Ulrik, langsom panorering væk fra ham ud i stuen, ind i sort felt (umærkeligt klip), derfra ind i nyt nærbillede af Søren i en anden position.

Samme aften mødte jeg Søren Ulrik Thomsen og fortalte ham at inspirationsniveauet var højt hos filmholdet. Det var han selvfølgelig glad for. Han syntes godt om alt hvad jeg fortalte ham. Ikke mindst den måde vi har tænkt os at filme hans oplæsning og hans historier på. Jeg gav ham ikke kopi af billedlisterne.

Han havde i øvrigt notater med til de historier han har lyst til at fortælle. De er alle sammen meget indholdsrige, levende, nogle morsomme. Han vil fortælle om hvorfor han er blevet digter, om dødens nærvær, om at han taler med Gud og sine katte, om „det patetiske“, om „da jeg var ung“, om sin kærlighed til farven grå, om et A-4 ark, om det usagte og det klart sagte, om det er blevet lettere eller sværere at skrive digte med årene, om (igen) Morbror Børge og sin egen „konservatisme“ og tro på form som tugtelse af kaos, og om hans tro på djævelen. Alt sammen godt stof, og meget generøst, det må jeg sige.

Men der er måske det problem at der er for mange historier – han ridsede 13 op. Jeg ville ikke umiddelbart vælge mellem dem, og forestiller mig at se på det senere. Evt. overveje en måde vi kan få så meget som muligt ud af dem på.

Gent, 1. april 1999

Kære Søren Ulrik.

Jeg ærgrer mig over at vi ikke fik tid til at mødes denne gang. Jeg savner at snakke med dig.

Det er mærkeligt at være så tæt på hinanden og arbejde så godt sammen, og så, ja så er Atlanten imellem, og så varer det pludselig lang tid.

Jeg behøver ikke at gentage at filmen efter min mening er blevet virkelig god. Den har været helt igennem behagelig og inspirerende

at lave. Du var fremragende og gav meget, og mine medarbejdere levede op til dit niveau. Jeg er meget glad for filmen.

De bedste hilsener

Jørgen

Jeg er stolt over filmen om Søren Ulrik Thomsen. Den er et resultat af gemytternes overensstemmelse og en stor gensidig inspiration.

Det var jo ikke givet på forhånd. Jeg var faktisk nervøs før vi gik i gang. Søren Ulrik Thomsen har en bestemt opfattelse af hvordan han vil præsentere sig. Jeg har en bestemt indstilling til hvordan jeg vil lave film.

Der var faldgruber. Jeg synes det er svært at lave film om litteratur, om det skrevne ord. Film kan ikke konkurrere med den suggestive styrke i digtes billedsprog. Man må afholde sig fra at illustrere et digt. Banalisere og udvande billedrigdommen i god poesi. Alt for meget føleri og forstå-sig-på kan være ødelæggende. Der skal en køligere strategi til. Søren Ulrik Thomsen havde selv ønsket at jeg lavede filmen om ham. Men det der fik det hele til at løfte sig, var da han under et ophold i Haiti gav mig frit slag til at „kannibalisere“ hans tekster. Jeg skulle føle mig fri og udelukkende gå efter at lave en film som var kunstnerisk tilfredsstillende for mig.

Jeg skrev i mit oplæg at ambitionen var at filmen skulle blive „lige så vibrerende og skarp som et digt“. Jeg havde intet ønske om at popularisere en digter som selv er meget bevidst om sin egen udstråling. Søren Ulrik Thomsen havde ikke brug for nogen udvanding af sit image eller sit værk. Men vi – man kan lidt udflydende sige det danske kulturmiljø – havde brug for et fyldestgørende filmisk portræt af ham. Jeg sagde ja til opgaven fordi den var udfordrende, og fordi jeg er en beundrer af hans poesi.

Det var udgangspunktet.

Det viste sig at vores kemi passede godt sammen. Det blev et lykkeligt samarbejde. Det var som om opgaven kom til mig på det rigtige tidspunkt. Jeg var klar til den. Søren Ulrik Thomsens digte

og personlighed inspirerede mig og mine medarbejdere til at lave noget meget rent og stærkt. Dan Holmberg har lavet noget af sit smukkeste arbejde nogensinde, og det samme har Camilla Skousen som klipper. Jeg tør sige, at filmen på grund af den inspiration selv blev et digt. Søren Ulrik Thomsen sagde flere gange til mig at han var sikker på at min kølige æstetiske distance over for hans – med hans eget udtryk – „overophedede“ poesi ville give et godt resultat. Det fik han ret i, synes jeg.

Religiøs først ... og kristen så

Fragilitas mundi-poesi og gudstjenesten som *lære*-stykke

Ole Jensen

I

Første gang, jeg traf Søren Ulrik Thomsen, var i en skumplende rutebil langt ude på landet. Det må være en 16-17 år siden. Vi var begge på farten med foredrag og oplæsning og faldt i snak, eller rettere: var straks i intens samtale – for Søren Ulrik havde præcise *teologiske* spørgsmål på rede hånd! Det var tydeligvis gennemfarede uafklaretheder, og de blev fremsat med en imponerende klarhed i tanken. Begge dele skulle vise sig at være så karakteristisk for ham. Og minsandten, om det ikke var om *højkerkelige* emner – han abonnerede på de højkerkeliges lille tidsskrift *Reformatio*!

Jeg var godt nok overrasket. Mit billede af unge poeter i de alternative miljøer var et noget andet. Dog, inden længe dumpede „Hjemfalden“ ind ad brevsprækken, og nogle anede nye sammenhænge begyndte at dæmre.

Det, jeg havde mødt, var den bevidste, omvandrende dementi af, at religionens tid skulle være forbi, som tidsånden dikterede os det at mene omkring 1950, da jeg vågnede til bevidst åndsliv.

Et par år senere var det igen et tilfældigt møde – og igen i en bus, en overfyldt linje 14 på Øster Farimagsgade. Igen et teologisk grundproblem, skarpt formuleret, højt og klart udtalt, ingen religiøs forlegenhed her. Jeg skulle svare mellem Sølvtorvet og Lille Triangel!

Sidenhen mange andre gange og det samme mønster – om gudstjenesten, Djævelen, om troen alene („Vi skal vel da tage imod den, i det mindste!“), om trosbekendelsen, Luthers *pecca fortiter*.

I flere år var det korte replikskifter, når han havde holdt foredrag på mine kurser under „Præsternes Efteruddannelse“. Jeg bad ham jævnligt fortælle for de nyansatte præster om sit forhold til kristendom og kirke. Han gjorde det blændende, ikke mindst i debatten. Og jeg fik den unikke mulighed for at følge den rolige tilvækst i det, der skulle ende som hans bidrag til bogen om „den negative opbyggelighed“ – det er jo *levet* frem over år.

Nutildags hænder det, at vi ses efter en gudstjeneste. Han har sin faste plads i Domkirken. Han tager „kirkegængerembedet“ alvorligt – et moralsk rygstød for præsten i *dennes* – gudstjenesteforvaltende – embede (med den tilhørende „Angst des Tormanns beim Elfmeter“¹). Søren Ulriks kærlighedserklæring til den danske, lutherske gudstjeneste er bevægende – ud over at være begavet og i hans miljø modig.²

Uden hans slags vil der ikke være en kirke til vore efterkommere.³ Kirken bæres videre af lægfolket, ikke af præsterne og teologerne.

Indimellem har han også været min sjælesørger, klog, indsigtfuld, varm.

Det, jeg over denne årrække har bivånet, er hans vandring fra *religiøs først ... til kristen så!*⁴

1. Målmandens angst ved straffespark – romantitel af Peter Handke.

2. „Fornuft og mysterium“ og „Pro Ecclesia“, i: Kritik af den negative opbyggelighed. 7 essays af Frederik Stjernfelt og Søren Ulrik Thomsen, 2005. – Sjældent – eller aldrig – har jeg set mennesker blotte sig så ynkeligt som forfatterne Niels Frank og Thomas Boberg i deres overfald på Søren Ulrik Thomsen i Politiken (10.3.2005) i anledning af hans regnskabsaflæggelse for sin kirkelige tilhørighed i denne bog! Jeg troede ikke, der fandtes et sådant åndeligt armod og en sådan bornerthed og intellektuel insufficiens hos mennesker, der ellers har navn af noget.

3. Andre frygtløse bekendere i en kold tid har været Ebbe Kløvedal Reich, Nils Gunder Hansen, Else Marie Bukdahl, Ejvind Larsen, Erik A. Nielsen.

4. 7 essays, s. 191.

II

Lad mig sætte an et andet sted.

At jeg selv overhovedet kom i gymnasiet, var en tilfældighed, tror jeg. Jeg kiksede en forlæns salto, det sagde „smæk“ i ryggen ved mødet med rullemadrassen. Så må jeg hellere blive boglig, tænkte jeg. Ellers var jeg nok blevet tømrer. Sådan var det dengang i arbejderforstaden Viby. I hvert fald, når man mest var til det udendørs, skæg og ballade – og enkeltmandsgymnastik i AGF. Vi trænede på livet løs nede i drengenes gymnastiksal på N.J. Fjordsgades Skole.

Indtil det så altså var slut med det. Det var omkring 1950. Så opdagede jeg *poesien* – Jæger og Bjørnvig, især, men „Heretica“ i det hele taget. Og kom på Aarhus Katedralskole, klassisk-sproglig linje. Der åbnede sig en fantastisk verden af dannelse at strække sig op mod af al magt.

Teologien lå også nok allerede som en mulighed. I hvert fald tog jeg og to nære venner – også fra Viby – med på Den Kristelige Gymnasiastbevægelses lejre på Møgelø i efterårsferierne trods mine Grundtvig-tidehvervske forældres forsigtigt antydede skepsis ved et foretagende, som nok var en slags KFUM.¹ Men Katedralskolen var totalt religionsfornægtende og -fortiende, og vi tre levede i disse år i én lang intens drøftelse af religion, hvad det så kom sig af. Så hvor skulle vi ellers gå hen med denne lidenskab – ud over til P.G. Lindhardt's gudstjenester i Klosterkirken, som rigtig nok var uforglemmeligt indtryksfulde? Og skade tog vi heller ikke – faktisk mødte vi på disse lejre et lødigt korrektiv til gymnasiets fisefornemme „politiske“ korrekthed. Religion var nærmest uartigt dengang i begyndelsen af 50'erne – og vedblev jo at være det de næste to-tre årtier.

Skolen havde noget andet – „Heimdall“, drengenes litterære forening.² Hver sæson skulle hvert medlem under mærke indlevere et bestemt minimumsantal tekster – poesi, prosa, humor eller politisk

1. Her mødte jeg bl.a. Poul Borum fra Horsens.

2. Møderne fredag aften foregik nøjagtig, som Thorkild Bjørnvig har skildret det i sine erindringer fra sin tid på skolen små 20 år tidligere, se Hjørnestuen og månehavet. Erindringer 1934-38, 1984, s. 52ff.

kommentar, som læstes op på møderne af de fire „protokolførere“, efterfulgt af en – som regel skånselsløs – kritik. Vidunderligt. Jeg boltrede mig i „organet“ for poesi, „Gjallarhornet“.

Efter eksamen i 1955 stod valget af studium da også mellem litteratur og teologi. At det blev det sidste, skyldes dels, at det første var brødløst – dels den følgende vinter på Askov Højskole, i følgeskab med den ene af Viby-vennerne, som jeg oven i købet delte værelse med.

På Askov var de der begge dele – litteraturen og religionen. Man behøvede ikke at skamme sig over noget. Der var fordybelse, intensitet – og en brusende fryd ved begge dele. „Orm og tyr“ udkom den vinter – og Bjørnvigs „Anubis“. Begge blev gennemtygget og gennemdrøftet, i og uden for timerne. Og for første gang traf jeg storartede, helstøbte personer, i hvem både kunst og kristendom som en selvfølgelighed indgik i livstydningen. Det var jo først og fremmest Knud Hansen, selvsagt, „Store Knud“, men ikke kun. Det var hele „ånden“ på datidens Askov – en kontrafaktisk lakune i det irreligiøse kulturklima.

III

Hen ved juletid i 1956 kom så også Løgstrups „Den etiske Fordring“. Da var jeg begyndt på studiet. Men dér kunne jeg læse om den „livsforståelse“, der gør, at den etiske fordring er „ensidig“, og som består i, *„at livet med alt hvad det indebærer er skænket den enkelte“*.¹ Det ramte mig som et kølleslag. Det var jo det, jeg gik rundt og følte uden at have så mange ord for det. Det var det, jeg fandt i det poetiske: det vibrerende værensmirakel, livet som sanset gave. Og Løgstrups ord føjede sig til Knud Hansens om, at livet er „et umotiveret gode“, „agtelse“ værd.

For mig var den poetiske livsfølelse religiøs. Den svarede temmelig nøje til det, Søren Ulrik Thomsen nu kalder „den spontane basisreligiositet, de fleste af os erfarer som undren over skaberværket, taknemmelighed for livet og ærefrygt for Guds majestæt“, og

1. K.E. Løgstrup: Den etiske fordring, 1956, s. 134.

som er det „religiøs først“, der for hans vedkommende først efter års kirkegang fulgtes af et „kristen så“ med et udfoldet kristologisk læreindhold i religiøsitet. Han finder denne „grundreligiøsitet“ i de allermest elskede salmer, Ingemanns og Jakob Knudsens „Se, nu stiger solen ...“, og skammer de præster ud, „som har sat teologien på så drastisk en kristocentrisk afmagringskur, at de kan finde på at rynke på næsen af denne prægtige gave til kirken“.¹

Det var også *mit* „religiøs først ...“! Men på en bagvendt måde.

Det „kristen så“, Løgstrup og Knud Hansen leverede på den tid, var ikke så tydeligt som deres skabelsesreligiøsitet. Den forkyndelse, jeg umiddelbart var mest tiltalt af, var P.G. Lindhardts, men det var akkurat en udgave af den anorektiske kristocentrisme, som ikke anerkender noget „tilknytningspunkt“ for evangeliet og derfor heller ikke noget „religiøs først“. Evangeliet er ikke religion, men en dom over al religion som selvsikringens højdepunkt, også udtrykt i det kierkegaardske „spring“ og paradokset. Denne teologi fascinerede med sin antipietistiske kompromisløshed og sin nøgterne sækularisme. Den gjorde det muligt at ånde som det moderne menneske, man var, og *samtidig* forholde sig til kristendommen. Den var et værn om det nødvendige i moderniteten, følte jeg uvilkårligt – dengang.

Jeg befandt mig i en spænding mellem den poetisk-religiøse livsfølelse og den anti-religiøse evangelieforståelse. Jeg var begge steder.

Denne spænding lå sidenhen under mine disputatsstudier som et afgørende incitament. Men da jeg dukkede op på den anden side i 1973,¹ havde jeg taget parti for Løgstrup og det desto mere, efterhånden som hans „kristen så“ havde udviklet sig afgørende om-

1. 7 essays, s. 191. – Om min uvilkårlige kobling af poesi og religiøsitet er et brud på den „cordon sanitaire“, som præger den „thomsenske“ postmodernisme, ved jeg ikke rigtigt, id. 114, 196. Det var – og er – bare sådan.

2. Da var disputatsen skrevet færdig. – Ole Jensen: *Theologie zwischen Illusion und Restriktion. Analyse und Kritik der existenz-kritizistischen Theologie bei dem jungen Wilhelm Herrmann und bei Rudolf Bultmann*, München 1975. Dansk udgave, Rønne (Bornholms Tidendes Forlag), 1977.

kring og efter ca. 1970.¹ Det var fint nok med Lindhardt – og Rudolf Bultmann, de havde deres vigtige funktion. De rensede luften. Men det kunne ikke blive ved det. Deres Kierkegaard-inspirerede eksistensteologi var teologi på den ideologiske modernitets ateistiske og nihilistiske betingelser. Dens troværdighed svandt i takt med, at denne modernitetstænkning førte sig selv ad absurdum. I sin bekæmpelse af al „tro“ var modernitetstænkningen selv en „tro“. Hvad skulle den ellers være? I sin påståede uhildede nøgternhed var den dybt ideologisk hildet. Der gaves ikke længere tvingende filosofiske grunde til ateisme (Gianni Vattimo)!

I mellemtiden havde Løgstrup gennemført *sit* opgør med eksistensteologien, både direkte teologisk² – og indirekte ved *filosofisk* at tilbagevise nihilismen og ateismen. Fænomenologisk pegede han således på bærende opretholdelsesfænomener, religionsfilosofisk demonstrerede han gudstankens plausibilitet. Det havde jeg selv været med til i min disputats, så det faldt mig ikke svært at slå følge med Søren Ulrik Thomsen, da han stod frem med sin suveræne distancering fra den samme – med ét slag udlevede – modernitetsfase, selvom der er forskel på hans og Løgstrups post- eller sen-modernitet. Forskellen er generationsbestemt og ligger mest i, hvor de sætter ind, den ene filosofisk, den anden kultisk. Den afspejler sig i, at mit „religiøs først“ er poetisk-religiøst, Søren Ulriks kultisk-religiøst.

IV

Min Viby-vens og mine veje tog hver sin retning ved slutningen af vor fælles ungdom efter Askov. Der var ikke tale om noget brud. Men familier, arbejde, hver sin verden skilte os ad. Han blev arkitekt. Vi strejfede højst hinanden en gang hvert tiende år.

1. Med det filosofiske nybrud om „det singulære universale“ og om „sansningen“ og det dogmatiske nybrud i hans kristologi og eskatologi. Se hans firebindsmetafysik, især: Skabelse og tilintetgørelse. Religionsfilosofiske betragtninger. Metafysik IV, 1978, og den posthumt udgivne: Ophav og omgivelser. Betragtninger over historie og natur. Metafysik III, 1984.

2. Først og fremmest i: Opgør med Kierkegaard, 1967.

Også religiøst endte han med tiden et andet sted end jeg. Det skulle vise sig, da en tilfældighed bragte os sammen igen for et år siden. Jeg fik nys om, at han skulle giftes, og sendte ham en mail, hvor jeg ønskede ham held og lykke med forehavendet. Så blev min kone og jeg inviteret med.

Brylluppet stod på en gård i Østjylland. Det var en saltindrende junidag, og selve vielsen foregik under åben himmel i haven. En strålende brud, et stateligt og lykkeligt par, en nydelig borgmester med nydelige borgmesterord, et par sommersange, drinks, glade moderne danskere af den højere middelklasse – ingen ritualitet, ingen metafysisk dybde, ingen formstrenghed, ingen historie, ingen transcendens! – Sådan er den slags jo – kan ikke være andet.

Hvad gik der af min ven, hvor var ynglingens religiøse liden-skab, den voksne mands æstetiske kræsenhed, hans folkelige rød-der i højskole og grundtvigianisme?

Intet kan måle sig med kirken, med rummet, med ritualet, mu-sikken, salmerne, teksterne, metafysikken, åbningen opad, til en anden himmel end den immanente over haven, til Guds nærvær.

Jeg sagde det til ham, en lille smule drillende:

– Det kunne jeg have gjort bedre! Det kunne *vi* – *i kirken* – have gjort bedre!

– Vel så, det kunne godt være, var hans svar. Men han havde ak-kurat et par år tidligere meldt sig ud af Folkekirken. Han var ateist, sagde han.

V

Det havde været en lang proces, der først var afsluttet for nylig. Hans iver efter at drøfte religion fejlede imidlertid ikke noget. For-underligt: Vi var straks tilbage i den samtale, der var blevet afbrudt 50 år tidligere!

Et religionssymposium blev foranstaltet. Jeg havde netop bidra-get til en bog om Grosbølls teologi (eller mangel på samme), som min ven og de øvrige deltagere havde læst, hvor jeg argumenterer for, at der ikke er noget specielt ufornuftigt i at operere med tanken

om en skabende og opretholdende Gud – magten til at være til i alt, som er til.¹

Jeg henholder mig til Løgstrup: til hans ræsonnement, at uden en sådan magt „uden for“ og „i“ det værende, men selv forskellig fra det, er det ikke til at forklare, at det værende, for en tid, holdes fri af den tilintetgørelse, alt er underlagt („den metafysiske trehed“: tilintetgørelse, væren, magt).² Og til hans tanker om, at miraklet, at noget er, og at vi er, samt at tilværelsen er fyldt med „godheder“ (mit udtryk), som bærer os oppe og bærer vort liv videre,³ „lægger det nær“ at slutte, at „vi ikke er magten uvedkommende“ – hvorved vi uvilkkårligt har personificeret den, dvs. vi opfatter værensmagten som Gud. Vi er gået fra metafysik til religion, eller „religiøs tydning“, som Løgstrup ynder at sige.⁴ Søren Ulrik Thomsens „basisreligiositet“, på religionsfilosofisk formel!

Det blev en fin og beåndet tankeudveksling over et herligt måltid. Det viste sig, at min ven længe havde skrevet på en lille traktat, hvor han gjorde regnskab for sit brud med religion og kirke.

En måned senere lå skriftet på mit bord. Intelligent, modent og, viste det sig, resultatet af årelange anfægtelser og overvejelser – og også af læsning. Jeg kunne kun tage hatten af. Han havde gjort sit *Hausarbeit*, som tyskerne siger – læst på lektionen.

Det interessante var hans grundsynspunkt – ikke en række velkendte argumenter fra religionskritikkens og kristendomskritikkens overdrev, som jeg ret let kunne tilbagevise. – Han var klar over, at ateisme ikke er en viden, men en tro – det kan ikke være andet. Han var en „troende ateist“, han *troede* simpelthen ikke på Gud eller guder.

1. Gud efter Grosbøll. Religion og samfund, red. H. Brandt-Pedersen og H. Hauge, 2005, s. 63-90.

2. Metafysik IV, s. 176, 65f.

3. Eksempelvis „de suveræne livsytringer“: „Det er ikke troligt, at de er bragt til veje af individet eller af samfundet. Snarere rækker de tilbage til og er givet med hvad vi ikke selv er ophavet til“, id. s 211.

4. Id. s. 216. Der er udtrykkeligt tale om „tydning“, ikke om et gudsbevis.

Men han var fascineret af de store metafysiske og kosmologiske gåder. De fyldte ham med undren og „ærbødighed“. Livets opståen, døden, tiden, naturens mangfoldighed, det uendelige univers, uendelighed i det hele taget, og mangfoldigheden i den menneskelige natur og hjerne. Men det var i hans øjne ikke rådeligt – eller reldeligt – at tolke gåderne, gå bag ved dem, antage en Gud og da slet ikke at tilslutte sig en religiøs konfession. Han ville blive i gåderne, holde dem åbne i en ikke-viden, kontemplere dem. Alt andet var at trivialisere dem og svigte dem.

I udgangspunktet var vi ikke langt fra hinanden. Hans „ærbødighed“ var rensset for esoterik, som ellers er den hyppigste moderne religiøse vildfarelse.¹ Hans undren var en forståelsesundren og for så vidt metafysisk – og ad den vej åben for religiøs tydning, blot at han ikke vil tage skridtet.

For gudstankens plausibilitet havde jeg jo argumenteret i Grosbøll-bogen. Hvad var der mere at sige?

At jeg ikke begriber denne opstandsnings. Rummer „ærbødigheden“ ikke et behov for at vise *taknemmelighed*, i sidste instans et behov for *lovprisning*? Hvorfor ikke give los for det? Jeg hævdede, at han selv var religiøs – *latent* eller *anonymt religiøs* – ærbødigheden er en religiøs følelse. Hvorfor frustrere den, hvorfor standse den i selve udspringet, hvorfor amputere den? Det var en slags religiøst *coitus interruptus*, skrev jeg til svar.

„Din ærbødighed står underlig uforløst og skikkelsesløs, når den ikke tillader sig selv at munde ud i lovsangen og taksigelsen. – Og den forbliver ensom, privat, næsten autistisk – præget af moderne individualistisk armod. – Mens du går i din have i *splendid isolation* og ærbødiger, kan jeg sidde i kirken og lade „Se, nu stiger solen ...“ og „Op, al den ting ...“ klinge fra min som fra 100 andre struber i *fællesskab*, og jeg kan knæle *sammen* med dem og modtage nadverens sakramente. Dér er der ærbødighed i et ærbødighedens

1. I den esoteriske oplevelsesreligiøsitet opfattes religion som særoplevelser i en supraempirisk særregion af tilværelsen, modsat Løgstrups opfattelse, som jeg deler, at religion drejer sig om tydningen af erfaringer og oplevelser, vi alle er fælles om. Se Metafysik IV, s. 171f.

kultiverede og kunstnerisk formede fællesskab med andre, slebet til indtil genialitet af generationers brug, så jeg også har fællesskab bagud til alle slægtled tilbage til Ham selv.”

Hvorfor være så nøjsom? Hvorfor ikke gribe det overflødighedshorn af kultur, form, sprog, kunst, historie, ritual, rytme, gentagelse, fællesskab til at give ærbødigheden skikkelse, som byder sig til lige foran ens dør: den traderede gudstjeneste? Hvad i alverden er det, der hindrer det?

Svaret må være: Modernitetsinerti! Han er ikke den eneste. Jeg møder jævnligt samme holdning, når jeg holder foredrag. Og jeg har gang på gang diskuteret dette spørgsmål med filosofen Mogens Pahuus, der hylder samme puritanisme.

Mit svar ville næppe have haft den tydelighed, det har, uden påvirkning fra Søren Ulrik. Den sidste, afgørende del af min argumentation er „thomsensk“. Og ikke „løgstrupsk“. Søren Ulrik har været en afgørende inspiration for min ritual- og gudstjenesteteologi. I eksistensteologien fandtes en sådan ikke, ganske enkelt. Mangelen kom til at stå lysende klar for mig i løbet af mine år som præst ved Maribo Domkirke (1978-85).

VI

Det betyder imidlertid ikke, at den „thomsenske“ argumentation er i konflikt med en „løgstrupsk“. De små antydninger af en gudstjenesteteologi, man finder hos Løgstrup, harmonerer fint med Søren Ulrik Thomsens langt mere udbyggede: Med opretholdelsen „af kirken kommer vi vor troløshed i forkøbet og hindrer, at kristendommen forsvinder iblandt os“. ¹ Løgstrup gik da også selv i kirke hver søndag, hvis han kunne komme til det.

Men Løgstrup ville nok først have sat ind med andre argumenter. Dem finder man i hans opgør med Thorkild Bjørnvigs „Det religiøse menneskes ansigter“. ² Bjørnvig stod mig nær. Inde i mit sinds kammer til selvopbyggelse figurerer visse af hans digte på

1. Løgstrup: Kunst og etik, 1961, s. 207, 209 – essayet „Kirke og folk“. Samt Metafysik IV, s. 171.

2. Metafysik IV, s. 169-178.

linje med visse salmer. Og han spiller en vigtig rolle i min disputats. Han var en personlig ven, som han var det af Løgstrup. Jeg begravede ham.

Opgøret med hans religiøsitetsopfattelse dukker første gang op i Løgstrups oppositionsindlæg ved mit disputatsforsvar i 1976. Løgstrup spørger mig, hvad der er årsagen til Bjørnvigs tøven over for kristendommen. Jeg ved ikke, hvor han vil hen med det, og svarer – jeg ser stadig Bjørnvig for mig nede på forreste række – at Bjørnvigs opfattelse af kristendommen er noget „retarderet“, og at det ikke er den side af ham, man kan bruge til noget. Med „retarderet“ mente jeg ordet i dets grundbetydning: forsinket – modernitetsinerti, overhalet af bevægelsen i modernitetstænkningen ud af dens ideologisk hildede pubertetsfase. Bjørnvig vendte sidenhen af og til tilbage til det – uden at jeg ved, om han nogen sinde rigtigt forstod, hvad jeg mente.

I virkeligheden var jeg på sporet af, hvad Løgstrup ville og derefter fremførte – som det nu kan læses i *Metafysik IV*: Den moderne oplevelsesreligiøsitet kan ikke acceptere en religiøsitet, hvori *lære* er en integreret del, som tilfældet er i kristendommen. Den standser op samme sted som min vens „ærbødighed“, selvom han ikke deler dens tendens til esoterik. Det er typisk moderne i den „overhaled“ – „retarderede“ – modernitets forstand.

Når de kan holde sig fri af lære, er det, fordi *de ignorerer tilintetgørelsen og døden!* „Tilintetgørelsen og døden tvinger os til at gå fra oplevelse til lære“, siger Løgstrup mod Bjørnvig. Vi er tilbage ved „den metafysiske trefoldighed: tilintetgørelse, væren og magt, .. i trefoldigheden ligger læren“. Der må være en magt, „på én gang til stede i og forskellig fra det levende og værende“, der holder det i væren og udskyder tilintetgørelsen og døden. Ellers ville der intet være. „Triaden gør jødedom og kristendom til .. tænkende religioner“.¹

Og – her griber den „thomsenske“ og den „løgstrupske“ argumentation hinanden i hånden: Læreindholdet, siger Løgstrup, „befæstes ved kirkens gudstjeneste“.² At holde gudstjeneste er i færdig

1. Id. 176.

2. Id. 171.

rituel form at „opføre“ lærens indhold af trostænkte „løsninger“ på lidelsens, syndens og dødens vitale problemer, som vi uden sådanne „løsninger“ er nådesløst udleveret til (mine formuleringer). Tænk blot på Søren Ulriks modne redegørelser for forsoningslæren, *majestas Dei*, arvesynden, nadverlæren, gudstjenestens Andethed, kult, embede og mere til!¹ Det imponerende ved Søren Ulrik Thomsen – både set fra kunstens og fra teologiens verden – er denne uforfærdede bevægelse ind i den kultisk formede *lære*-religiøsitet!

VII

Mange vil ikke fatte det. Sådan kan en poet ikke være – siger dybt konventionelle, modernitets-inerte fordomme som Franks og Bergs.

Men kast et blik på „Hjemfalden“ og „Det skabtes vaklen“. Allerede titlerne! „Hjemfalden“ er jo graver-sprog: et gravsted er „hjemfaldent“, når fredningstiden ophører, og det kan sløjfes. At „det skabte vakler“, er vel erfaringen af forgængelighed og forkrænkelighed og uigenkaldelighed, tilværelsen som „det kompromisløse ophørsudsalg“, det uudholdelige, at vi ikke blot skal leve, men også dø.

Men hos Thomsen er det ikke en erfaring af tomhed eller bedrag. Det er ikke livsskuffelse, der er disse digtes stemthed. Livsmiraklet og taknemmeligheden danner baggrund for kontrasterfaringer – af *udsathed* og *skrøbelighed*. Ikke som dementier af glæden ved at være her, snarere som i den vidunderlige bogtitel af den nylig afdøde Hans Jørgen Thomsen: „Det foreløbige mirakel“ som „transhistorisk“ vilkår. At være er da at være midt i miraklet – og være berørt af den truende forsvinden. Det er „udsat tilintetgørelse“ (Løgstrup). Men det er ikke *vanitas* – ikke følelsen af tomhed, af at være bedraget, eller at alt er forgæves, snarere, vil jeg sige: følelsen af *fragilitas* – skørhed, skrøbelighed, *fragilitas mundi*.

Og er det da så sært, at denne *fragilitetsstemthed* rejser det, Søren

1. 7 essays. – Jeg er næsten enig med ham i det hele, selv når han taler om embedet; det lykkes ham, synes jeg, at holde den lutherske balance mellem objektivistisk magi og subjektivistisk sværmeri.

Ulrik kalder „transcendenslængselen“, der spørger videre og andetsteds hen: „om den knirkende is kan bære“?

Tilintetgørelsen, lidelsen og døden rejser spørgsmålet om den frelsende *lære*, som gudstjenesten „opfører“ hver søndag.